

KADIN HAKLARI İNSAN HAKLARIDIR PROJESİ

Bu kitabın yazımı ve basımı Sida tarafından desteklenmiştir.

KAMER Vakfı

Ali Emiri 3. Sokak Es-Şal Apt. No:1 Yenişehir - DİYARBAKIR

Telefon: (0412) 228 10 53 Fax: (0412) 224 23 19

Kadın Hakları İnsan Haklarıdır

Yayına Hazırlayan: KAMER Vakfı Yayın Kurulu

Grafik Tasarım/Kapak Tasarımı: Nesne Emt

Baskı: Karınca Ajans Yayıncılık Matbaacılık- Serap Çavdar

Adres: Dr. Mediha Eldem Sokak 56/1 Çankaya Ankara

KADIN HAKLARI İNSAN HAKLARIDIR PROJESİ

Bu Proje AB Delegasyonu Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı (DİHAA) ve Açık Toplum Vakfının desteği ile yürütüldü.

Teşekkür

Bu projede ortağımız olan İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Adli Tıp Ana Bilim Dalı'na ve Üniversite adına bizimle birlikte çalışan
Prof. Dr. Ayşen Ufuk Sezgin'e
ve
Burcu Buğ'u'ya

İstanbul Barosu Avukatlarından
Fethiye Çetin
ve
Berçem Alemdarzade'ye

Raporumuzun tüm istatistiklerini analiz eden ve yazımına destek olan
Dicle Üniversitesi Öğrt. Üyesi Hasan Akkoç'a

Raporun editörlüğünü, danışmanlığını üstlenen
Sabancı Üniversitesi Öğrt. Üyesi Ayşe Gül Altınay'a
teşekkür ederiz.

KAMER Vakfı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Kapak	1
Teşekkür	4
Çalışmanın Sonuçlarına Genel Bir Bakış	6
Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi	8
Hane Ziyaretlerinden Çıkan Sonuçlar	10
Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi Kapsamında Alınan Şiddet Başvuruları İçin Tanımlayıcı Bir Çalışma Örneği	21
İzleme Çalışması Sonuçları	41
Takip Formu 1 Sonuçları	41
Takip Formu 2 Sonuçları	54
Takip Formu 3 Sonuçları	55
Yasal ve Yargısal Duruma İlişkin Değerlendirme	57
Başvuru Hikayeleri - Bardağın Boş Tarafı	88
Bardağın Dolu Tarafı	92
Kaynakça	101

ÇALIŞMANIN SONUÇLARINA GENEL BİR BAKIŞ

- Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesindeki 23 il ve Karadeniz Bölgesindeki 3 il (Artvin, Rize, Trabzon) olmak üzere toplam 26 ilde yürütüldü.
- Projenin toplam maliyeti 260.000 Euro olup, bu maliyetin 150.000 Euro'su AB Türkiye Delegasyonundan, 70.000 Euro'su (193.240 TL) Açık Toplum Vakfından, 40.000 Euro'su (114.800 TL) KAMER Vakfı'nın özkaynaklarından sağlandı.
- KAMER Vakfı'nı uzun yıllardır desteklemekte olan Sida 01.09.2014 tarihinden itibaren 23 ilde çalışan ekibin büyük bir kısmının ücret olarak çalışmasını sağladı.
- Proje kapsamında 24.723 kadınla yüz yüze görüşmeler yapıldı. Bu görüşmelerde hem tanışma sağlandı hem de kadınların profil ve ihtiyaçları belirlendi.¹
- Bu kadınlardan 4.500'ü (%18) yaşadığı şiddet ile ilgili KAMER'e başvurdu. Sadece 1.308 (%5) kadın ise yaşadığı şiddetten kurtulmak için harekete geçti.²
- 24.723 kadın, kadınların %90'ının şiddet yaşadığını düşünüyorlar. Ancak başta korku olmak üzere, çaresizlik, dil, yol yordam bilmedikleri için şiddetten kurtulmak için harekete geçmiyorlar.
- Şiddetin çeşitli türlerini dikkate alarak hesapladığımızda Türkiye'de şiddet yaşayan kadın oranı ortalama %40 gibi görünüyorsa da %50 civarında görünmeyen, gizli yaşanan şiddet olduğunu biliyoruz.
- En önemli hedefin görünmeyen şiddetin ortaya çıkarılması olduğunu ve bunu da ancak kadın kuruluşlarının sağlayabileceğini düşünüyoruz.
- Kadına yönelik şiddetin sistem sorunu olduğunu, eğitim, gelir durumu, dil, savaş ve çatışmalar gibi durumların arttırıcı tali sebepler olduğunu biliyoruz. Ancak bu sebepler şiddeti ciddi anlamda arttırmaktadır. Bu nedenle yoksul, eğitim hakkını kullanamamış, "dil"den kaynaklı iletişimsizlik yaşayan kadınlar için özelliklerine uygun programlar geliştirmek ve acilen uygulamaya başlamak gerekmektedir.
- Bölgelere hatta illere göre büyük farklılıklar gösteren sorunların tanımlanması ve çözümü ancak yerinden yönetim ile mümkün olabilir.
- Örneğin kişi başı yıllık geliri 33.620 USD olan Kocaeli ile kişi başı yıllık geliri 2.595 USD olduğu Şırnak ve kişi başı yıllık gelirin 4.000 USD olduğu Van, Bingöl ve Ağrı'da aynı programları uygulamaya çalışmak yoksullukla mücadele eden bu iller için sonuç alıcı olmayacaktır. Bu büyük gelir farkının yükünü genellikle kadınlar taşımaktadır.
- Yoksulluk kadın ve çocuklara yönelik şiddetin görünürlüğü azaltan çok önemli bir örtücü faktör olarak görünmektedir. Pek çok kadın "evet şiddet yaşıyorum ama şimdi bununla uğraşamam, çoluk çocuk aç" diyerek yaşadığı şiddeti sıradanlaştırmaktadır.
- İzleme çalışmaları sırasında yaşadığı şiddetten kurtulmak için destek isteyen kadınlara KAMER çalışanları refakat etmiştir. Bu nedenle izleme sonucunda elde edilen bulgular geneli ifade etmemektedir. Ancak geliştirilen işbirliklerinin uygulamadaki düşünce ve davranışları olumlu etkilediği açıktır.

¹ Raporun "Hane Ziyaretleri İle İlgili Sonuçlar" bölümü

² Raporun "Şiddet ve İzleme Ziyareti Sonuçları" ile ilgili bölümleri

Çocuklar;

- Kadınların yaşadığı şiddetin görünmeyen mağdurlarıdır. Hane başına düşen çocuk sayısı yaklaşık 4'tür. 1 kadının yaşadığı şiddeti 4 çocuk da yaşamaktadır. Çocuklar çoğunlukla anne ile birlikte dayak yemekte, cezalandırılmakta, kaçmaktadır.
- Fiziki bir şiddetin söz konusu olmadığı durumlarda bile geleneksel çocuk eğitimi şiddet ile şekillenmiştir. En hafif tabirle çocuklar ailenin aksesuarı olarak kabul edilmektedir.
- Ne yazık ki Türkiye'de çocuklara yönelik şiddetin "toplumsal cinsiyet rollerinin" sonucu olarak yaşandığı henüz yeterince kabul görmemektedir. Bu anlayışı bir an önce aşmak, özellikle erken çocukluk dönemi çalışmalarını desteklemek gerekmektedir.
- KAMER Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi ile geliştirdiği izleme yöntemini ara vermeden uygulamaya devam edecek ve yaygınlaştırmaya çalışacaktır.

KADIN HAKLARI İNSAN HAKLARIDIR PROJESİ

Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi toplumun çeşitli kesimlerine toplumsal cinsiyet rollerini fark ettirmek, kadınların ve LGBT bireylerin başta şiddet olmak üzere yaşadıkları hak ihlallerine karşı çeşitli desteklere ulaşma süreçlerine eşlik etmek ve aksaklıkları tespit edip raporlamak üzere hazırlanmış bir izleme projesidir.

Proje KAMER'in örgütlü olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki 23 il (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Ağrı, Ardahan, Bitlis, Bingöl, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van) ve Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan üç ilde (Artvin, Trabzon, Rize) 01.01.2014 tarihinde başlamış olup 22.05.2015 tarihinde sona ermiştir.

Proje Kapsamındaki Faaliyetler

Hane Ziyaretleri

Hane ziyaretleri, hayatları göç ve yoksullukla şekillenen, eğitim hakkını kullanamayan, genellikle eve, yaşadığı sokağa kapalı yaşamak durumunda olan kadınların, kendi doğal ortamları içinde, kendileriyle aynı dili ve yerel kültürü paylaşan KAMER ekibinden kadınlar tarafından ziyaret edilmesini içeren bir çalışmadır.

Bu çalışma şunları içerir: Tespit edilen mahallelerde kadınlarla yüzyüze görüşmeler yapmak; şiddet konusunda farkındalık yaratmaya çalışmak; şiddet karşısındaki seçenekleriyle ilgili genel bilgilendirme yapmak; şiddetten korunmak ve kurtulmak için destek almak isteyenlere destek sağlamak; kadınların profil ve ihtiyaçlarını belirlemeye çalışmak.

Bu proje kapsamında 25 ilde 24.723 kadın kendi hanesinde ziyaret edildi.

26 ilde 26.000 hane ziyareti olarak planlanmıştı, ancak Kilis'te hane ziyareti yapılamadı; Rize'de ise hedeflenen 1.000 haneye ulaşılamadı.

Projenin ilk aşamalarında, Kilis'te çeşitli mahallelere yerleşen Suriyelilerin koşulları ve deneyimlerinin genel nüfustan çok farklı olması sebebiyle, bu çalışmaya dahil etmenin anlamlı olmayacağı tespit edildi. Kilis'in yerlisi olan kadınların da çok sayıda sığınmacının Kilis'e yerleşmiş olması nedeniyle tedirginlik ve güvensizlik yaşadığı, bu nedenle çalışmaya katılmaya pek istekli olmadıkları görüldü. Bu nedenle Kilis'te hane ziyaretleri yapılmaması, yapılan tespitler dikkate alınarak özel bir çalışma planlanması kararlaştırıldı.

Rize'de birlikte çalışılan ekip ise, belirlenen hedefe (1.000 hane) ulaşmakta zorlandı.

Sonuç olarak, belirlenen 26.000 haneye ulaşamadı. Toplam 24.723 hane ziyareti yapıldı.

Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İletişim Kurulması

26 ilde kadınların destek alabilecekleri kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapabilmek için çeşitli yöntemler geliştirildi ve hayata geçirildi.

Kurum ziyaretleri

26 ilde toplam 390 kamu kurum ve kuruluşu ziyaret edildi. Bu ziyaretler sırasında tüm kurum ve kuruluşlara, içinde Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı yasa metni, Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konusundaki 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesinin özeti ile kadınların durumunu, şiddetin oranını yansıtan göstergelerin yer aldığı dosyalar sunuldu; projenin hedefleri konusunda bilgi ve fikir alışverişinde bulunuldu.

Kamuya açık toplantılar

Kamu kurum ve kuruluşları 26 ilde yapılan toplantılara davet edildiler. Kamuya açık gerçekleştirilen bu toplantılara illerdeki kadın

ve erkekler de katıldılar, kamu kuruluşlarıyla birarada yaşadıkları sorunları paylaşma, hizmetler, destek mekanizmaları ve mücadele yöntemleri hakkında bilgi edinme olanağı buldular. Bu toplantılardan 18'i proje ortağı olan İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı'ndan Prof. Dr. Ufuk Sezgin, projenin hukuki danışmanları olan Avukat Fethiye Çetin ve Avukat Berçem Akkoç Alemdarzade'nin katılımı ile yapıldı.

Kamuya açık toplantılara toplam 1.000 kamu kurum ve kuruluşu yetkilisi ve 3.000 civarında kadın ve erkek katıldı. Toplantıların hedefi, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan uygulayıcıların toplumsal cinsiyet rolleri ve bu roller sonucunda yaşanan şiddet ve ayrımcılık konusunda farkındalık ve duyarlılıklarının, kadın kuruluşları ve kadınlara destek olma potansiyellerinin artırılmasıydı.

Ayrıca, hane ziyareti yapılan mahallelerde "mahalle toplantıları" yapıldı. Kadınların kendi mahallelerinde, kolay ulaşabilecekleri uygun bir yerde yapılan mahalle toplantılarına katılım sağlamalarının evden çıkma süreçleri için önemli bir adım olduğu gözlemlendi.

Şiddetten Kurtulmak için Destek İsteyen Kadınlara İşbirliği ve İzleme

Proje süresince 3.250 kadın yaşadığı şiddetten kurtulmak için KAMER'e başvurdu. Bu kadınlardan 1.308'i hayatlarındaki şiddet ile baş etmek için somut adımlar atmaya karar verdiler. Aldıkları kararlar doğrultusunda bir ya da birden çok kamu kurum ve kuruluşunun desteğine ihtiyaçları vardı. Kamu kurum ve kuruluşlarının desteğine ihtiyaç duyan bu kadınlara eşlik edilerek kapsamlı bir "izleme çalışması" gerçekleştirildi.

Sonuç olarak;

-Kadınların yaşadıkları şiddeti fark edip, şiddetten kurtulmak için çaba harcamaları, kentlerindeki hizmetlerden yararlanmaya başlamaları sağlandı.

-Uygulayıcıların zihniyetinden kaynaklanan aksaklıklar tespit edilip, ikili görüşmeler ve toplantılarla, bu mümkün olmazsa yetkililerle iletişim kurularak aşılımaya çalışıldı.

-Kamu kurum ve kuruluşları ile kadınların ve ilgili erkeklerin kamuya açık toplantılarda yaşanan sorunları ve çözüm olanaklarını birlikte ele almaları, açık bir iletişim kurmaları sağlandı.

-Kadınların en fazla yaşadıkları şiddet türleri hane ziyaretleri, toplantılar ve izleme süreçlerinde tespit edilerek ilgili yasalar tarandı. Ulusal yasa ve mevzuatın ilgili uluslararası sözleşmelerle (özellikle İstanbul Sözleşmesi olarak anılan, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) uyumsuzluğuna dikkat çekildi.

Bu Çalışmaya Neden Gereksinim Vardı?

Bir yandan alan çalışmaları içinde olup birçok açıdan en dezavantajlı konumda olan kadınlar ile çalışmak, öte yandan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı başta olmak üzere ilgili bakanlıkların ve kamu kurumlarının cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetin önlenmesini sağlamaya yönelik çalışmalarının hazırlık ve uygulama süreçleri konusunda bilgi sahibi olmak, uygulama ile ilgili sorunların nelerden kaynaklandığını görmek açısından önemli bir deneyim sağlamaktadır.

Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi yaygın bir alanda kadınlarla doğrudan ilişki kurarak çalışan KAMER'in tabandan tavana tüm ilişkileri tanımlayarak bir izleme çalışması yapmasının yararı düşünülerek planlanmış ve yürütülmüştür.

Hane Ziyaretlerinden Çıkan Sonuçlar

Hane ziyaretleri ile ilgili bilgi

- Hane ziyaretleri bir anket çalışması değildir. derlendi ve değerlendirildi.
- Sağlanan hizmetlere ulaşamayan kadınlar için planlanmış bir tanışma çalışmasıdır. ➤ Hane ziyaretleri ziyaret edilen grubun yaşadığı kente entegre olması, kent hizmetlerinden yararlanmaya başlaması konusunda önemli bir adımdır.
- Mahalle ve sokaklar belirlendi, çalışma belirlenen sokakta bir tarama çalışması gibi sürdürüldü. ➤ Bu ilk adımı mahalle toplantıları takip etti. Kadınlar kamu görevlileri ile kendi mahallelerinde yapılan toplantılarda buluştular.
- Tanışma sırasında aşağıda yer alan bilgiler

25 İL MAHALLE ZİYARET FORMU-2014

Ziyaret edilen kişi sayısı

24.723

Ziyaret edilen kadının ana dili

Sayı

%

Türkçe	9.738	39,4
Kürtçe	12.154	49,1
Zazaca	2.137	8,6
Arapça	646	2,6
Rusça	1	0,0
Farsça	1	0,0
Diğer	46	0,2
Toplam	24.723	

Hane ziyaretleri yukarıda yazılı dilleri bilen bir ekiple yürütüldü. Anadilini Farsça ve Rusça tanımlayan iki kadın kendilerini Türkçe ifade edebiliyorlardı.

Medeni Durum

Sayı

%

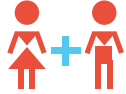

Evli (evliliği devam eden grup)	18.732	75,8
Bekar (daha önce bir evlilik yaşamış olsa bile)	5.991	24,2
Toplam	24.723	

Evli Olanlar	Sayı	%	
Yalnız dini nikahlı	437	2,3	
Yalnız resmi nikahlı	317	1,7	
Resmi ve dini nikahlı	17.883	95,5	
Nikahsız birlikte yaşıyor	22	0,1	
Evli ayrı yaşıyor	73	0,4	
Toplam	18.732		

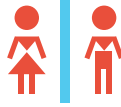
İlk Evlilik Yaşı	Sayı	%	
12 ve daha küçük	142	0,7	
13-15 yaş	2.970	14,6	
16-17 yaş	5.079	25,0	
18 ve daha büyük	12.108	59,6	
Toplam	20.299		

Evliliği devam eden ya da daha önce bir evlilik yaşamış olup halen bekar olan kadınlara yaş ayrımı gözetilmeden ilk evlilik yaşları soruldu. Erken yaşta evlilik oranı ortalama % 40 gibi görünse de son 10 yıl içinde yapılan evliliklerde bu oran %30 civarında, son beş yıl içinde yapılan evliliklerde ise %20 civarında görünmektedir. Erken yaşta evlilik oranı halen %20 gibi yüksek bir oranda yaşanıyor olsa da istikrarlı bir düşüş söz konusudur.

Nasıl Evlendi	Sayı	%	
Görücü usulü	12.325	60,7	
Anlaşarak- Severek	6.937	34,2	
Evliliğe zorlandı	1.037	5,1	
Toplam	20.299		

Bu soru halen evli olanlara ve başından bir evlilik geçmiş kadınlara soruldu. Tanıdığı, sevdiği biri ile evlenen kadın oranı %34,2 olarak tespit edildi.

Görücü usulü evlilik yapanlar evlilikleri ile ilgili düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade ettiler.

Görücü Usulü Evlenenler	Sayı	%	
İstemiyordum, aile büyükleri isteyince evlendim	3.158	25,6	
Görünce isindim, sevdim evlendim	6.765	54,9	
Akraba olduğu için itiraz edemedim	2.402	19,5	
Toplam	12.325		

Zorla Evlendirilenler	Sayı	%	
Akraba Evliliği	664	64,0	
Kayın Evliliği	18	1,7	
Kuma	152	14,7	
Berdel	172	16,6	
Kan Bedeli	10	1,0	
Beşik Kertmesi	21	2,0	
Toplam	1.037		

Hane ziyaretleri sırasında toplanan bu bilgiler genel durum konusunda bilgi vermese dahi;

- Kocası öldüğü için kayını ile evlenmek zorunda kalan 18 kadın,
- Değiş tokuş edilmiş 172 kadın (berdel)
- Bir kan davasında barış hediyesi olarak sunulmuş 10 kadın
- Doğar doğmaz evlendirilmiş 21 kadın ile tanışmış olmak bu sorunların hala devam ettiğini gösteren önemli göstergelerdir.

Aşağıda eğitim durumunu gösterir üç tablo yer almaktadır.

Birinci tablo; Karadeniz Bölgesindeki 3 il (Artvin, Rize, Trabzon) dahil olmak üzere 25 ilde yapılan hane ziyaretleri sırasında tespit edilmiş sonuçlardır.

İkinci tablo; Karadeniz Bölgesindeki 3 ile ait bilgilerdir.

Üçüncü tabloda ise Karadeniz Bölgesindeki 3 ilin dışındaki 22 ilin sonuçları görülmektedir.

25 il

Eğitim Durumu

Sayı

%

Okur-yazar değil	6.623	26,8
Okur-yazar	2.285	9,2
İlkokul	6.930	28,0
Ortaokul	2.920	11,8
Lise	4.100	16,6
Meslek okulu	67	0,3
Yüksekokul - Üniversite	1.798	7,3
Toplam	24.723	

Karadeniz Bölgesi (Artvin, Rize, Trabzon)

Eğitim Durumu

Sayı

%

Okur-yazar değil	184	7,2
Okur-yazar	98	3,8
İlkokul	853	33,4
Ortaokul	271	10,6
Lise	685	26,8
Meslek okulu	8	0,3
Yüksekokul - Üniversite	454	17,8
Toplam	2.553	

Diğer 22 il

Eğitim Durumu

Sayı

%

Okur-yazar değil	6.439	29,0
Okur-yazar	2.187	9,9
İlkokul	6.077	27,4
Ortaokul	2.649	12,0
Lise	3.415	15,4
Meslek okulu	59	0,3
Yüksekokul - Üniversite	1.344	6,1
Toplam	22.170	

Okur-yazar değil ve okur-yazar olarak görülen ilk iki satırdaki sonuçlar eğitim hakkını hiç kullanamamış kadınları göstermektedir. İkinci satırda okur-yazar olarak görülen grup dışarıdan destek olarak okuma yazma öğrenilmiş olduğunu göstermektedir.

Eğitim hakkını hiç kullanamamış kadınların oranı genel tabloda %36 olarak görülürken, Karadeniz Bölgesinde %11'e düşmektedir.

şiddet ile ilgili sorular ziyaret edilen kadınların özeli ile ilgili sorulmadı. Eğer devam edecek planlı bir çalışma söz konusu değil ise şiddet ile ilgili soruların özel bilgi almak üzere sorulması kadında yaratacağı ruhsal durum açısından sakıncalı bulunmaktadır. Bu nedenle şiddet ile ilgili sorular genel sorular olarak soruldu.

Sizce kadınlar şiddet yaşıyor mu?	Sayı	%	
Evet	22.295	90,2	
Hayır	2.428	9,8	
Toplam	24.723		

Kadınlardan %90'ının şiddet yaşıyor olduğu ile ilgili bilgi KAMER'i şaşırtan bir bilgi olmadı.

Kadınlar hangi şiddet türlerini yaşıyor?	Sayı	%	
Fiziksel	12.585	56,4	
Ekonomik	12.990	58,3	
Sözel	13.150	59,0	
Psikolojik	12.583	56,4	
Cinsel	9.232	41,4	
Hepsini yaşıyorlar	14.122	63,3	
Cevap veren kişi sayısı*	22.295		

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir

şiddet türleri ile ilgili tespitler de yapılan benzeri çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Kadınlar şiddetten kurtulmak için çaba harcıyor mu?	Sayı	%	
Evet	9.534	38,6	
Hayır	15.189	61,4	
Toplam	24.723		

Kadınlar neden şiddetten kurtulmak için çaba harcamıyor?

	Sayı	%
Nereye başvuracaklarını bilmiyorlar	3.071	20,2
Dil bilmiyorlar	1.213	8,0
Korkuyorlar	10.758	70,8
Şiddete razı oldukları için	5.127	33,8
Diğer	754	5,0
Cevap veren kişi sayısı	15.189	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir. (Bu soru bir önceki soruda "kadınlar çaba harcamıyor" diyenlere yöneltildi.)

Yukarıdaki iki tablo kadınların %61,4'ünün yaşadığı şiddet ile ilgili bir destek almadığını ve sebeplerini göstermektedir. Bu tablo henüz görünür olmayan yüksek bir şiddet olduğunu anlatmaktadır.

Kadınlar neden şiddetten kurtulmak için çaba harcamıyorlar? Sorusuna verilen cevaplar korku ve çaresizlik içinde olduklarını, destekten yoksun olduklarını göstermektedir.

Prof. Dr. Yeşim Arat ve Doç. Dr. Ayşe Gül Altınay'ın 2008 yılında yapmış oldukları araştırmada da benzer sonuçlar yer almaktaydı.³ "Görüşülen kadınların ezici çoğunluğu "haklı görülebilecek dayak yoktur" demiş olsalar da... "eşiniz size bugün dayak atacak olsa ne yaparsınız, nasıl tepki verirsiniz?" sorusuna yanıt olarak, kadınların %24'ü çeşitli sebeplerle bir şey yap(a)mayacaklarını söylemektedirler. Bu oran Doğu örneğinde % 46'ya çıkmaktadır.

Kadınlar şiddetten kurtulmak için nerelere başvuruyorlar?

	Sayı	%
Aileye	4.708	49,4
Arkadaşa	2.101	22,0
Karakola	2.484	26,1
Mahkemeye	2.136	22,4
Avukata	1.220	12,8
Kadın kuruluşlarına	1.125	11,8
ASP İl Müdürlüğüne	921	9,7
Telefon hatlarına	641	6,7
Hepsine	56	0,6
Cevap veren kişi sayısı*	9.534	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir. (Bu soru bir önceki soruda "kadınlar çaba harcıyor" diyenlere yöneltildi.)

Kadınların sadece %38,6'sının şiddetten kurtulmak için yukarıda yer alan destekleri almaya çalıştıkları tespit edildi.

³Türkiye'de kadına yönelik şiddet Ayşe Gül Altınay-Yeşim Arat Syf.93

Bu sonuçlar son zamanlarda sıkça yaşanan şiddetin arttığı ya da görünür olmaya başladığı tartışmasına da açıklık getirmektedir.

Bugün görünür olup tespiti yapıldan daha yüksek oranda şiddet yaşandığı çok açıktır. Bu nedenle görünür olan şiddet oranının artması kadınların yaşadıkları şiddetten kurtulmak için çabaladıklarını gösterdiği için iyi bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Öte yandan hak arayışında bulunan kadınların en az bir kere bu çabaları nedeniyle de şiddet yaşadıklarını biliyoruz.

Yani şiddet giderek görünür olmakta, görünür oldukça da bir miktar artmaktadır. En kötüsü korku, çaresizlik ve bu gibi nedenlerle saklanan şiddettir.

Hane ziyaretleri sırasında miras konusunda da sorular sorulmaktadır. Miras konusundaki sorulara cevap vermeye hazırlanan kadınlar önce çevrelerine bakmakta, aileden kimsenin duymamasına özen göstermektedirler. Hem erkeklerin bu konunun konuşulmasına gösterdiği tepki hem de kadınların yaşadığı korku toplumsal cinsiyet rollerinin mülkiyetin paylaşımına dayandığını bir kere daha gösteren çarpıcı bir deneyim olmaktadır.

25 il

Ailenizde kadınlar mirastan pay alabilir mi?

Sayı

%

Evet

10.398

42,1

Hayır

13.436

54,3

Bilmiyorum

889

3,6

Toplam

24.723

Yukarıdaki tablo çalışmanın yürütüldüğü 25 ildeki ortalama sonuçları göstermektedir.

Kadınların %54'ü mirastan pay alamadıklarını, mirastan pay alabilenlerin %75'i de paylaşımında yerel uygulamaların baz alındığını belirtmiştir. Yerel uygulamalar 3 pay erkeğe 1 pay kadına olarak başlamakta, 6 pay erkeğe 1 pay kadına kadar devam etmektedir.

Karadeniz Bölgesi (Artvin, Rize, Trabzon)

Ailenizde kadınlar mirastan pay alabilir mi?

Sayı

%

Evet

1.973

77,3

Hayır

525

20,6

Bilmiyorum

55

2,2

Toplam

2.553

Yukarıdaki tablo Karadeniz Bölgesindeki 3 ilden alınan sonuçlardır. Kadınların %20'si mirastan pay alamadıklarını, mirastan pay alabilenlerin %32'sinin yerel uygulamaları baz alarak paylaşım yaptıkları tespit edilmiştir.

Ailenizde kadınlar mirastan pay alabilir mi?	Sayı	%
Evet	8.425	38,0
Hayır	12.911	58,2
Bilmiyorum	834	3,8
Toplam	22.170	

Evde çocuğunuz/çocuklarınızla bir sorun yaşadığınızda nasıl çözüyorsunuz?	Sayı	%
Onu dinlerim, anlamaya çalışırım	7.190	37,9
Konuşurum, birlikte çözüm bulmaya çalışırım	10.004	52,8
Ara-sıra döverim/cezalandırırım	5.013	26,4
Çocuğu babasına şikayet etmekle tehdit ederim	4.640	24,5
Benim istediğimi yapması için zorlarım	1.233	6,5
İstediği birşeyi yapmam	2.015	10,6
Korkuturum	1.529	8,1
Cevap veren kişi sayısı*	18.956	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir.

Çocuklar kadına yönelik şiddetin görünmeyen mağdurlarıdır. Çalışılan bölgede hane başına düşen ortalama çocuk sayısı 4'tür. Bir kadının yaşadığı şiddet 4 çocuğun mağdur olmasına neden olmaktadır.

Şiddetten veya olası bir cinayetten kaçan kadınların bir kısmı çocuklarını yanına alır, birlikte zorluk çekerler. Çocuklarını bırakıp giden kadın çocuklarına hasret kalırken çocuklar anne hasreti çeker ve bakımsız kalırlar. Namus cinayetlerinin her biri kadınlar kadar yanlarındaki çocukları da korkutur.

Hanenin ortalama aylık geliri	Sayı	%
Geliri yok	1.532	6,2
100-500 TL arası	3.094	12,5
500-1.000 TL arası	9.366	37,9
1.000-2.000 TL arası	7.390	29,9
2.000 TL den fazla	3.343	13,5
Toplam	24.723	

Hanelerdeki gelir durumuna baktığımızda bütün hanelerin açlık sınırında ya da açlık sınırının da altında bir gelirle yaşadığı görülmektedir.

Türk-İş 2015 Şubat ayında 4 kişilik bir ailenin açlık sınırını 1.307 TL yoksulluk sınırını da 4.259 TL olarak belirlemişti.⁴

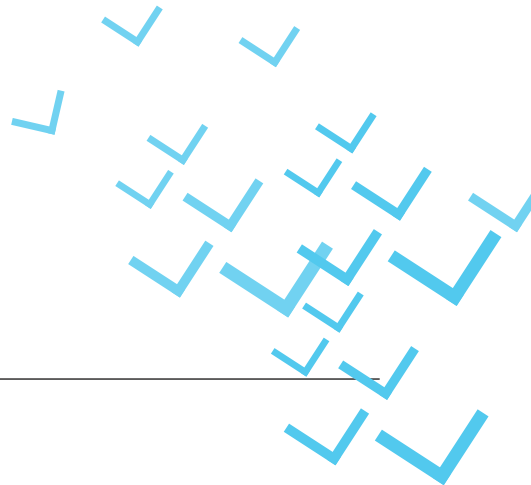
Çalışılan bölgede hane başına düşen kişi sayısı ortalama 6, en yüksek gelirin ise 2.000-2.500 TL olduğu tespit edilmiştir.

Bu boyutta bir yoksulluk yaşanırken şiddet ve ayrımcılık gibi temel insan hakları ihlallerine karşı adalete erişim için adım atmak daha da zorlaşmaktadır.

Nitekim aşağıdaki tabloda en önemli ve acil ihtiyaç olarak %27 oranında ekonomik destek, %24 oranında iş gelmektedir. Şiddetten kurtulmak için destek %2,9 oranıyla sıralamanın en altında yer almaktadır.

En önemli ve acil ihtiyacınız nedir?	Sayı	%
Şiddetten kurtulmak için destek	714	2,9
Haklarımı öğrenmek	4.231	17,1
İş	5.960	24,1
Ekonomik destek	6.725	27,2
Hepsi	5.756	23,3
Diğer	1.337	5,4
Toplam	24.723	

⁴ Türk -İş web sayfası

KADIN HAKLARI İNSAN HAKLARIDIR PROJESİ KAPSAMINDA ALINAN ŞİDDET BAŞVURULARI İÇİN TANIMLAYICI BİR ÇALIŞMA ÖRNEĞİ

Kadına yönelik şiddet son yıllarda genişleyen ve derinleşen bir araştırma konusu olarak dünya genelinde önemini korumaktadır. Bu bölüm KAMER'İN 2014 yılında yürüttüğü Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi kapsamında şiddet başvurusu yapan 1.308 kadından alınan bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Çalışmanın sonuçları aile içi şiddet, aile dışı şiddet ve namus cinayeti olasılığı bulunan kadınların bilgilerini içerir.

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet son yıllarda birçok farklı disiplinin araştırma konusu olarak literatürde gittikçe daha fazla yer almasına rağmen, vahametini koruyan temel bir insan hakkı ihlalidir. Gerek kaynağı ve yaygınlığı gerekse ruhsal ve fiziksel birçok sağlık problemi için risk faktörü oluşturması ile kompleks bir şiddet olgusudur. Tüm insan hakları ihlalleri arasında kadına yönelik şiddet büyük bir alan kaplamakta ve kadınlar bu şiddetin her türüne maruz kalmaktadırlar. Öznesini neredeyse her zaman erkeklerin oluşturduğu fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet türleri evrensel özellikler gösterir ve toplumların ruh sağlığında uzun dönemli etkiler bırakır. Son kırkı yıldadır ki giderek artan bir inceleme alanı olarak, önleyici ve müdahaleci politikalar geliştirilmesi amacı ile araştırmalar daha da derinleştirilmekte ve bu sorun gittikçe görünür kılınmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2002 yılında kadına yönelik şiddeti 'öncelikli' bir sağlık sorunu olarak tanımlamıştır.

En geniş kapsamı ile şiddet; 'sahip olunan güç veya kudretin, yaralama, ölüm, ruhsal hasar, gelişim bozukluğu veya yoksunlukla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek olan bir biçimde kendine, başka bir bireye, ya da bir grup veya topluluğa karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanması' olarak tanımlanır (WHO, 1996). Birleşmiş Milletlerin (1993) kadına yönelik şiddet tanımı ise 'cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da

özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış' şeklindedir. Eş istismarı, cinsel saldırı, başlık parası ile ilgili cinayetler, evlilik içi tecavüz, kız çocuklarının kasten yetersiz beslenmesi, seks işçiliğine zorlama, kadın sünneti ve kız çocuklarına cinsel istismar, cinsiyete dayalı şiddet türlerinden bazılarıdır (Heise ve ark. 1999). Kadının cinsiyetinden ötürü maruz kaldığı bu şiddet, kaynağını kadın erkek arasındaki eşitsizlik ve kadınlıktan üstün tutulan erkeklik nosyonundan alır. Kadına yönelik şiddet sadece cinsiyet eşitsizliğinin göstergesi değildir, bunun yanında eşitsiz güç dengesinin ve toplumun erk zihniyeti ile kolektif olarak yarattığı baskı kadınlık rolünün aksamadan devam etmesine hizmet eden bir araçtır. 'Beni gecenin bir vakti evine çağırmişti', 'çok açık seçik giyinmişti', 'yemek yapmayı bilmiyor', 'kadınlık görevini yerine getiremiyor, beni cinsel olarak tatmin edemiyor', 'benim sözümü dinlemeyerek beni tahrik ediyordu' şeklinde erkeklerin kadınlara şiddet uyguladıklarında sundukları sadece bir kaç gerekçeye bile bakıldığında, şiddetin toplumsal temelleri biraz daha anlaşılır kılınabilir. Erkek uyguladığı şiddeti kadının, toplumun kadın için belirlediği 'genel ahlak' normuna uymadığı ile gerekçelendirir, bu durum erkeğin kadını, şiddet uygulama yolu ile cezalandırmasını doğurur. Dünya Sağlık Örgütü'nün (2005), 10 farklı ülkede toplamda 15 farklı şehirde, yaşları 15-49 arasında değişen 24.097 kadınla yaptığı şiddet taramasının sonucunda; kadınların %13-61 oranında fiziksel, %20-75 oranında

duygusal, %6-59 oranında cinsel şiddete maruz bırakıldıkları tespit edilmiştir.

Neredeyse tüm şiddet biçimlerini içinde bulunduran yaygın bir şiddet sarmalı olan eş şiddeti, 'yakın ilişki içerisinde fiziksel saldırı eylemleri, cinsel zorlama, ruhsal istismar ve kontrol davranışları da dahil olmak üzere, fiziksel, cinsel veya ruhsal hasara neden olan davranışlar' olarak tanımlanmıştır (WHO, 2010). Heise ve arkadaşlarının (1999) yaptığı 36 ülkeyi kapsayan bir araştırmaya göre, kadınların şimdiki ya da daha önceki partnerlerinden yaşamları boyunca en az bir kez fiziksel şiddet görme oranı %10 ile %60 arasında değişmektedir. Yakın partner şiddetinin genellikle bir kere ile sınırlı olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, önleyici çalışmalar ve politikalar üretilmesi elzemdir.

Kadına yönelik şiddetin fiziksel ve ruhsal sonuçlarına bakıldığında, tahmin edilebileceği gibi karamsar bir tablo ile karşılaşmak mümkündür. Kadına yönelik şiddetin aynı zamanda oldukça ciddi fiziksel ve psikolojik sonuçları/zararları olan bir sağlık sorunu olduğu açıktır. Dünya genelinde bu konuda yapılmış olan hemen her araştırma gösteriyor ki kadının maruz bırakıldığı şiddet bir çok farklı sağlık problemine, ciddi yaranalmalara hatta ölüme sebebiyet vermektedir (Campbell, 2002; Heise, Ellsberg & Gottmoeller, 2002; KAMER, 2011; KAMER, 2013; Kumar, Nizamie & Kumar Srivastava, 2013; Pico-Alfonso ve ark., 2006; Rose, 2012; Stein & Kennedy, 2001).

Heise ve Ark., 2002 yılında yaptıkları çalışmada kadına yönelik şiddetin meydana getirdiği sağlık sorunlarını altı ana başlıkta incelemişlerdir; ölümcül sonuçlar, ölümcül olmayan fiziksel sağlık sorunları, süreğen (kronik) durumlar, ruhsal problemler, sağlığa olumsuz etkisi olan davranışlar ve üreme sağlığı sorunları.

ölümcül sonuçlar; cinayetle sonlanan şiddet eylemleri, intihar, AIDS ile ilişkili ölümler

ölümcül olmayan fiziksel sağlık sorunları; yaranalmalar, işlev bozuklukları, fiziksel belirtiler, kalıcı sakatlık, hastalık düzeyinde şişmanlık

süreğen (kronik) durumlar; süreğen ağrı sendromları, bağırsak sendromu, mide-bağırsak bozuklukları, somatik şikâyetler, fibromiyalji

ruhsal problemler; travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, anksiyete, fobik bozukluk, yeme bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları, öz değer düşüklüğü, madde bağımlılığı

sağlığa olumsuz etkisi olan davranışlar; sigara kullanımı, alkol ve madde kullanımı, aşırı cinsellik ve risk alma, fiziksel hareketsizlik, aşırı yeme

üreme sağlığı sorunları; istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, jinekolojik hastalıklar, sağlıksız koşullarda kürtaj, gebelik komplikasyonları, pelvik inflamatuvar hastalık (fallop tüpleri ve yumurtalıklar gibi üst üreme organlarının enfeksiyonları) şeklinde görülmektedir.

Kumar ve arkadaşlarının (2013) oluşturdukları şiddetin ruh sağlığına etkisi tablosunda depresyon, anksiyete, cinsel işlev bozukluğu, yeme bozukluğu, çoklu kişilik bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, alkol ve madde bağımlılığına yer vermişlerdir. Stein ve Kennedy (2000), eş şiddetine maruz kalan 44 kadınla yaptıkları çalışmada kadınların %68,3'ünde major depresyon, %50'sinde ise TSSB tespit etmişlerdir. Dünya Sağlık Örgütü verileri (2013) eş şiddetine maruz kalan kadınların diğer kadınlara oranla 2 kat daha fazla depresyon geçirme ve alkol kullanımı geliştirme oranı olduğunu gösterir. Bu verilere ek olarak, araştırmalar aynı zamanda çocukluk çağında şiddete maruz bırakılan veya tanıklık eden çocukların yetişkin olduklarında şiddet halini yeniden yaşantılamaya daha açık ve kırılgan olduklarını, duygusal ve fiziksel olarak bir çok bozukluk geliştirme riski altında olduklarını doğrular (Heise ve ark., 2002; Holt, Buckley & Whelan, 2008; Krug ve ark., 2002).

Bu veriler bütünlüklü olarak göz önünde bulundurulduğunda, kadına yönelik şiddet hiç bir sınır tanımaksızın dünyanın her yerinde bir sorun olarak tartışılan, araştırılan ve önleyici çalışmalar geliştirmeye çalışılan evrensel bir

problem ve insan hakkı ihlalidir. Kadınlar için şiddetin rengi, ırkı, cinsi, yaşı, dili, dini yoktur; sadece kadın olmak çoğu zaman bu şiddetin nesnesi olmak için yeterlidir. Ülkemize gelecek olursak, dünya örnekleri ile paralel olarak kadı-

na yönelik şiddet hak ihlallerinin başında gelmekte ve ciddiyetini hala korumaktadır. Tüm bu analizler, sayısal veriler, bireysel ve toplumsal hasarlar bize hala alınacak çok fazla yol, atılacak çok fazla adım olduğunu göstermektedir.

Görüşme Şekli	Sayı	%
Telefon	92	7,0
Yüzyüze	1.216	93,0
Toplam	1.308	

Görüşmelerin büyük çoğunluğu tabloda görüldüğü gibi yüzyüze gerçekleşmiştir ve görüşmeler KAMER Vakfı çalışanları tarafından yapılmıştır.

Başvurular İçin Kullanılan Bilgi Alma Formunda

- Kadınların yaş, anadil, medeni durum, evlilik yaşı, evlilik şekli, çocuk sayısı, göç, eğitim durumu, çalışma durumu, sosyal güvencesi, gelir kaynakları, yaşadığı konut, konuttaki kişi sayısı, gibi genel tanımlayıcı özellikleri,
 - Şiddet sonucunda sağlık merkezi başvurusu olup olmadığı, tedavi, hastane yatışı, intihar girişimi, fiziksel durumu gibi sağlık bilgileri,
 - Şiddetin yaşandığı ilişki süresi, şiddet davranışına ilk kez maruz kalınan dönem, şiddet şekli vb. şiddet bilgileri,
 - Şiddet uygulayan ve maruz kalanın çocuklarına davranışları ile ilgili bilgiler,
 - Şiddet sonucu herhangi bir destek aranıp aranmadığı, başvuru yargı, kolluk, diğer kanallarla ilgili bilgiler,
 - Başvuranın gereksinimi ile ilgili bilgiler,
 - KAMER'e nasıl ulaşıldığı ve KAMER'in yaptıkları ile ilgili bilgiler,
- Başvuranların destek aldıkları kurumların davranışları ve sonuçlar ile ilgili bilgiler yer almıştır.

Çalışma Etiği

Başvurulardan alınan bilgiler araştırma yapmak amacıyla değil, başvurulara destek oluşturabilmek amacıyla alınmış olsa da, bu bilgilerin gereğinde ihbar ve koruma mekanizmalarını harekete geçirebilmek, gereğinde hukuki, tıbbi işlemleri başlatabilmek, gereğinde kimlik belirtilmesinin şiddeti önleme planları için kullanılabileceği başvuran kadınlara belirtilmiş ve izin alınmıştır. Başvurucular ihtiyaçları doğrultusunda ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirilmiş veya KAMER tarafından destek olunarak izlenmiştir. Yazıda verilen örneklerde isimler değiştirilmiş, tanımlayıcı bilgiler değiştirilmiş veya çıkarılmıştır.

Çalışmada Kullanılan Şiddet Tanımları

Fiziksel şiddet; tokat atmak, dövmek, tekmelemek, saçını çekmek, itmek, yumruklamak, kol kıvırmak, odaya-eve kilitlemek, bir yerini kırmak, silah, kesici- delici bir alet ya da kezzap gibi kimyasal bir madde ile yaralamak, yakmak veya öldürmek, gerektiği halde tedavi olmasına engel olmak,

Cinsel şiddet; evli olduğu kişi bile olsa tecavüz, yani istemediği yer ve zamanda cinsel ilişkiye zorlamak, istemediği şekilde cinsel ilişki kurmak, başka insanlarla cinsel ilişkiye zorlamak, ensest, zorla evlendirmek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya zorlamak, kürtaja zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek, telefonla-mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli tacizlerde bulunmak, kadınlığına yönelik aşağılayıcı söz söylemek, namus gerekçesiyle öldürmek ya da öldürmeye zorlamak,

Psikolojik şiddet; bağırarak, hakaret etmek, küfretmek, tehdit etmek, korkutmak, aşağılamak, alay etmek, karar vermesine izin vermemek, başka kadınlarla kıyaslamak, kendini geliştirmesine izin vermemek, ailesi -arkadaşları-komşuları ile görüşmesine izin vermemek, evden dışarıya çıkmasına izin vermemek, her an nerede olduğunu kontrol etmek, inançlarını-kökenini-işini-maaşını küçümsemek, başkalarının önünde sürekli sözünü kesmek,

Ekonomik şiddet; çalışmaya ya da çalışmamaya zorlamak, parasını veya banka kartını alıp geri vermemek, işe gitmesine izin vermemek, hiç para vermemek, şahsi mallarını ve ziynet eşyalarını almak, ailenin parası ve tasarrufları için hiç fikrini sormamak, işten atılmasına yol açacak olaylar yaratmak gibi eylemleri kapsamaktadır.

Kadına Yönelik Şiddet Verileri

Vaka Tanımı	Sayı	%
Aile içi	1.233	94,3
Aile dışı	40	3,1
Namus cinayeti olasılığı	35	2,7
Toplam	1.308	

Kadınların büyük çoğunluğu aile içi şiddet mağdurdur. Aile dışı şiddet diye tanımladığımız şiddet nedeniyle başvuran kadın sayısı aile içi şiddete göre oldukça düşüktür, 'namus cinayeti olasılığı' da aslında aile içi şiddetin bir parçası olarak düşünülmesi gerekir ancak rapor çerçevesinde bu grup daha net görülebilmesi için ayrı tutulmuştur. Bulgular kadına yönelik şiddetin aile içinde ne denli sıklıkla yaşandığını, kadınların şiddet görme olasılığının aile içinde daha yüksek olduğunu net olarak göstermektedir. Bu konuda Türkiye'de yapılan diğer çalışmalar da aile içi şiddetin yaygınlığını vurgulamaktadırlar.

2008 yılında Hacettepe Nüfus Etütleri Merkezi tarafından "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması"nda 24.048 hanede 17.168 kadınla görüşülmüştür. Bu kapsamlı araştırma sonucunda Türkiye genelinde ve değişik bölgelerde farklı eğitim ve sosyo-ekonomik seviyelere sahip kadınların şiddet türlerine yaygın bir şekilde maruz kaldıkları ortaya konmuştur. Bu çalışmada Türkiye genelinde kadınların %41'i eşleri tarafından cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalırken; bu oranın Doğu bölgelerinde çok daha fazla olduğu, %57,7'ye ulaştığı sonucuna varılmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008).

Başvuru Yapan Kadınların Genel Özellikleri

Kadınların tanımlayıcı özelliklerine bakıldığında en küçüğü 13, en büyüğü 80 yaşında idi.

Anadil

Çoğunlukla Kıрманçça, dörtte biri Türkçe, küçük bölümü Zazaca, ve Arapça oluşturmaktadır.

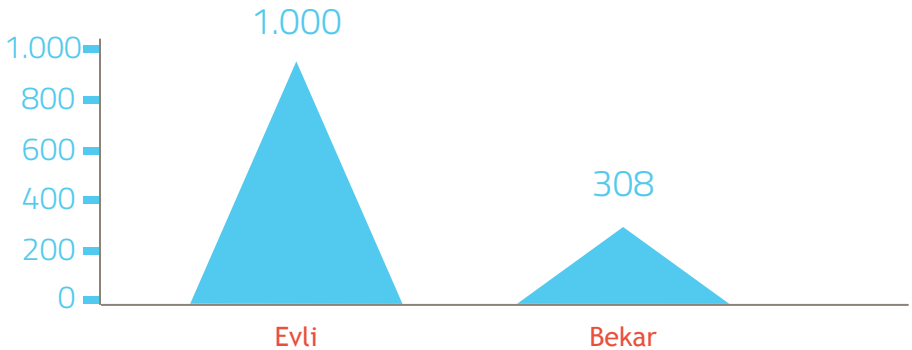
Anadil	Sayı	%
Türkçe	329	25,2
Kırmançça	817	62,5
Zazaca	90	6,9
Arapça	64	4,9
Farsça	3	0,2
Diğer	5	0,4
Toplam	1.308	

Şiddet söz konusu olduğunda hiçbir din, dil, ırk, sosyo-ekonomik düzey ayrımı olmaksızın toplumun tüm kesimlerinden saldırgan ve mağdura rastlamak mümkün olabilmektedir.

Medeni Durum

Başvuru yapan kadınların dörtte üçü evli, dörtte biri bekar olduklarını ifade etmişlerdir. Çoğunluğun resmi ve dini nikahla evli oldukları (%85,9) görülmektedir. Bekarlar grubunu hiç evlenmemiş, dul ve boşanmışlar oluşturmaktadır.

İlk Evlilik Yaşı

İlk evlilik yaşlarına bakıldığında, oldukça vahim bir tabloyla karşılaşmaktayız. Kadınların yarısından fazlası 18 yaşın altında evlendirilmiştir ki bunların 19'u 12 ve daha küçük bir yaşta, 267'si 13-15 yaş aralığında, 319 kadın ise 16-17 yaş aralığındadır. Bu bilgi daha ergen bile olmamış kız çocuklarının evlendirildiğinin acı bir göstergesidir. Sadece bu

durumun kendisi açıkça cinsel, psikolojik, fiziksel ve ekonomik şiddetlerin tümünü kapsamaktadır. 586 kadın ise 18 ve üstü yaşlarda evlendiklerini belirtmişlerdir. Bu veriler, kız çocuklarının her türlü hakları ellerinden alınarak çok küçük yaşlarda evlendirilerek önemli bir hak ihlaline uğradıklarını göstermektedir.

İlk Evlilik Yaşı

Sayı

%

12 ve daha küçük	19	1,6
13-15 yaş	267	22,8
16-17 yaş	319	27,2
18 ve daha büyük	568	48,4
Toplam	1.173	

Evlenme Şekli

Kadınların yarısından fazlası görücü usulü, dörtte biri anlaşarak severek, bir kısmı da evliliğe zorlanarak evlilik gerçekleştirmişlerdir. Zorla evlendirilen kadınların ilk sırasını akraba evliliği (%50,4), ikincisıraıyiberdel(%23), üçüncüsıraıyise kuma (%18,2) evliliklerinin aldığı görülmektedir.

Görücü usulüyle evlenenler kadınların üçte ikisi "istemiyordum, ailem isteyince evlendim" veya "akrabam olduğu için itiraz edemedim" diye açıklamalarda bulunurken, üçte biri "görünce ısındım, sevdim, evlendim" şeklinde bilgi vermişlerdir.

Evlenme Şekli

Sayı

%

Görücü usulü	737	43,4
Anlaşarak - Severek	321	27,4
Evliliğe zorlandı	115	9,8
Toplam	1.173	

Çocuk Sayısı

402 kadın 1 ya da 2 çocuk, 511 kadın 3 ila 5 çocuk, 161 kadın ise 6 ve daha fazla çocuk sahibi olduklarını aktarmışlardır. Kadının çok çocuk doğurması bugünün ülke politikasının parçası olsa da, kadınların bedenlerine verdiği

zarar ve çok sayıda doğumun içerdiği riskler bilinmektedir. Özellikle erken evliliklerde, ergenlik sürecini henüz tamamlamamış kadınların çocuk doğurmaları bu riskleri artırmaktadır.

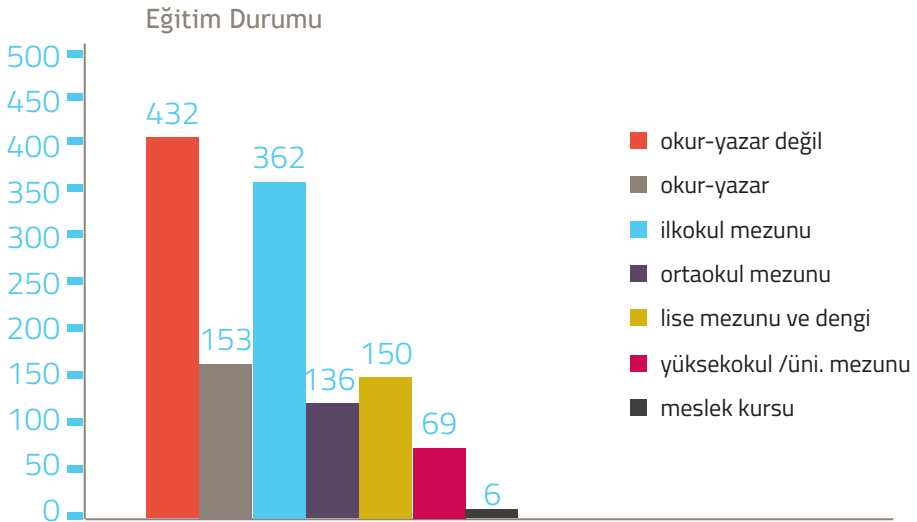
Eğitim

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSSGM) 2008 raporuna göre, ülkemizde yetişkin erkeklerde okur-yazarlık oranı %93,9 iken, kadınlarda %80,1, gençlerde ise (15-24 yaş) erkekler için %99 iken kadınlarda %95'tir. (Bu veriler eğitime erişim hakkı elinden alınanları kapsamamaktadır).

Başvuru yapan kadınların eğitim durumlarına bakıldığında; 432 kadın okuryazar olmadığını, 153 kadın sadece okur-yazar olduğunu, 362 kadın ilkökul mezunu olduğunu, 136 kadın ortaokul mezunu olduğunu, 150 kadın lise mezunu olduğunu, 69 kadın yükseköğretim veya

üniversite mezunu olduğunu, 6 kadın ise sadece meslek kursu eğitimi aldığını belirtmişlerdir. TÜİK verilerine göre okullaşma oranı son yıllarda fazlasıyla yükselmiş görülmektedir. Bu grupta okuma yazma oranının bu denli düşük olmasında, ilkökul mezunu bile olamamada rol oynayan çeşitli faktörler elbette vardır ama tüm bunlar kadınların eğitimden uzak tutulduğu, eğitim haklarının ellerinden alındığı gerçeğini değiştirmez. Yukarıdaki evlendirilme yaşlarına bakıldığında kadınların eğitimden uzak tutulmalarında önemli bir faktörün erken yaşta evlendirilme olduğu görülebilir.

Meslek ve Gelir Durumu

Çalışma yaşamına bakıldığında, erkeklerin iş gücüne katılma oranı %72,3 iken, kadınlarda bu oran trajik şekilde %25,4'e düşmektedir (Ev içi emek parasal kazancı olmadığı için dahil edilmemiştir). Ulusal istatistikler göstermektedir ki Türkiye'de gelir getirenlerin %36'sı kadınsa, yaratılan gelirin sadece %12'si kadınlara aittir ve erkeklerde kişi başına düşen ortalama gelir kadınlarda kişi başına düşen ortalama gelirin 4,2 katıdır.

Bu çalışmada kadınlara ev dışında çalışıp çalışmadıkları sorulduğunda tamamına yakını hayır cevabını vermiştir. Ev dışında da çalıştığını belirtenler çoğunlukla hizmet sektöründe, günlük işlerde düzensiz işçi olarak çalışmaktalar. Düzenli işte çalışanların sayısı ise son derece düşüktür. Eğitim hakkı elinden alınan, erken yaşta evlendirilen, çok

sayıda çocuk doğurmak durumunda kalan, hiç bir vasıflı işe sahip olamayan kadınların bir de dışarıdan gelir getirmesi ne kadar mümkündür? Buna rağmen edinilen bilgilerle pek çok kadının evinde bir şeyler üretilip kaynak sağlayabildiği görülmektedir. Ayrıca kadınların aslında doğrudan dışarıdan gelir getirmeyen ama kendi evinin işini üreten bir mesleğe sahip olduğu gerçeği yadsınmamalıdır.

Kadınların %84'ünün kendilerine ait gelirleri bulunmadığı gibi %28,6'sının sağlık sigortaları da yoktur. Sağlık sigortası olanların yarısı ise eşlerinin veya babalarının sigortalarından faydalanmaktadır. Bu durum kadınların en temel hakkı olan sağlık hizmetinden faydalanma hakkını da erkeğin (eş ya da baba) vesayetine bağlamaktadır ki bu da kendi başına bir şiddettir.

Ev Dışında Çalışma

	Sayı	%
Evet	128	9,8
Hayır	1.180	90,2
Toplam	1.308	

Sosyal Güvence

	Sayı	%
Sağlık sigortası var	374	28,6
Babası üzerinden sağlık güvencesi var	113	8,6
Kocası üzerinden sağlık güvencesi var	331	25,3
Kendisi emekli memur ya da işçi	32	2,4
Sağlık güvencesi yok	458	35,0
Toplam	1.308	

Yaşadığı konut türü

	Sayı	%
Gecekondu	263	20,1
Apartman	406	31,0
Müstakil ev	615	47,0
Diğer	24	1,8
Toplam	1.308	

Yaşadıkları konut konusunda ise yalnızca kadınların %4,7'sinin kendilerine ait bir konutu olduğu; yaşadıkları konut kira olmayan kişilerin konutlarının eşlerine, babalarına, eşlerinin ailelerine ait olduğu görülmektedir. Barınabilmek için de kadın başkalarına muhtaç durumda kalmaktadır ki bu durum kadınların şiddetle mücadele olanaklarını hayli azaltmaktadır.

Bahar 13 yaşında tecavüze uğramış ve tecavüz eden kişiyle evlendirilmiş. Ailesi bu olaydan sonra Bahar'ı evlatlıktan reddetmiş. Bahar 3 yıl sonra ilk kocasından boşanmış, ikinci kez evlenmiş. İlk eşinden bir, ikinci eşinden de dört çocuğu olmuş. Bir yıl önce kocası başka bir

kadınla anlaşarak kaçmış. Borçlu olduğu için ne kadar eşyası var ise hacizle elinden alınmış. Babasının baraka gibi olan bir harabesine yerleşmiş, fakat ne eşyası, ne mutfağı, ne banyosu, ne üzerlerine giyecek kıyafet, ne de evde yemek adına bir şey varmış. Banyo olmadığı için çocuklar bitlenmişler. En küçük çocuk iki gün önce hastaneden çıkmış. Doktor "hastaneden çıkarırsan bu çocuk ölür çıkarma" demiş fakat evdeki diğer çocuklara bakan yok diye çıkmış.

Bu öyküde kadının kendine ait bir gelirin, güvencesinin olmaması ve yoksulluğun şiddet ortamını nasıl güçlendirdiği açıkça görülmektedir.

Yaşanılan Şiddet Şekilleri

Gerek yukarıdaki genel bilgilerde gerekse aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi kadınlar, fiziksel, ekonomik, sözel, psikolojik ve cinsel şiddetin pek çok türüne ve çok sıklıkla maruz kalmış olarak KAMER merkezlerine başvurmaktadırlar.

Hale zorla evlendirilmiş. Ailesi Hale'yi döve döve evliliğe ikna etmiş. Evlendikten sonra şiddetin her türünü eşi ve eşinin ailesi tarafından yaşamış. Kulağı uğradığı şiddet nedeniyle zarar görmüş, kulak zarının patladığını öğrenmiş. Hale şiddet görmeye devam edince ailesinin yanına gitmiş. Ailesi ona "biz sana o kadar çeyiz verdik o çeyizleri bırakıp nasıl gelirsin?" demiş ve Hale'yi tekrar kocasının yanına göndermişler. İstemeye istemeye eşinin yanında çeyiz bekliliği yapmaya başlamış. Hale'nin kocası ona bir gün "ben ölürsem sen benim kardeşimle mi

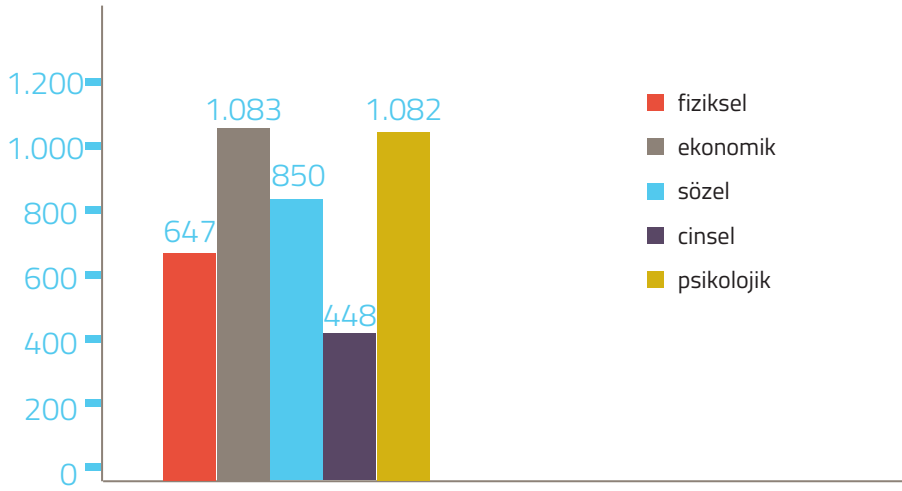
evleneceksin? Sizin Kürtlerin adeti öyle ya... " demiş. Kayınbiraderi de ona imalı bakarak "evet yenge ben seninle mi evleneceğim" deyince Hale kocasının ailesinden daha da korkmaya başlamış. Eşi şiddetin dozunu arttırmaya başlayınca da ailesinden umudu kesip sığınma evine gitmiş.

Yukarıda anlatılan durum, ailelerin kadınları zorla evlendirmelerine, bu zorlama sırasında uygulanan psikolojik şiddete fiziksel şiddetin eşlik etmesine, ihmale, baskıya ve kadının yaşamından çok mala değer verilmesine dair son derece tanımlayıcı bir örnek. Aynı zamanda eşinden gördüğü şiddetle kulak zarının patlamış olması sonucu işitme sorunları yaşamaması, şiddetin fizik ve ruh sağlığına olumsuz etkilerini de göstermekte.

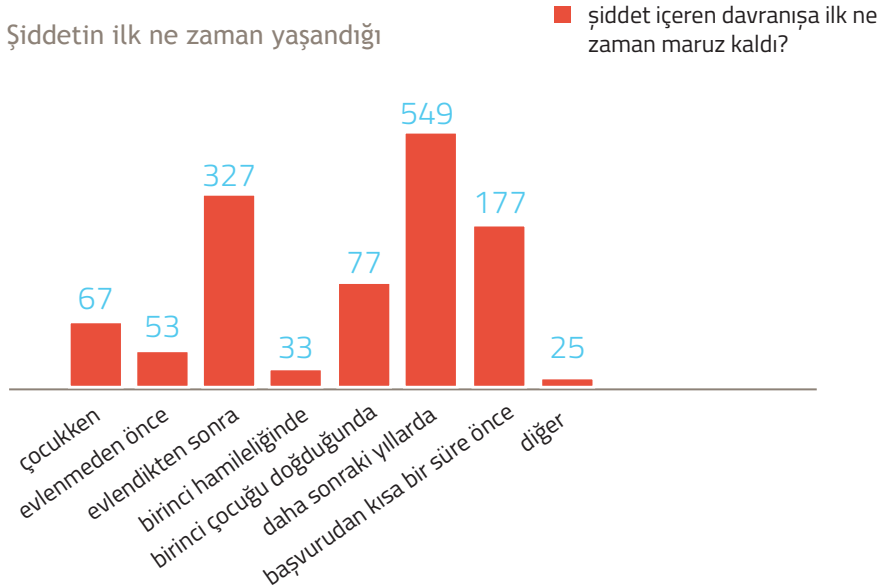
Asiye ile hane ziyareti sırasında tanışılmış. Mahalleden anlatılanlar ve KAMER ekibi tarafından görülerek şahit olunanlar yaşadığı şiddetin hangi noktada olduğunu gösteriyormuş. Duvarlarda mermi izleri varmış, mahallelinin de beyanına göre her gün fiziksel şiddet artarak sürüyormuş. Eşi sık sık silahla tehdit eder ve 5 yaşındaki çocuğunun gözleri önünde ateş edermiş. Silahın namlusunu kadına yöneltir, çocuğunun da bunu görmesini sağlarmış. Kadın kardeşini öldürür diye ailesine

de hiçbir şey anlatmıyormuş. Her kavgada polis geldiğinde hiçbir şey yapmadan "ailesiniz" der gidermiş ya da erkeği karakola götürüp ertesi gün bırakırmış. Kadın kocanın korkusundan ve babasıyla kardeşine zarar gelmesinden çekindiğinden şiddeti uzun süre kabullenmiş.

Asiye örneği şiddetin nasıl hayati tehlikeye işaret ettiğini, buna rağmen korku ve koruma duygularının nasıl çaresizlik hissine yol açtığını görmemizi sağlıyor.

Şiddetin ilk ne zaman yaşandığı

Başvuruda bulunan kadınlara ilk şiddet davranışına maruz kalma yaşları sorulduğunda; ilk kez çocukluğunda şiddete maruz kalan kadınların sayısı 67, ilk kez evlenmeden önce maruz kalanların 53, evlendikten sonra birlikteliğin ilk günlerinde cevabını veren kadınların sayısı 327, birinci hamileliğinde maruz kalanların sayısı 33, birinci çocuğu doğduğunda kalanların sayısı 77, daha sonraki yıllarda maruz kalan kadın sayısı 549 ve başvurudan kısa bir süre önce cevabını veren kadınların sayısı 177'dir.

Zeynep 36 yaşında iki evlilik yapmış, ilk evliliğinden bir kızı var. Eşinden şiddet görerek boşandıktan sonra babasının ve ağabeylerinin zoruyla ikinci evliliğini yapmış. Kocasının da ikinci evliliği ve iki çocuğu var. Yaşadığı şiddet evlendiği ilk gecedan başlamış. Kocasını evde yok sayarak, sadece evde ihtiyaçlarını karşılayacak bir kadın olarak görüyormuş, bu hem fiziksel hem sözlü şiddete dönüşmüştü. Eğer boşanırsa ailesinin yanına gitmek zorunda

olduğunu ve ailesinin ikinci kez boşanmasını kabul etmeyeceklerini bildiğinden seçenekleri ya şiddete razı olup evliliği sürdürmek ya da bir çıkış yolu aramak olarak şekillenmiştir.

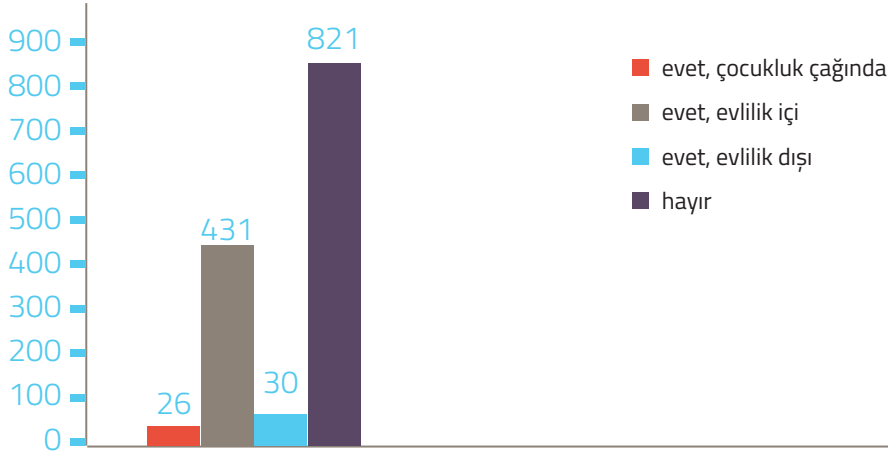
Zeynep ilk eşinden şiddet görüyor ve ondan uzaklaşabiliyor, "baba evine" döndüğünde ise bu kez o evdeki erkeklerden şiddet görüyor, evlenmeye zorlanıyor. İkinci eşi de aynı şekilde şiddet sarmalının parçası olarak yer alıyor ve sözel, fiziksel, psikolojik şiddet uygulayarak kadına zarar veriyor. Zeynep ne "baba evine" dönebiliyor, ne de ayrı yaşamayı düşünebiliyor. Zira buna ailesinin izni olmayacağı gibi eğitiminin, mesleğinin ve gelirin olmaması bu adımı iyice imkânsızlaştırıyor.

Bu tablo, kadınların şiddetten uzaklaşmalarının önündeki çok sayıda engeli açığa çıkarmakta, kadınların ilk yaşadıkları şiddete karşı çıkamamalarının arkasında şiddetten uzak kalabilecekleri bir seçenek görmemeleri olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu durum yeni şiddet deneyimlerinin de önünü açmaktadır.

Fiziksel ve cinsel şiddet

Fiziksel şiddet hangi yollarla uygulanıyor?	Sayı	%
Şiddet uygulayanın bedeniyle	242	35,7
Araç-gereçle	16	2,4
Her ikisiyle birden	420	61,9
Toplam	678	

Cinsel şiddete maruz kaldı mı?

Fiziksel şiddet gördüğünü belirten toplam 678 kadından 242'si şiddet uygulayan kişinin bu şiddeti bedeni ile gerçekleştirdiğini, 16'sı araç gereç kullanarak şiddet uyguladığını, 420 kadın ise saldırganın hem bedeni hem de araç gereç kullanarak şiddet uyguladığını ifade etmişlerdir. Cinsel şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda, katılımcıların 487'si bu soruya "evet" cevabını vermişlerdir. Bunlardan 431'i evlilik içinde, 30'u evlilik dışında, 26'sı ise çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kadınlardan 21,8'i bu cinsel şiddete kaba kuvvet kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak

şeklinde (n=285), %9,3'ü ilgisiz davranılarak,%8,8'i partnerlerinin başka bir kadınla ilişki kurması yoluyla (n=115), %7,3'ü tecavüz şeklinde (n=95), %1,1'i taciz şeklinde (n=14), %1,1'i zorla ters ilişki (Livata) şeklinde (n=14), %0,8'i partnerlerinin kendilerine zorla başkasıyla olan ilişkisini seyrettirmesi yoluyla (n=11), %0,7'si ensest şeklinde (n=9), %0,6'sı fuhuşa zorlama şeklinde (n=8), %0,5'i pornografik resim ve görüntü izlemeye zorlama yoluyla (n=7), %0,5'i çocuklarının yanında cinsel ilişkiye zorlanarak (n=7), %0,3'ü ise herhangi bir cisimle zorbalık şeklinde (n=4) maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Bunun yanında, başvuruda bulunan 182 kadın ölümlle tehdit edildiğini aktarmıştır.

Başvuran ölümlle tehdit ediliyor mu?

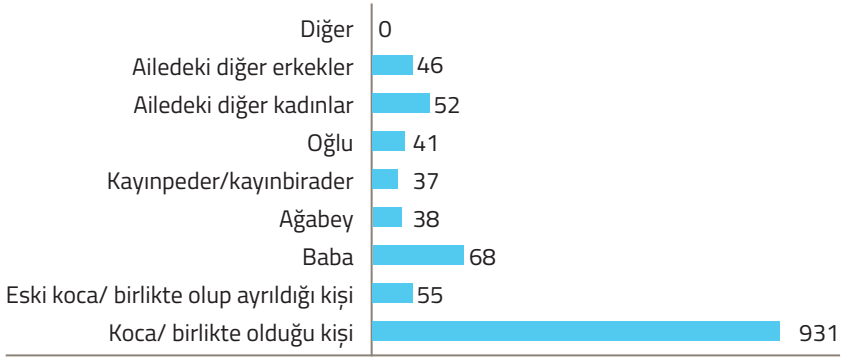

Öte yandan kadınlardan sadece 154'ü boşanma davası açtıklarını aktarmışlardır.

Boşanma davası	Sayı	%
Evet	154	11,8
Hayır	1.154	88,2
Toplam	1.308	

Şiddet Uygulayanın Kimliği

Aile içi şiddet uygulayanın kimliği

Aile dış ı şiddet uygulayanın kimliği	Sayı	%
İş yerinde amiri	5	12,5
İş yerinde iş arkadaşları	2	5,0
Sokakta tanımadığı biri	7	17,5
Göz altında	0	0,0
Bir kamu kurumunda / kuruluşunda	26	65,0
Toplam	40	

Aile içi şiddetin uygulayıcılarına baktığımızda kadınlara bu şiddetin %73,7 oranda 'Koca/ Birlikte olduğu kişi' tarafından uygulandığı görülmektedir. Geri kalanlarında ise şiddeti uygulayan ailenin diğ er erkekleri veya eskiden birlikte olduğu kişi olabilmektedir. Aile dış ında

şiddet gördüğ ünü söyleyen kadın sayısı nispeten az olmakla birlikte bu şekilde şiddet yaşayan kadınların üçte ikisinde şiddet uygulayanın kadının üzerinde güç, otorite sahibi olan kişiler olduğu görülmektedir. 1997'de Mor Çatı tarafından yapılmış olan bir

çalışmaya göre 1990-1996 yılları arasında 1.259 kadın ile görüşülmüş ve bu kadınların %88,2'sinin şiddetin var olduğu bir ortamda yaşadığı ve %68'inin eşleri tarafından dövüldüğü bildirilmiştir. 2003 yılından 2010 yılı sonuna kadar KAMER Vakfı'ndan destek alan 750 kadından 414'ünün verdiği bilgiler doğrultusunda hazırlanan bir diğer önemli rapora göre haklarında 'ölüm' kararı verilen 414

kadının hayatları boyunca %89,4'ü fiziksel, %99,3'ü psikolojik, %90,8'i ekonomik, %91,3'ü sözel ve %63'ü cinsel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. 'Namus cinayeti' tehdidi yaşayan kadınların %62,3'ü eşlerinden, %32,6'sı kendi baba ve ağabeylerinden, geriye kalan %4,1 ise kendi akrabaları (amca, hala, dayı çocukları vb.) tarafından şiddet görmektedirler (KAMER, 2011).

Aile içinde şiddeti uygulayan kişinin sıklıkla eş olduğu bu çalışmada da görülmektedir. Ancak bu kişi sadece kadın eşe değil aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi aynı zamanda çocuklarına da şiddet uygulayabilmektedir.

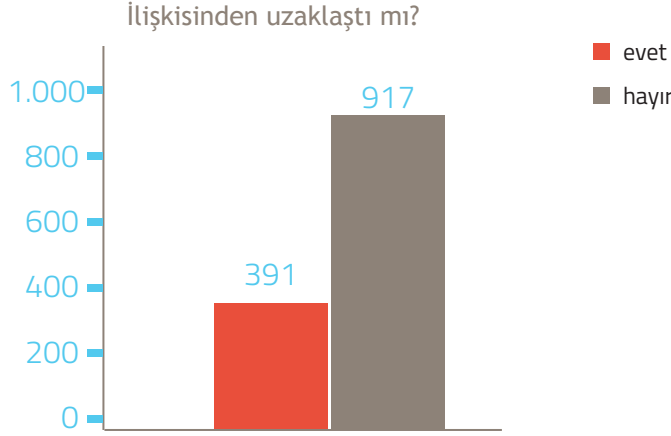
Şiddet ve Çocuklar

Şiddet uygulayan, çocuklara nasıl davranıyor?	Sayı	%
İlgili	20	1,5
İlgisiz	758	58,0
Çocuklara şiddet uyguluyor	123	9,4
Kız çocuklarını dövüyor	3	0,2
Oğlan çocuklarını dövüyor	2	0,2
Çocukları dövüyor ve aşağılıyor	13	1,0
Çocukları dövüp sokağa atıyor	4	0,3
Annesini koruyan kızını dövüyor	2	0,2
Annesini koruyan oğlunu dövüyor	2	0,2
Üvey çocuğunu dövüyor	0	0,0
Korkutuyor	161	12,3
Toplam	1.088	

Şiddet uygulayan erkeklerin %58'i çocuklarını ihmal ederken, %9,4'ü çocuklara da şiddet uygulamaktadır. Başvuruda bulunanlara, "biz kadınlar çocuklara nasıl davranıyoruz?" diye sorulduğunda; "söz dinlemediklerini düşünerek kızıyoruz ve/veya dövüyoruz," "şiddet yaşadığımız zaman öfkemizi onlardan çıkarıyoruz," "günlük bakım ve beslenmelerini aksatabiliyoruz" cevapları sıklıkla tercih edilmiştir.

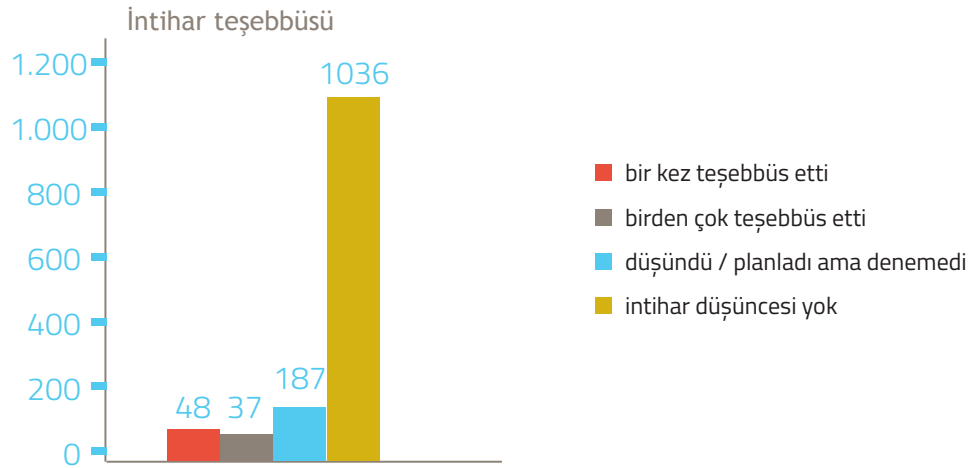
Şiddet sarmalı tüm aileyi içine alarak annesini korumaya çalışan çocukların da doğrudan şiddet mağduru olmalarına yol açabilmektedir. Çocuklara doğrudan fiziksel şiddet uygulanmadığı durumlarda "çocuk şiddet görmüyor" demek büyük bir yanlış olur. Çünkü çocuk kendisi doğrudan maruz kalmasa bile annesine uygulanan şiddete tanıklık ederek şiddetin bireyler üzerinde oluşturduğu ruhsal zorlukları yaşar.

İlişkiden Uzaklaşma / Uzaklaşamama

Ruhsal Zorluklar

Vakfa başvuru yapan 1.308 kadından 391 kadın şiddet içeren ilişkisinden uzaklaştığını belirtirken, 917'si (%70,1) şiddet gördükleri ilişkiden hala uzaklaşmamış olduklarını ifade etmiş. Şiddet gördükleri ilişkiden uzaklaşamama oranı aile içi şiddet sebebi ile başvuran kadınlarda daha da yüksektir.

187 kadın daha önce intiharı düşündüğünü planladığını ama cesaret edemediğini, 48 kadın daha önce bir kez intihara teşebbüs ettiğini, 37 kadın ise birden çok kez intihar

teşebbüsünde bulunduğunu aktarmışlardır. Yukarıda belirtilen şiddet türlerine maruz kalıp çaresizliğe sürüklenen kadınlar, ruhsal olarak acı çekmeye, çökkünlük

yaşamaya başlıyorlar. Yaşadıkları şiddet sonucunda, başvurdukları kapıların çoğu kapandığı, çıkacak yol bulamadıkları için taşıyamayacakları yoğunlukta stres yükü altında kalıyorlar ki bu durum ruhsal zorlukları beraberinde getiriyor. Kadınlar çekilen ruhsal

acıyı durdurma ve yaşadığı durumdan kurtulmada tek yolun kendilerini yok etmek olduğunu düşünabiliyor.

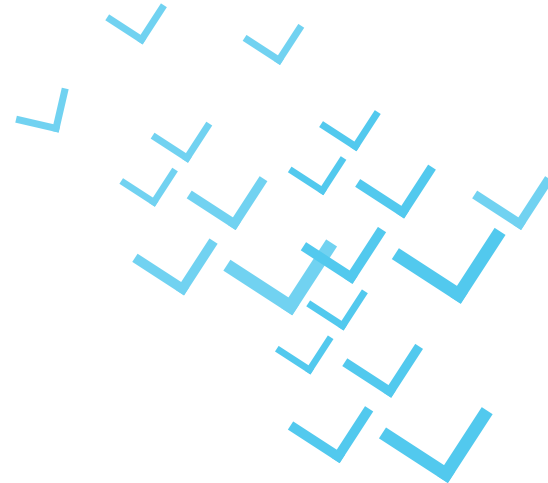
Bu nedenle intihar düşüncesi ve girişimleri tabloda görüldüğü gibi yaşantılanabiliyor.

KAMER'e Ulaşma

KAMER'e nasıl ulaştı?	Sayı	%
KAMER merkezleri aracılığıyla	76	5,8
STK' lardan	40	3,1
Devlet kurumlarından yönlendirildi	41	3,1
Farkındalık grubuna katılmış kadınlar	127	9,7
Sokakta karşılaştığı gençler	14	1,1
Medya (TV, gazete, el ilanları) kanalları	65	5,0
Mahalle çalışması sırasında	779	59,6
Diğer	166	12,7
Toplam	1.308	

Kadınlara KAMER'e nasıl ulaştıkları sorulduğunda %59,6'sı (n=779) KAMER Vakfı'nın düzenli bir çalışması olan mahalle çalışmaları sırasında vakfın çalışmalarından haberdar oldukları cevabını vermişlerdir. Başvuran kadınların gereksinimleri ifade sıklığına göre şöyle sıralanabilir: psikolojik danışmanlık/destek, ekonomik destek, hukuki danışmanlık, iş desteği, tıbbi destek, çocukları için okul/kreş, kalacak yer desteği, şiddeti uygulayan kişi ile konuşulması isteği. KAMER

Vakfı tüm bu başvurulardan sonra şunları yapmıştır: tıbbi destek için yönlendirme, hukuki destek için yönlendirme, psikolojik destek için yönlendirme, iş bulması için destek, çocukları psikolojik destek için yönlendirme, çocukları okula/kreşe yerleştirme, kadınları farkındalık grup çalışmasına dahil etme, polis hastane mahkeme gibi süreçlerde refakat etme, aynı destek verme, kadın sığınma evlerine yönlendirme, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan destek sağlama.

SONUÇ

Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, literatürle paralel olarak kadınların daha çok tanıdıkları insanlar, sıklıkla partnerleri veya ailedeki diğer erkekler tarafından şiddet gördükleri gözlemlenmektedir. Yine dünya örnekleri ile benzer bir sonuç olarak, kadınların eğitim durumu ve şiddete maruz kalma oranları karşılaştırıldığında; eğitim düzeyi ile fiziksel, sözel, cinsel ve psikolojik şiddet arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, eğitim düzeyi arttıkça ekonomik şiddetin azaldığı gözlemlenmiştir. Ev dışında çalışanlarda ise ekonomik şiddetin azaldığı, sözel ve psikolojik şiddetin arttığı görülmektedir. Yani şiddet, kadınların sadece eğitimsiz ve ekonomik olarak güçsüz bırakılmasının basit bir sonucu olarak değil, gittikleri her yerde farklı form ve biçimlerde maruz kaldıkları kompleks bir sarmal mekanizmadır. Bu da kadına yönelik şiddetin sadece şiddeti uygulayan erkek özelinde ele alınmasının yetersiz kalacağını, toplumun ve kamu kurumlarının genel algısının, kadın ve erkek arasında kurulan hiyerarşik ilişkinin de şiddete olan etkilerinin ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Heise (1998), şiddetin ortaya çıkmasında bireysel, durumsal ve sosyokültürel faktörlerin birlikte rol oynadıklarını ifade etmiştir. Kadına yönelik şiddet dünya genelinde 16-44 yaş arası kadınların ölümü ve sakat kalmasının temel sebeplerinden biridir ve cinayet sonucu ölen kadınların yarısı şimdiki ya da eski eşleri tarafından öldürülmüşlerdir (UNIFEM, 2007). Bu çalışmada da evli olan kadınlarda fiziksel ve cinsel şiddetin bekar kadınlara göre daha fazla olduğu, evli kadınlarda şiddetin daha çok koca/ayrıldığı kişi tarafından uygulandığı, bekar kadınların ise daha çok ailedeki diğer erkekler tarafından şiddete maruz bırakıldıkları görülmektedir. Yani şiddetin uygulayıcısı toplumsal olarak yaygın kanının aksine, kadının tanıdığı insanlar ve genelde yakın partner ilişkisi üzerinden gerçekleşir. Şiddete maruz kalınan yaş aralığına bakıldığında; fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddetin 31-50 yaş aralığında artış gösterdiği söylenebilir. 13-18 yaşları arasında kadınların daha çok ailedeki erkeklerden, diğer yaşlarda ise koca/ayrıldığı kişi tarafından şiddet gördüğü ve 13-18 yaş aralığındaki kadınların yaşadıkları şiddete dair arkadaşlarına daha çok başvurdukları görülmektedir.

Şiddetin aile dışında veya aile içinde gerçekleşmesi açısından karşılaştırma yapıldığında, aile dışında şiddete maruz kalanlar daha çok telefonla görüşme yapmayı tercih etmişlerdir. Yine literatürü doğrulayacak şekilde, bu çalışmada tespit edilen tüm şiddet biçimleri aile içinde, aile dışına göre daha fazla görülmektedir. Ölümle tehdit edilip edilmedikleri sorulduğunda, daha çok aile içi şiddete maruz kalan kadınlar "evet" cevabını vermişlerdir. Yine aile içinde şiddet gören kadınların kendi ailelerine ve başka bir yere başvurmakta daha çekimser oldukları, başvurmama oranlarının aile dışından şiddet görenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile içi şiddette daha çok psikolojik danışmanlık gereksinimi öne çıkarken, aile dışı şiddet durumunda tıbbi destek, şiddeti uygulayanla konuşulmasını isteme ve diğer gereksinimler öne çıkmaktadır.

Ek olarak, namus cinayeti olasılığı olan kadınların cevapları, aile içi ve aile dışında şiddet görenlerle karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Namus cinayeti olasılığı olanlar ankete daha çok telefon üzerinden katılmayı seçmişlerdir. Bu grupta ekonomik şiddet türü dışında diğer tüm şiddet türleri diğer aile içi ve aile dışı şiddetten daha fazladır. Yine namus cinayeti olasılığı olan kadınların yaşlarının diğer iki kategoriye göre daha düşük olduğu görülmekte; bu durum evlenme yaşlarına bakıldığında da tekrar etmekte, diğer iki kategoride yer alan kadınlardan daha fazla evliliğe zorlanma şeklinde evlendikleri görülmektedir. Yine bu kadınların daha çok ölümle tehdit edildikleri ve intihar düşüncesinin ve intihar teşebbüs oranının fazla olduğu görülmektedir. Öne çıkan gereksinimleri ise daha çok tıbbi destek ve hukuki danışmanlık şeklindedir.

Watts ve Zimmerman'ın (2002) ele aldığı gibi şiddete uğrayan kadınlar, özellikle yakın partner ilişkisinde, sıklıkla saldırganı kıskırtmak, ona itaat etmemiş olmak, eş olarak yetersiz olmak ve sadakatsizlik suçlamaları ile karşılaşılır.

Bu durum kadınların uğradıkları şiddetle ilgili başvuruda bulunmalarının önünde engel teşkil eder. Bu araştırmanın sonuçları da gösteriyor

ki 296 kadın uğradıkları şiddetle ilgili daha önce hiç bir yere başvuru yapmamışlardır ve buna sebep olarak erkeğin statüsünü ya da ailelerinin engel olmasını göstermişlerdir. Bu tahakküm ilişkisi içerisinde, kadının kendi ailesi, arkadaşları ve erk nosyonu ile hareket eden kamu mekanizması göz önünde bulundurulduğunda kadınların uğradıkları şiddetle baş başa, yapayalnız bırakıldıkları görülmektedir.

Kadınların intihar teşebbüsü ve düşüncesi oranlarının toplamına (%20,8) bakıldığında "öldürmeyen şiddetin" bile nasıl ölümcül sonuçları olabileceğini tahmin etmek mümkündür. Bunun yanında çocukların bu tek taraflı ateşin ortasında kalmaları, kadınların kendi söylemleri ile "zaman zaman şiddetin faturasını ödemelerine" neden olmaktadır. Ciddi varoluşsal kaygıların yaşandığı, ölüm ve yaşam arasındaki çizginin oldukça silik olduğu bu şiddet sarmalında yetişen çocukların gelecek yaşamlarında fiziksel ve ruhsal problemler geliştirmeye açık ve savunmasız oldukları literatürde açıkça ifade edilmiştir. Örneğin, Altınay ve Arat'ın (2007) Türkiye ölçekli saha araştırmaları, kadınların eşlerinden şiddet görme olasılıklarını en çok etkileyen değişkenin çocukluklarında annelerinin şiddet görmesine tanıklık etmeleri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin sonlanması ve önlenmesi için yapılan acil eylem planlarının çocukları da içermesi gerektiğinin bir kez daha altını çizmek gerekir.

Bütün Öyküler Umutsuz mu?

Asude 29 yaşında, evli ve üç çocuk annesi. Bize başvuruyu telefonla yaptı. KAMER'i internet aracılığıyla bulmuş. Bizi arayarak hastanede psikiyatri bölümünde yatıldığını, bekâr kayınbiraderi tarafından tecavüze uğradığını, korkudan bunu kimseyle paylaşmadığını ve sustuğunu söyledi. Kayınbiraderi evlenince biraz rahatlamış, bir daha yaşamayacağını düşünmüş. Fakat tecavüzler daha sonra da devam etmiş. Kadın sonunda kocasına söylemiş. Kocasını da "ben kardeşimden olamam" diyerek, kadını susturmaya çalışmış. Kadın olayı ailesiyle paylaşmış ve yanına çocuklarını da alarak köyüne gitmiş. Köyde dedikodular yayılınca

kocasını onu almak için ailesinin yanına gelmiş ve ailesiyle anlaşarak geri götürmek istemiş. Kadın bizimle konuştuğunda köye gitmek istemediğini, can güvenliğinin olmadığını, bir avukatla görüşmek istediğini söyledi. Avukatla birlikte hastaneye gittik. Görüştükten sonra da karakola gittik. Yaşadıklarını paylaşırken gözyaşlarına boğuldu. İşlemleri yapıldı. Kadın daha evden çıkmadan çocuklarının kıyafetlerini hazırlamış, çocuklarına "polis sizi almaya gelince çantanızı alın hep birlikte çıkın" diye tembihte bulunmuş. Polislere çocuklarını almak istediğini söyledi. Hep birlikte kapının önüne gittik biz kadınla birlikte arabada kaldık. Polisler çocuklarını aldılar. Sığınma evine götürdük. Başvuran kadının kıyafetleri ve şahsi eşyaları hastanede kaldı. Ancak aile peşini bırakmadı. Gittiği farklı illerde aile onu bulduğu için beş il değiştirdi. Bakanlık tarafından kimlik bilgileri değiştirildi ve başka şehre yerleşti. Bir gece 23'de telefonumuz çaldı. Telefondaki bize başvuru yapan kadındı. Bir şehre yerleştiğini, ev tuttuğunu, evini yerleştiğini, çocuklarını okula yazdığını, kendi evlerinde ilk geceleri olduğunu, bu mutlu haberi bize vermeden uyumak istemediğini söyledi. "İyi ki sizler varsınız, iyi ki KAMER var, hepinize teşekkür ederim" dedi. Daha sonra işe girdiğini haber verdi. En son konuşmamızda çok mutlu olduğunu söyledi, kendisini diğer kadınlara örnek olarak anlatmamızı istedi, kadınların hiç kimseden korkmamaları gerektiğini, kadın isterse her şeyi yapabileceğini paylaştı.

Bu bölümü, öyküleri aktarılan kadınların hepsinin KAMER ve diğer kurum veya kuruluşlara başvurarak destek arayışı içinde olduklarının, umutsuz olmadıklarının, bir kısmı için yaşamın yeni bir yerden farklı şekilde umutla başladığının, bir kısmı içinse kaldıkları yerde kendilerini dinleyen, dilediklerinde destek veren KAMER kadınlarının varlığıyla daha güçlenerek yollarına devam ettiklerinin güzel bir örneğiyle kapatmak istedik. Sonraki bölümlerde hem olumlu, hem olumsuz mücadele örneklerine daha fazla yer vereceğiz.

Sık Sorulan Sorular

Soru: Kadına şiddet uygulayanlar ruh hastası mıdır?

Kadına şiddet uygulayanlar genellikle yaptıkları eylemin farkında olmayacakları bir ruh hastalığına sahip değildir. Uyguladıkları şiddetin farkında olan, bilerek isteyerek kadın üzerinde güç ve kontrol kurmak amacıyla kadını korkutmak, sindirmek ve kendilerine itaat etmelerini sağlamak için şiddet uygulayarak. Bu kişiler, kendi istek ve ihtiyaçlarının çok önemli olduğunu düşünen, çatışma durumlarıyla başa çıkamayan, aslında güçsüz, güvensiz olup kendilerinden güçsüz gördükleri kişilere şiddet uygulayarak kendi güçsüzlüklerini saklamaya çalışan sıradan kişilerdir.

Soru: Şiddete uğrayan kadınların psikolojik olarak düzelmesi mümkün mü?

Evet, pek çok kadın, şiddet durduğunda, kadın şiddet ortamından uzaklaştığında, kendisi ve çocukları için güvenli aynı zamanda güvenli bir yaşantı oluşturduğunda, çevresinin desteğiyle (yaşadığı şiddeti unutmadan) yaşamına sağlıklı olarak devam edebilir. Çoğu zaman şiddetten kurtulma süreci kadınları güçlendirmekte, özgüvenlerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. KAMER gibi kadın grupları kadınların kendi içlerindeki gücü keşfetmelerine, bu gücü şiddete katlanmak değil, şiddetle mücadele için kullanmalarına destek olmaktadır. Bu süreçte yalnız olmadığını, başka kadınların da benzer süreçlerden geçtiklerini anlayan kadınlar, yollarına daha güçlenmiş hissederek devam edebilmektedirler. Ancak kimi durumlarda şiddetin ruhsal etkileri çok daha ağır ve uzun süreli olabilmektedir. Bu durumda uygun ruhsal destek ve tedavi yaklaşımlarıyla düzelmeleri ve yaşamlarına sağlıklı olarak devam etmeleri mümkün olabilir. Ancak uygun koşul ve konuya hakim uzmanlar tarafından uygulanmayan yaklaşımların onarıcı bir etkisinin olmayabileceği de bilinmelidir.

İZLEME ÇALIŞMASI SONUÇLARI

AÇIKLAMA

Kadınların şiddet konusunda destek alırken uygulamada karşılaştıkları durumu tespit etmek için 3 aşamalı bir çalışma yapıldı. Birinci aşama için Takip Formu 1 kullanıldı. Hane çalışmaları sırasında tanışılan, mahalle toplantıları sırasında kamu görevlileri ile buluşmaları sağlanan 1.308 kadın KAMER'e geldikleri ilk andan itibaren izleme çalışmasının kapsamına alındı. Hane çalışmalarından hemen sonra yapmış oldukları başvurular da dikkate alınarak aşağıdaki tespitler yapıldı. İkinci ve üçüncü aşamalarda Takip Formu 2 ve 3 kullanıldı. Kadınlar zaman zaman birden fazla birimden destek almak durumunda kalmaktadırlar. Takip Formu 2, alınan 2. Destek, Takip Formu 3 ise alınan 3. Destek ile ilgili bilgileri içermektedir. 2. ve 3. aşamada kadınların tümüne bir KAMER çalışanı refakat etmiştir.

TAKİP FORMU 1 SONUÇLARI

Tablo 1-A: KAMER'e gelmeden önce destek arayışında bulunup bulunulmadığı soruldu.

Herhangi bir kurum veya kişiye başvurdu mu?	Sayı	%
Evet, başvurdum	661	50,5
Hayır, kimseye başvurmadım	647	49,5
Toplam	1.308	

Tablo 1-B: Hangi kurumlara veya kişilere başvurdu? .

Kime başvurdu?	Sayı	%
Karakol	127	19,2
Arkadaş	122	18,5
Savcılık	92	13,9
Aile	628	95,0
Toplam	661	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir.

Şiddet yaşayan ve izleme anketine katılan kadınların yarısına yakını yaşadığı şiddet nedeni ile herhangi bir destek arayışına girmemiştir. Bu tercihin altında muhtemelen kadınların şiddeti kabullenmeleri, kendilerini çaresiz ve yalnız hissetmeleri ve daha önceki arayışlarının başarısızlıkla sonuçlanması yatmaktadır.

Destek arayışına giren kadınların en çok başvurduğu yer ise açık ara aileleri olmuştur. Kadınların kamu kurum ve kuruluşları yerine destek için ailelerine başvurmalarının altında geleneksel tercihlerin yanı sıra bu kurumlara olan güvensizlik de rol almış olabilir.

Karakola Başvurularda Karşılaşılan Durum

Tablo 2: Karakola Başvurularda Karşılaşılan Durum

Karakola yapılan başvurular	Sayı	%
Şiddet uygulayan erkeğe destek oldular	12	9,4
Barıştırap eve gönderdiler	19	15,0
Alay ettiler, küçümsediler, kovdular	5	3,9
Olumlu, ilgili kuruma gönderdiler (Hastane, Savcılık, KAMER)	91	71,7
Toplam	127	

Tablo 2’de karakola başvuran kişilerin karşılaştığı durum irdelenmiştir. Bu tablo göstermektedir ki karakola yapılan 100 başvurudan 3,9’unda şiddet mağduru kadınlar polisler tarafından küçümsenmiş, alaya maruz kalmış, karakoldan kovulmuş veya şiddet uygu-

layan erkek destek görmüştür. Her 100 başvurudan 15’inde ise polisler kendi görev alanlarının dışına çıkarak çiftleri “barıştırmıştır.” Böylece 127 başvurunun 28,2’sinde kadınlar almaları gereken hizmeti alamamışlardır.

Arkadaşa Başvurularda Karşılaşılan Durum

Tablo 3: Arkadaşa Başvurularda Karşılaşılan Durum

Arkadaşa yapılan başvurular	Sayı	%
Barıştırdı, eve gönderdi	46	37,7
Küçümsedi, kovdu	9	7,4
İlgilendi, ilgili kuruma gönderdi	67	54,9
Toplam	122	

Tablo 3’de arkadaşına başvuru yapan kadınlarda karşılaşılan durum gösterilmiştir. Arkadaşlara yapılan başvuruların yarısından fazlası arkadaşlarının kadınları ilgili kurumlara yönlendirmesi, yaklaşık üçte biri ise şiddet

uygulayan eş ile barıştırmaları ile sonuçlanmıştır. “Barıştırma”, arkadaşına başvuru yapan kadınların bir kısmının beklentileri arasında yer aldığından başvurunun olumsuz sonuçlanma oranını %7,4 olarak

düşünebiliriz. Ancak unutulmamalıdır ki 661 kadından yalnızca 122'si, yani yaklaşık %18,5'i arkadaşlarına başvurmuştur. Bu rakamlardan kadınların ancak destek alacaklarından emin

olduklarında yaşadıkları şiddeti arkadaşlarıyla paylaştıkları sonucunu çıkarabiliriz. Şiddete uğrayan kadınların büyük çoğunluğu bu durumu arkadaşlarıyla dahi paylaşmamaktadır

Savcılığa Başvurularda Karşılaşılan Durum

Tablo 4: Savcılığa Başvurularda Karşılaşılan Durum

Savcılığa yapılan başvurular	Sayı	%
Dilekçeyi işleme koymamak için zorluk çıkardılar	9	9,8
Olumsuz davrandılar, işlem yapmadılar	2	2,2
Dilekçeyi işleme koydular	78	84,8
Hastaneye sevk ettiler	3	3,3
Toplam	92	

Savcılığa başvurularla ilgili vurgulanması gereken ilk gözlem toplam sayının azlığıdır. Şiddete uğrayan her on kadından yalnızca biri savcılığa başvurmuştur. Bu başvuruların toplam %88'i savcının görevini yerine getirmesi, %12'si ise üzerine düşen görevi yapmaya direnmesi ile sonuçlanmıştır. Yargıya başvuran

kadınların sayısı bu kadar azken her 100 kadından 12'sinin yargı sürecini dahi savcının engellemeleri nedeniyle başlatamamış olması çok kaygı vericidir. Bu durum hem yargıya güveni zedelemektedir, hem de sorunların yargı yoluyla çözülmesi olasılığını ortadan kaldırarak şiddeti artırma riski taşımaktadır.

Aileye Başvurularda Karşılaşılan Durum

Tablo 5: Aileye Başvurularda Karşılaşılan Durum

Aileye yapılan başvurular	Sayı	%
İlgisizler	293	46,7
Destek oluyorlar	133	21,2
Boşanmasına karşılar	61	9,7
Çocuklarını bırak gel diyorlar	17	2,7
Erkek üyeler şiddeti destekliyor	9	1,4
Destek vermek istiyorlar fakat şiddet uygulayandan korkuyorlar	26	4,1
Destek vermek istiyorlar fakat ekonomik zorluk nedeniyle destek olmuyorlar	81	12,9
Diğer	8	1,3
Toplam	628	

Tablo 5'de aileye yapılan başvurularda karşılaşılan tutumlar görülmektedir. Bu tablonun gösterdiği en çarpıcı sonuç her beş kadından ancak birinin ailesinden koşulsuz destek alabildiğini göstermesidir. Kadınların yaklaşık %80'i farklı gerekçelerle aileleri tarafından yalnız bırakılmaktadırlar.

Kimseye Başvurmayanlar

Tablo 6: Kimseye Başvurmayanların Başvurmama Nedenleri

Kimseye Başvurmadı	Sayı	%
Erkeğin mesleki statüsünden çekindiği için	88	29,7
Koca, çocuklar engel olduğu için	55	18,6
Aile engel olduğu için	132	44,6
Erkeğin tanıdığı, yakını, arkadaşı engel olduğu için	21	7,1
Toplam	296	

Tablo 6'da aklından bir yere başvurmayı geçiren fakat bunu gerçekleştiremeyenler görülmektedir. Kimseye başvurmayanların büyük çoğunluğu aile, çocuklar veya diğer yakın çevresi tarafından engellenmiştir. %29,7 gibi bir oranda ise kadınlar erkekten çekindiği için kimseye başvuramamıştır.

Şiddet Türlerine Göre Başvuru Yerleri

Tablo 7: Şiddet türleri ile başvuru durumu ve tercihleri arasındaki ilişkinin toplu görünümü.

Şiddet Türü	Karakola Başvuru		Savcılığa Başvuru		Arkadaşa Başvuru		Aileye Başvuru		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Fiziksel Şiddet	105	16,2	72	11,1	77	11,9	393	60,7	647
Ekonomik Şiddet	96	8,9	79	7,3	98	9,0	530	48,9	1.083
Sözel Şiddet	99	11,6	71	8,4	84	9,9	476	56,0	850
Cinsel Şiddet	70	15,6	55	12,3	48	10,7	277	61,8	448
Psikolojik Şiddet	116	10,7	81	7,5	103	9,5	566	52,3	1.082

Şiddet türlerine göre başvuru yerine bakıldığında tüm şiddet türlerinde aileye başvurunun çok daha fazla olduğu görülmüştür. Fiziksel veya cinsel şiddet görenler diğer şiddet

türlerine göre (ekonomik, psikolojik) daha fazla karakol veya savcılığa başvurmayı tercih etmişlerdir, ancak onların da oranı %16 ve %10 gibi son derece düşük seviyelerde kalmıştır.

Şiddet Türlerine Göre İlgilenme Oranları

Tablo 8-A: Karakola başvurularında şiddet türlerine göre ilgilenme durumu

Şiddet Türü	Karakolda ilgilenme				Toplam Sayı
	Olumlu		Olumsuz		
	Sayı	%	Sayı	%	
Fiziksel Şiddet	77	77,3	28	26,7	105
Ekonomik Şiddet	71	74,0	25	26,0	96
Sözel Şiddet	67	68,4	32	32,7	98
Cinsel Şiddet	53	75,7	17	24,3	70
Psikolojik Şiddet	82	70,7	34	29,3	116

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir.

Tablo 8-B: Savcılığa başvurularında şiddet türlerine göre ilgilenme durumu

Şiddet Türü	Savcılığın ilgilenmesi				Toplam Sayı
	Olumlu		Olumsuz		
	Sayı	%	Sayı	%	
Fiziksel Şiddet	63	87,5	9	12,5	72
Ekonomik Şiddet	71	89,9	8	10,1	79
Sözel Şiddet	62	87,3	9	12,7	71
Cinsel Şiddet	49	89,1	6	10,9	55
Psikolojik Şiddet	71	87,7	10	12,3	81

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir.

Tablo 8-C: Arkadaşa başvuranlarda şiddet türlerine göre ilgilenme durumu

Şiddet Türü	Arkadaşın ilgilenmesi				
	Olumlu		Olumsuz		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
Fiziksel Şiddet	73	94,8	7	9,1	77
Ekonomik Şiddet	92	93,9	6	6,1	98
Sözel Şiddet	76	90,5	8	9,5	84
Cinsel Şiddet	45	93,8	3	6,3	48
Psikolojik Şiddet	94	91,3	9	8,7	103

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir.

Tablo 8-D: Aileye başvuranlarda şiddet türlerine göre ilgilenme durumu

Şiddet Türü	Ailenin ilgilenmesi				
	Olumlu		Olumsuz		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
Fiziksel Şiddet	74	18,8	319	81,2	393
Ekonomik Şiddet	105	19,8	425	80,2	530
Sözel Şiddet	98	20,6	378	79,4	476
Cinsel Şiddet	48	17,3	229	82,7	277
Psikolojik Şiddet	118	20,8	448	79,2	566

* Birden fazla seçenek işaretlenmiş olabilir.

Karakol, arkadaş veya savcılığa başvuranlarda diğer şiddet türlerine göre sözel ve psikolojik şiddete maruz kalanlar daha az ilgi gördüklerini ifade etmişlerdir. Aileye başvuranlarda ise tam tersine sözel şiddete maruz kalanlarda ilgi en yüksek iken fiziksel ve özellikle cinsel şiddete maruz kalanlar nispeten daha az ilgi görmüşlerdir.

Anadilin Başvurulan Yere Etkisi

Tablo 9-A: Anadile göre karakola başvurma oranları ($X^2=9.801$, $p=0,02$)

Anadil	Karakola Başvuru				Toplam Sayı
	Var		Yok		
	Sayı	%	Sayı	%	
Türkçe	43	13,1	286	86,9	329
Kürtçe	72	8,8	745	91,2	817
Zazaca	3	3,3	87	96,7	90
Arapça ve diğer	9	12,5	63	87,5	72
Toplam	127		1.181		1.308

Tablo 9-B: Anadile göre savcılığa başvurma oranları ($X^2=23.870$, $p=0$)

Anadil	Savcılığa Başvuru				Toplam Sayı
	Var		Yok		
	Sayı	%	Sayı	%	
Türkçe	41	12,5	288	87,5	329
Kürtçe	37	4,5	780	95,5	817
Zazaca	9	10,0	81	90,0	90
Arapça ve diğer	5	6,9	67	93,1	72
Toplam	92		1.216		1.308

Tablo 9-C: Anadile göre arkadaşına başvurma oranları ($X^2=10.910$, $p=0.012$)

Anadil	Arkadaşa Başvuru				Toplam Sayı
	Var		Yok		
	Sayı	%	Sayı	%	
Türkçe	58	17,6	271	82,4	329
Kürtçe	47	5,8	770	94,2	817
Zazaca	8	8,9	82	91,1	90
Arapça ve diğer	9	12,5	63	87,5	72
Toplam	122		1.186		1.308

Tablo 9-D: Anadile göre aileye başvurma oranları ($X^2=6.774$, $p=0.079$)

Anadil	Aileye Başvuru					
	Var		Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	
Türkçe	174	52,9	155	47,1	329	
Kürtçe	372	45,5	445	54,5	817	
Zazaca	49	54,4	41	45,6	90	
Arapça ve diğer	33	45,8	39	54,2	72	
Toplam	28		680		1.308	

Tablo 9-A,B,C ve D'de anadildeki farklılıklar ile başvuru yapılan yer arasındaki ilişki incelenmiştir. Genel olarak Türkçe dışındaki dillerde konuşanlar karakol, arkadaş ve savcılığa başvuruda daha çekimser kalmışlardır. Özellikle savcılığa başvurularda Kürtçe konuşanlar Türkçe konuşanların neredeyse üçte biri, Arapça ve diğer dilleri konuşanlar ise yarısı oranındadır. Ancak aileye başvurularda dil bir etken olmaktan çıkmıştır.

Eğitim Durumu ve Başvuru Yeri Tercihi

Tablo 10: Eğitim durumu ile karakol ($X^2=15.47$, $p=0$), arkadaş ($X^2=39.277$, $p=0$), savcılık ($X^2=25.439$, $p=0$) ve aileye ($X^2=7.134$, $p=0.028$) başvuru durumu arasındaki ilişki

Eğitim Durumu	Karakola Başvuru		Savcılığa Başvuru		Arkadaşa Başvuru		Aileye Başvuru		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Okula gitmemiş	36	6,2	20	3,4	26	4,4	259	44,3	585
İlköğretim	61	12,2	43	8,6	55	11,0	261	52,4	498
Lise/Üniversite	30	22,5	29	12,9	41	18,2	1.088	48,0	225
Toplam	127		92		122		628		1.308

Eğitim düzeyi ile başvuru yapılan yer arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim düzeyindeki artmaya paralel olarak karakola, arkadaş ve savcılığa yapılan başvurularda açık bir artma gözlenirken aileye yapılan başvurularda bu artma çok belirgin olmamaktadır. Lise ve üniversite mezunları ilköğretim mezunlarına göre aileye başvuruyu daha az tercih etmişlerdir.

Cinsel Şiddet ve Başvurulan Yer

Tablo 11-A: Cinsel şiddet varlığı ile başvurduğu yer arasındaki ilişki ($X^2=19.254$, $p=0$)

Cinsel Şiddet	Karakola Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Var	70	14,4	417	85,6	487
Yok	57	6,9	764	93,1	821
Toplam	127		1.181		1.308

Tablo 11-B: Cinsel şiddet varlığı ile başvurduğu yer arasındaki ilişki ($X^2=38.516$, $p=0$)

Cinsel Şiddet	Savcılığa Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Var	62	12,7	425	87,3	487
Yok	30	3,7	791	96,3	821
Toplam	92		1.216		1.308

Tablo 11-C: Cinsel şiddet varlığı ile başvurduğu yer arasındaki ilişki ($X^2=2.845$, $p=0.092$)

Cinsel Şiddet	Arkadaşa Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Var	54	11,1	433	88,9	487
Yok	68	8,3	753	91,7	821
Toplam	122		1.186		1.308

Tablo 11-D: Cinsel şiddet varlığı ile başvurduğu yer arasındaki ilişki ($X^2=53.587$, $p=0$)

Cinsel Şiddet	Aileye Başvuru				
	Var		Yok		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
Var	298	61,2	189	38,8	487
Yok	330	40,2	491	59,8	821
Toplam	628		680		1.308

Cinsel şiddet yaşadığını ifade eden kadınlar yaşamayanlara göre daha fazla karakol, savcılık ve ailelerine başvurmuşlardır (Tablo 11-A, B,C ve D).

Gelir Durumuna Göre Başvuru Tercihi

Tablo 12-A: Gelir kaynağı ile karakola başvuru arasındaki ilişki ($X^2=6.811$, $p=0.009$)

Gelir Kaynakları	Karakola Başvuru				
	Var		Yok		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
Kendine ait geliri yok	96	8,8	999	91,2	1.095
Kendine ait geliri var	31	14,6	182	85,4	213
Toplam	127		1.181		1.308

Tablo 12-B: Gelir kaynağı ile savcılığa başvuru arasındaki ilişki ($X^2=19.344$, $p=0$)

Gelir Kaynakları	Savcılığa Başvuru				
	Var		Yok		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
Kendine ait geliri yok	62	5,7	1.033	94,3	1.095
Kendine ait geliri var	30	14,1	183	85,9	213
Toplam	92		1.216		1.308

Tablo 12-C Gelir kaynağı ile arkadaşına başvuru arasındaki ilişki ($X^2=0.302$, $p=0.583$)

Gelir Kaynakları	Arkadaşa Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Kendine ait geliri yok	100	9,1	995	90,9	1.095
Kendine ait geliri var	22	10,3	191	90,7	213
Toplam	122		1.186		1.308

Tablo 12-D Gelir kaynağı ile aileye başvuru arasındaki ilişki ($X^2=4.238$, $p=0.040$)

Gelir Kaynakları	Aileye Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Kendine ait geliri yok	512	46,8	583	53,2	1.095
Kendine ait geliri var	116	54,5	97	45,5	213
Toplam	628		680		1.308

Şiddet gören kadınların kendilerine ait gelir durumu ile başvurduğu yer arasındaki ilişkiye bakıldığında kendilerine ait geliri olmayan kadınların karakol ve savcılık gibi kamu kurumlarına başvuru oranlarının anlamlı olarak daha az olduğu görülmektedir. Aynı ilişki, aileye başvuran kadınlarda daha az bir oranda olsa da görülmektedir. Bu sonuçlar bize kendilerine ait geliri olan kadınların kamu kurumlarına başvurmada daha rahat davrandığını göstermektedir.

Medeni Durumuna Göre Başvuru Tercihi

Tablo 13-A: Medeni durum ile karakola başvuru arasındaki ilişki ($X^2=0$, $p=0.983$)

Medeni Durum	Karakola Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Evli	97	9,7	903	90,3	1.000
Bekar	30	9,7	278	90,3	308
Toplam	127		1.181		1.308

Tablo 13-B: Medeni durum ile savcılığa başvuru arasındaki ilişki ($X^2=15.276$, $p=0$)

Medeni Durum	Savcılığa Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Evli	55	5,5	945	94,5	1.000
Bekar	37	12,0	271	88,0	308
Toplam	92		1.216		1.308

Tablo 13-C: Medeni durum ile arkadaşına başvuru arasındaki ilişki ($X^2=10.228$, $p=0.001$)

Medeni Durum	Arkadaşına Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Evli	79	7,9	921	92,1	1.000
Bekar	43	14,0	265	86,0	308
Toplam	122		1.186		1.308

Tablo 13-D: Medeni durum ile aileye başvuru arasındaki ilişki ($X^2=0$, $p=0.987$)

Medeni Durum	Aileye Başvuru				
	Var		Yok		Toplam Sayı
	Sayı	%	Sayı	%	
Evli	480	48,0	520	52,0	1.000
Bekar	148	48,1	160	51,9	308
Toplam	628		680		1.308

Tablo 13 A, B, C ve D'de medeni durum ile başvuru tercihleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bekar olanlar evli olanlara göre arkadaş ve savcılığa daha fazla başvurmuşlardır. Aileye ve karakola yapılan başvurular ile medeni durum arasında bir bağlantı gözlenmemiştir.

SONUÇ

KAMER'e aile içi veya aile dışı şiddet gördüğü için başvuran 1.308 kadına gördüğü şiddet ve destek alma süreçleri ile ilgili bir anket uygulanmıştır. Bu ankette kişinin sosyodemografik bilgileri, gördüğü şiddetin türü ve etkisinin yanısıra destek için başvurduğu kurum veya kuruluşlarda nasıl karşılandığı sorulmuştur.

Başvuru yapan 1.308 kadından 661 tanesi yani % 50,5'i gördüğü şiddet nedeni ile karakol, savcılık, arkadaş veya ailesine destek almak için başvurmuştur. Destek almayı düşünen kadınların % 49,5'i ise kendisine engel olunması, şiddet uygulayandan korktuğu için veya benzeri nedenlerden dolayı herhangi bir kurum veya kişiye başvurmamıştır.

Kadınların başvurdukları yerde karşılaştıkları ilgi sorgulandığında karakola başvuranların %72'si, savcılığa başvuranların %88'i, arkadaşına başvuranların %93'ü ve aileye başvuranların %21'i ilgi ve destek gördüğünü söylemiştir. Bu oranların elde edildiği sorular daha çok başvuran kişide oluşan algıyı yansıtmaktadır.

Karakola başvuru yapan kadınların %28'i olumsuz (ilgisizlik, hakaret, barıştırıp eve göndermek veya işlem yapılmaması ile) sonuçlanmıştır. Bu oranın önemli bir kısmını "barıştırıp eve gönderdiler" seçeneği oluşturmaktadır. Her ne kadar barıştırmak ilgilenmek gibi gözükse de barıştırmak karakolun görev alanına girmemekte, başvuranların beklentilerini karşılamamaktadır.

Savcılığa başvuru yapan kadınların %12'si olumsuz sonuç almıştır. Buradaki olumsuz davranışlar daha çok dilekçeyi işleme koymamak veya hakaret edip kovmak şeklinde gerçekleşmiştir. Geriye kalan başvurularda ise şiddet gören kadınlar savcılıkta gerekli ilgiyi görmüşlerdir.

Arkadaşa yapılan başvurularda ise "barıştırıp eve göndermek" eylemi olumlu bir tavır olarak değerlendirilirse buradaki ilgilenme oranı %93'lere kadar yükselmektedir.

Ancak unutulmamalıdır ki şiddet görüp de herhangi bir kurum veya kişiden destek arayışında bulunan kadınların en fazla %20'si, ankete katılan tüm kadınların ise en fazla %10'u karakol, savcılık veya arkadaştan destek arama davranışında bulunmuştur. Bu rakamlardan kadınların ancak destek alacaklarından emin olduklarında yaşadıkları şiddeti arkadaşlarıyla paylaştıkları sonucunu çıkarabiliriz.

Burada en şaşırtıcı sonuç aileye yapılan başvurularda alınmıştır. Şiddet gören kadın ilk olarak ve %95 gibi büyük bir oranda ailesine başvururken bunların ancak %20'si aileden yeterli desteği görmektedir.

Görülen şiddet türleri açısından bakıldığında tüm şiddet türlerinde kadınların en yüksek oranda ailelerine başvurmayı tercih ettikleri görülmektedir. Bunu karakol, arkadaş ve savcılık takip etmiştir. Fiziksel ve cinsel şiddet gören kadınlar daha yüksek oranda destek ararken şiddet, psikolojik veya ekonomik türde olduğunda başvurularda nispeten bir azalma olmuştur. Başvurduğu yerlerden gördüğü ilgi ve destek, şiddet türünden az da olsa etkilenmiştir. Karakol, arkadaş veya savcılık en yüksek ilgiyi fiziksel ve cinsel şiddete karşı gösterirken, sözel şiddet durumunda ilgi daha sınırlı kalmıştır. Aksine, aileye yapılan başvurularda ise cinsel şiddet en az ilgi gören tür olmuştur.

Sosyodemografik açıdan bakıldığında kişinin eğitim, gelir düzeyi, yaşadığı ortam destek arama isteği ve şeklini etkilemektedir. Şöyle ki Türkçe dışında anadile sahip olanlar, eğitim seviyesi düşük olanlar, kendine ait geliri olmayan ve çalışmayanlar, apartman dışındaki konut türlerinde ve çok sayıda kişinin bulunduğu evlerde yaşayanlar karakol, savcılık, arkadaş veya aileye başvuruda daha çekingen davranabilmektedirler. Medeni durum açısından bakıldığında ise evli olanlar ve görücü usulü ile evlenenler destek arayışına daha az girmişlerdir.

İlginç bir sonuç, intiharı düşünmek veya denemek destek aramadan evinde oturanlar arasında değil destek aramak için kurumlara başvuranlarda daha fazla gözlenmiştir. Başvurulan yerde karşılaşılan olumsuz tavır ile intihar düşüncesi arasındaki ilişki

açısından bakıldığında; karakol, savcılık ve arkadaşına yapılan başvurularda böyle bir durum saptanmazken, aileye yapılan başvurularda beklediği desteği göremeyenler anlamlı olarak intiharı daha fazla düşünmüş veya denemişlerdir.

TAKİP FORMU 2 SONUÇLARI

Tablo 1: Kadınların destek almak için gittikleri ikinci kurum

Başvuranın destek almak için başvurduğu kurum	Toplam	
	Sayı	%
ASP İl Müdürlüğü	179	31,6
Baro	110	19,4
Diğer	109	19,3
Valilik	108	19,1
Karakol	48	8,5
Savcılık	12	2,1
Toplam	566	

Tablo 2: Kadınların destek almak için gittikleri kurumlardaki deneyimleri

Başvuranın destek almak için başvurduğu kurum	Gittiği Kurumdaki Deneyimleri				
	Olumlu		Olumsuz		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
ASP İl Müdürlüğü	167	95,4	8	4,6	175
Karakol	38	84,4	7	15,6	45
Savcılık	10	100,0	0	0,0	10
Valilik	98	93,3	7	6,7	105
Baro	101	96,2	4	3,8	105
Diğer	88	95,7	4	4,3	92
Toplam	167	95,4	8	4,6	175

* Bir kişi birden fazla kuruma gitmiş olabilir.

Takip formu 2 sonuçlarına göre şiddet gören kadınlar en fazla ASP İl Müdürlüğü ve Baroya başvurmuş, karakola ve savcılığa başvuru ise sırasıyla %8,5 ve %2,1 düzeyinde kalmıştır.

Karakol dışında genel olarak ilgilenme oranı %95 civarında gerçekleşirken, karakolda ise bu oran %85 düzeyinde kalmıştır.

TAKİP FORMU 3 SONUÇLARI

Tablo 1: Kadınların destek almak için gittikleri üçüncü kurum

Başvuranın destek almak için başvurduğu kurum	Gittiği Kurumdaki Deneyimleri				
	Olumlu		Olumsuz		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
ASP İl Müdürlüğü	41	89,1	5	10,9	46
Karakol	21	95,5	1	4,5	22
Valilik	37	94,9	2	5,1	39
Baro	46	95,8	2	4,2	48

YASAL VE YARGISAL DURUMA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Raporun bu bölümü, “Kadın Hakları İnsan Haklarıdır” başlıklı proje kapsamında, KAMER Vakfı tarafından 23 şehir merkezinde düzenlenen geniş katılımlı toplantılarda ortaya çıkan örnekler ile KAMER Vakfı verileri baz alınarak, projede görevli iki avukat tarafından hazırlanmıştır. 6284 Sayılı Kanun başta olmak üzere, Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine yönelik mevzuatın anlatıldığı toplantılarda, dinleyicileri aktif olarak konunun tartışılmasına teşvik eden bir yöntem izlenmiştir. Söz almak isteyen bütün katılımcılara söz verilmiş, sorunlar ve çözüm yolları tartışılmıştır.

Katılımlı, uygulamalı izleme yöntemiyle toplanan veriler, uluslararası sözleşmeler ışığında değerlendirilerek; kadın haklarının kullanılmasını, kadına yönelik şiddetin önlenmesini engelleyen sebeplerle iç hukuk alanındaki eksiklikler ve uygulamadaki aksaklıkların tespiti amaçlanmaktadır.

Proje kapsamında gerçekleştirilen toplantılarda not ettiğimiz ve KAMER Vakfı’nca tarafımıza ulaştırılan veriler; kadına yönelik şiddetin önlenmesi çalışmalarında ortaya çıkan sorunların, sadece uygulama ve uygulayıcılardan kaynaklanan sorunlar olmadığını, bunlar yanında yasal düzenlemelerdeki eksiklikler, belirsizlikler ve yargısal makamların yorumları ve içtihatlarının da sorunun önemli parçaları olduğunu ortaya koymuştur.

HUKUKSAL DURUMA GENEL BİR BAKIŞ⁵

İktidarın ve dolayısıyla ataerkil yapının meşrulaştırma aracı olarak hukuk, toplumsal cinsiyetin oluşturulmasında ve devam ettirilmesinde en önemli katkıyı sunan araçtır. Bu işlevi nedeniyle, kadınların mücadele alanlarının en önemli gündemini oluşturmuştur.

Bilindiği gibi sadece Türkiye’de değil tüm dünyada hukuk sistemleri, başlangıçta “özel alan” sayarak aile içi müdahalelerden kaçınmış ancak zamanla sivil toplum örgütlerinin mücadelesi sonucunda, kadının evlilik içindeki haklarının ve statüsünün de eşit olarak korunması için gerekli düzenlemeler yapmak zorunda kalmışlardır. “Özel alan” anlayışına dayanan hukuk kuralları, doktrin ve toplumun genel değer yargıları, kadına yönelik şiddetin sürmesinin ve hatta artmasının başlıca nedenleri arasındadır. Kadın hareketinin olağanüstü kararlılıkla yürüttüğü

mücadelesi sonucunda bu yaklaşım ve bu konuda devletin (hukukun) rolü tartışılmaya başlanmış, başta uluslararası belgeler olmak üzere iç hukuk düzenlemelerinde çok sayıda değişiklik yapılmıştır.

Ancak Türkiye’de, Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Aile Mahkemeleri Kanunu, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu, Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi (2006/7), 6284 Sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun gibi düzenlemelere rağmen sorunun giderilmesinde önemli ve ciddi mesafeler alındığını söyleyebilmek mümkün değildir.

⁵ Raporun ve özellikle ceza hukuku bölümününün hazırlanmasında Prof. Türkan Yalçın Sancar’ın “Türk Ceza Hukukunda Kadın” isimli kitabından yararlanılmıştır. Seçkin Yayınevi, Ankara 2013

Konuyla ilgili olarak Türkiye; Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere çok sayıda uluslararası sözleşmenin tarafıdır.

Kadın haklarının tanınması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi bakımından ayrıca 1985 yılında, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ni (CEDAW) imzalayan Türkiye, böylece kadınlara karşı ayrımcı nitelik taşıyan hukuksal düzenlemeleri kaldırma sözü vermiştir.

Son olarak, Kadınlara Karşı Şiddet ve Aile (ev) içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 8 Mart 2012 tarihinde onaylanmıştır. Bu sözleşme bağlayıcılığı olan bir sözleşmedir, yani kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk Sözleşme niteliğini taşımaktadır. Bu Sözleşme ile ayrıca, bağımsız bir denetim mekanizması öngörülmüş, taraf devletlerin, taahhütlerine uyup uymadıkları, sözleşmeyi uygulayıp uygulamadıkları izleme altına alınmıştır.

Kadına yönelik şiddete ve ev içi şiddete son verilmiş bir Avrupa yaratmak amacıyla düzenlendiği vurgusu yapılan Sözleşme ile Taraf Devletlere kadına karşı şiddetle mücadele için kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmak üzere önleme, koruma, kovuşturma ve mağdur destek mekanizmaları oluşturma yükümlülüğü getirilmiştir.

Sözleşme, medeni durumuna bakılmaksızın tüm kadınların şiddetten korunmasını kapsamakta, mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemlerin alınmasında cinsel kimlik, cinsel yönelim de dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılık yapılmamasını öngörmektedir.

Sözleşmenin, şiddetin önlenmesi konusunda Taraf Devletlere bir yol haritası çizdiğini söylemek abartılı bir ifade olmayacaktır. Farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınakların kurulması, acil yardım hatlarının açılması, çocuk

tanıklar için koruma, bedensel zarar görenlere tazminat, adli yardım hizmetleri gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Uzmanlardan oluşan izleme mekanizması kurularak Sözleşme'nin Taraf Devletlerce uygulanıp uygulanmadığının izlenecek olması, Sözleşme'nin bağlayıcılığını ve yaptırım gücünü arttıracak niteliktedir.

PROJE UYGULAMASINDA ÖNE ÇIKAN SORUNLAR

Proje uygulama sürecinde tespit edilen sorunlar aşağıdaki başlıklarda toplandı ve bu başlıklar altında incelendi. İlk planda KAMER Vakfı'na başvuran ve maruz kaldığı şiddetin ve kötü muamelenin önlenmesini talep eden kadınların sorunları arasından toplam 431 vaka örneklem olarak alındı. Bu vakalar ve toplantılarda tartışılan konuların değerlendirilmesi sonucunda sorunların, başlıca aşağıdaki başlıklardan oluştuğu gözlemlendi.

- I > Evlilik İçi Tecavüz
- II > Zorla Evlendirme ve Erken Evlilik
- III > Çocuğa Yönelik Şiddet
- IV > Encest
- V > Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

I. Evlilik İçi Tecavüz

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de, kadının bir hak süjesi olarak değil, kocanın üzerinde her türlü tasarrufta bulunabileceği bir nesne olarak görülmesi nedeniyle, özel alanda gerçekleşen bu suç, yakın zamanlara kadar ceza kanunlarında suç olarak kabul edilmemiştir.

Gerek uygulamada, gerek yargı pratiğinde ve gerekse doktrinde, evlilik içi zorla cinsel ilişkiyi ceza hukuku kapsamında değil sadece medeni hukuk içinde boşanma nedeni olarak kabul eden bu yaklaşım nedeniyle ceza kanunlarının aile içine müdahalesi, en azından geleneklere aykırı sayılarak engellenmiştir.

765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanununda "ırza geçme" suçlarının tamamında "karı koca

olmamak" gibi bir unsur yer almadığı halde; kocanın bu suçun faili olamayacağı ve aile ilişkilerine müdahalenin doğru olmadığı ön kabulü, gerek yargı pratiğinin kararlarına ve gerekse doktrinin görüşlerine damgasını vurmuştur.

Türk Ceza Kanunu 2005 yılında değiştiği ve evlilik içi tecavüz, yeni kanunda "nitelikli cinsel saldırı" suçu olarak düzenlendiği halde, kolluğun ve yargı uygulayıcılarının konuya yaklaşımında halen köklü bir değişiklik yoktur. Bu konuda halâ geleneksel değer yargıları egemendir.

Oysa evli bir kadının onuru da, cinsel dokunulmazlığı da, evli olmayan bir kadın kadar hukuksal koruma altında olmak zorundadır. Saldırganın kocası olması, kadını hukuksal korumadan mahrum bırakmamalıdır. Nasıl evli olmak ve evlilik içinde gerçekleştirilen "öldürme" "yaralama" vb. suçların vasfını değiştirmez ya da hukuka uygun hale getirmese cinsel saldırı açısından da aynı şey geçerlidir.

Kadın evlenmekle bütün özgürlüklerini eşine devretmez. Zaten kimse özgürlüğünden önceden feragat etmez. Yani kadın, evlilik akdinin imzalanması ile birlikte mülkiyeti kocaya geçecek bir mal değildir, kadın attığı imza ile bedeni, fikirleri, cinselliği üzerindeki özgürlüklerini kocaya devretmez. Öyle ise tecavüz ister evlilik içinde olsun, ister evlilik dışında olsun TECAVÜZDÜR.⁶

Sorun uluslararası planda da benzer bir seyir izlemiş ancak 1968 yılında düzenlenen IX. Milletlerarası Ceza Hukuku Kongresi'nde bireylerin cinsel özgürlükleri ve ceza hukukunun bu özgürlüğe ne ölçüde etki edebileceği tartışılmış ve bu kongre sonucunda gelişen eğilimler ceza yasalarına yansıtılmıştır. Buna göre öncelikle genel adaba/ahlaka karşı işlenen suçlar ile aileye karşı işlenen suçlar arasında bir ayırma gidilmesi esası benimsenmiş, bunun

yanı sıra yasalarda "genel adap/ahlak" gibi tam olarak belirlenmesi güç olan ve yasama tekniği açısından da eskimiş bulunan bir kriter yerine "bireysel cinsel özgürlük" kavramı getirilmiştir.⁷

Bu kongreden sonra bazı devletler, ceza yasalarında kongrede benimsenen görüşe uygun değişiklikler yapmışlardır. Örneğin, Federal Almanya'da 1973 yılında yapılan bir yasa değişikliğiyle, Alman Ceza Yasası'nın 13. bölümünde "genel adaba karşı işlenen suçlar" olarak yer alan başlık, "cinsel özgürlüğe karşı suçlar" olarak değiştirilmiştir. Benzer bir değişiklik de 1972 yılında İsveç Ceza Yasası'nda yapılmış ve cinsel suçların genel adaba karşı değil, cinsel özgürlüğe karşı işlenen suçlar olduğu yönünde düzenleme yapılmıştır.⁸

Böylece zamanla geleneksel anlayışlar terk edilmeye başlanmış, yeni yaklaşımların etkisi ve zorlamasıyla, hayli geç de olsa Türk Ceza Kanunu yeniden düzenlenirken cinsel özgürlüğü ilgilendiren suçlar ayrı bir bölümde (Kişilere Karşı Suçlar) ve aile düzenine karşı işlenen suçlardan ayrı suç tipleri olarak kabul edilmiştir.

Ancak 28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 Sayılı Kanunla getirilen değişiklikler, 5237 Sayılı TCK ile getirilen köklü değişiklikten kısmen geri adım olarak değerlendirilmekte ve eleştirilmektedir.⁹ "Cezaların arttırdığı" ileri sürülerek yapılan bu değişikliklerle birlikte dolaylı olarak ceza indirimi getirilmiş olduğu¹⁰, eğer cezalar arttırılacaksa, bunun yalnızca cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçlarının nitelikli şekillerine ilişkin yapılması gerektiği, bu haliyle cezaların aşırı derecede ağır olmasının, hâkimlerin çeşitli gerekçeler üreterek vicdani olarak ceza vermekten kaçınmalarına yol açabileceği tezleri ileri sürülmektedir.

⁶ Bkz. Sancar,

⁷ Bkz. Sancar, s.91-101

⁸ Evlilik Birliği İçinde Gerçekleşen Nitelikli Cinsel Saldırı Suçu, Bu suçun Mağdur Üzerindeki Etkileri ve Mağduru Korumaya Yönelik Alınabilecek Önlemler, Dr. Murat Volkan Dülger*

⁹ Bkz Dr. Fahri Gökçen Taner, 6545 Sayılı Kanunla Cinsel Suçlarda Yapılan Değişiklikler Üzerine Bir Değerlendirme, Güncel Hukuk, Ağustos 2014, s.60

¹⁰ Sevinç Eryılmaz, Güncel Hukuk, Ocak 2015, s.20

TCK ile getirilen yeni düzenleme şöyledir:
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar
Cinsel saldırı

Madde 102. (Değişik: 18/6/2014-6545/58 md.)

(1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

3) Suçun;

a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,
d) Silâhla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,
e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
İşlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel saldırı için başvuru cebr ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Öncelikle suçun, ırza tecavüz şeklinde değil de "cinsel saldırı" şeklinde "Kişilere Karşı Suçlar" kısmında, "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlıklı bölümde ele alınmış olması, eskiye nazaran olumlu bir gelişmedir. Böylelikle "ırz" kavramının hukuk dışılığı, sübjektifliği, ataerkilliği gibi eleştirilerin dikkate alındığı görülmektedir.

Ancak bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılmasını, mağdurun şikâyetine bağlayan düzenleme, geleneksel önyargılarla birleşerek sonuçta cezasızlığa yol açmaktadır. Konuyla ilgili bir diğer zorluk, rıza ve ispat sorunudur.

Evlilik içinde gerçekleşen bu suçlarda, ispat konusundaki güçlük, genel olarak cinsel suçlardaki ispat güçlüğünden daha fazladır. Özellikle geleneksel yargılar bu güçlüğü artırmaktadır.

Bu suçlarda rıza ve ispat kavramları birbirleriyle çok bağlantılıdır. Çünkü söz konusu olan bir "eylemin varlığının" yanı sıra bu eylemin mağdurun rızası olmadan gerçekleştiğinin yani rızanın yokluğunun ispatıdır. Mağdur, önce başına geleni, sonra da bunun kendi rızasıyla olmadığını ispat etmek zorunda bırakılmaktadır. Bu sorun belki tüm suç tipleri için geçerlidir ancak cinsel suçlar söz konusu olduğunda bambaşka bir biçim alır ve ispat zorluğu ayrı bir sorun olarak kendini gösterir. Birçok suçun tanığı, belgesi vs. olabilir ama cinsel suçlarda, suçun kanıtlanabilmesi için klasik ispat araçlarına başvurmak çoğu zaman mümkün değildir. Böylesi bir yaklaşımda yargılanan, failden önce mağdur olur ve mağdur defalarca çevresinde, ailesinde, poliste, savcılıkta, mahkemede yargılanır ve mahkûm edilir.

Evlilik dışında genel bir cinsel saldırı olayını ihbar ve ispat dahi kadın için çok zor iken, evlilik içi ırza tecavüz iddiasını dile getirmenin zorluğu yanında, ispat etmek büsbütün zordur. Çünkü olay, dört duvar arasında, kimsenin olmadığı, tanıklığın neredeyse olanaksız bulunduğu bir mekânda cereyan eder. Bununla birlikte, Türkiye'de kadının eğitimsizliği, ekonomik ve sosyal bağımlılığı, hak bilincinin ve bireysel özgürlüğünün gelişmemiş olması gibi etmenler zaten evlilik içi tecavüz suçunun dile getirilmesi ve ispat edilmesindeki zorluklara gelinmeden,

daha tanımlanma ve suç olarak kabul edilme aşamasında karşımıza engeller çıkarabilirler. Evlilik içi tecavüz nedeniyle başvuruda bulunabilmek, kadınlar için çok zor bir süreci göze almak demektir. Çoğu kadın bunu yapamaz, yapabilenlerin şikâyetleri geçiştirilir ya da mahkemeye ulaşabilen şikâyetler farklı gerekçelerle yok sayılır. Dolayısıyla bu alandaki şikâyetler istatistiklere de yansımamıştır.¹¹

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezince yapılan ve 10-15 Ağustos 2003 tarihleri arasında Rio de Janeiro kentinde düzenlenen 13. Dünya Kriminoloji Kongresine sunulan çalışma verileri, bu konuda çok önemli bir tespiti içermektedir. Ankete katılan toplam 1.133 kişiden 1.102'si, aile içi cinsel saldırı suçlarına ilişkin sorulara hiç cevap vermemiştir. Bu sonuç, konunun dile getirilmesinin dahi ne kadar güç olduğunu göstermesi bakımından ilginç ve ürkütücüdür.

TCK'nın yürürlüğe girmesinin üzerinden 10 yıl geçmiş olmasına rağmen evlilik içi tecavüz suçunun somut olarak tanımlanıp sanığın cezalandırıldığı tek mahkeme kararı, ilk ve tek olması nedeniyle basında haber olmuştur. Ulaşılabilen bu tek karar, kanun yürürlüğe girdikten 3 yıl sonra, 2008 yılında, sanık hakkında mahkûmiyet kararının verildiği Antalya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin kararıdır.

KAMER Vakfının verileri bu nedenle çok önemlidir ve bu verilerin değerlendirilmesiyle ortaya çok çarpıcı sonuçlar çıkmaktadır.

Örnekleme olarak alınan 431 vakada kadınların 65'inin, evlilik içi tecavüz ve zorla cinsel ilişkiden şikâyet ettiği tespit edilmiştir. Yine bu vakaların incelenmesiyle evlilik içi tecavüz suçuna başka suçların da – ölümlü tehdit, fiziksel ve zarar verici şiddet gibi – eşlik ettiği görülmüştür.

Evlilik içi tecavüz olaylarında dikkati çeken bir diğer husus, şikâyetçilerin çoğunun erken yaşta ve zorla evlendirildikleridir.

Mağdurların büyük çoğunluğu okula hiç gitmemiştir, dolayısıyla okur-yazar değildir.

Bir başka sonuç, evlilik içi tecavüz mağduru kadınların 16'sının hiçbir kuruma başvurmadığı, idari ve adli süreçlerden yararlanmadığıdır.

65 kadının kurumlara başvurup yardım talep ettiği ancak bunlardan pek azının ilgiyle karşılandığı ve çözümler üretildiği görülmüştür. Başvuruların çoğunda ise, evlilik içi tecavüz şikâyetiyle çeşitli kurumlara hatta mahkemeye başvuran kadınlara ilgi gösterilmemiş, talepleri karşılanmamış, mağdurlar, hukuka aykırı eylemlerin, şiddetin ve tecavüzün mekanına yani evlerine gönderilmişlerdir.

Başvuruların ilgiyle karşılanıp yardım sağlandığı vakalarda bir başka dikkat çeken husus ise olayda: evlilik içi tecavüz, tehdit, yaralama, müessir fiil, ölümlü tehdit gibi ceza kanununda suç olarak tanımlanan eylemler olmasına rağmen mağdurların maruz kaldıkları ve zarar gördükleri bu eylemleri, adli makamlara bildirmek, barolardan bu konuda adli yardım talep etmek yerine boşanma davası, nafaka davası gibi davalar açmakla yetindikleridir.

Sonuç olarak, ceza kanununda tanımlanan ve çeşitli yaptırımlar öngörülen suçlar yaptırımsız kalmış, failler yargılanmamıştır.

Bu cezasızlık hali, failleri cesaretlendiren bir sonuç yaratmakta ve ne yazık ki kadına yönelik şiddeti uygulayanlar cezasızlığın yarattığı rahatlıkla uyguladıkları şiddeti sürdürülebilmekte ve hatta cinayete kadar varılabilmektedirler.

TCK 102/2 maddesi ve uluslararası sözleşmeler, evlilik içi tecavüz suçunun düzenlendiği TCK'nın 102/2 maddesinin Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelere uygun olduğu söylenemez. Hatta soruşturma ve kovuşturma yapılmasını mağdurların şikâyetine bağlayarak açık bir aykırılık oluşturmuştur denebilir.

Şöyle ki;

A) Evlilik içi tecavüz suçunu, mağdurların şikâyetine bağlamak, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 55/1 maddesine aykırıdır.

¹¹ Sancar, syf 115

Nitelikli cinsel saldırı eyleminin evlilik birliği içinde gerçekleşmesi halinde ceza yasasında suç tipi olarak kabul edilmesiyle soruna sadece normatif açıdan çözüm getirilmeye çalışılsa da sorun, bütün yıkıcılığıyla devam etmektedir.

Sorunun devam etmesinin nedenleri arasında; a) mağdurun geleneksel yaklaşım ve yerleşik önyargılar nedeniyle eylemi suç olarak nitelendirmemesi, b) saldırganın eşi olması nedeniyle idari ve adli makamlara başvurmaktan çekinmesi, c) mağdur kadının çoğunlukla duygusal ve ekonomik yönden saldırganına bağımlı olması, d) evlilik içi tecavüz suçunun ispatında zorlanma, ispat sürecinin kadın açısından göze alınamaması, e) saldırganın misilleme yapmasından duyulan korku, f) kolluğun ve adli makamların nitelikli cinsel saldırı suçunun evlilik birliği içinde gerçekleşmesi halinde normal bir durum olduğu ön kabulü gibi sebepler sayılabilir.

Ancak sorunun kaynağında yatan ve çözümünü engelleyen en önemli sebep; yasama, yürütme ve yargı organlarıyla sistemin neredeyse tümünün evlilik içi tecavüz suçunu suç olarak görmeme anlayışıdır.

Bu anlayışın en son örneklerinden biri, Yargıtay 14. Ceza Dairesi'nin kararıdır.¹² Bu kararla Yargıtay, zor kullanarak eşini öpen erkek hakkında yerel mahkeme tarafından verilen kararı bozmuş ve saldırgan eşin beraatine karar verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Karar, kamuoyunda yoğun eleştirilere yol açsa da, Yargıtay, bu kararını kanuna dayandırmaktadır. Yani TCK 102/2 maddesine, yani madde hükmündeki şikâyet koşuluna... Kanun, eşe karşı işlenen cinsel saldırı suçunun nitelikli halini, şikâyete bağlamış. Nitelikli hali şikâyete bağlı ise, Yargıtay kanun dolayısıyla basit şeklinin cezalandırılmayacağı sonucuna ulaşıyor. Bu somut olay dahi mevcut haliyle TCK 102/2 maddesini yeniden tartışılmasını gerekli kılıyor.

Bu türden anlayışlar nedeniyle sorunu çözeceği iddiasıyla getirilen yasal düzenlemenin bizatihi kendisi, failin cezalandırılmasını mağdurun şikâyetine bağlayarak çözümün önünde en bü-

yük engel olarak durmaktadır.

Öte yandan Türkiye, Ceza Kanununun 102/2 maddesiyle, cinsel saldırının eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturma yapılmasını mağdurun şikâyetine bağlayarak, taraf olduğu çok sayıda uluslararası sözleşme ve belgeye aykırı bir norm ihdas etmiştir. Bir başka deyişle, TCK'nın 102/2 maddesi, bu konudaki uluslararası sözleşmelere açıkça aykırılık içermektedir. Bu aykırılık hali, uluslararası sözleşmelerin amaç ve hedefleri açısından da söz konusudur.

Şöyle ki;

TCK 102/2 maddesi düzenlemesi her şeyden önce Türkiye'nin ilk imzacısı olmakla övüldüğü Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne açıkça aykırıdır.

1. İstanbul Sözleşmesi olarak da anılan Sözleşmenin 55/1 Maddesinde, evlilik içi tecavüz suçunun mağdurun ifadesine ya da şikâyetine bağlı olmamasını, mağdurun şikâyetini geri çekmesi durumunda dahi soruşturmanın ve kovuşturmanın devam etmesini sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Sözleşmenin 55. Maddesi şöyledir:

Madde 55 – Nizasız (ex parte) ve re'sen (ex officio) yargılama
"Taraflar, bu Sözleşme'nin 35, 36, 37, 38 ve 39. maddelerinde tanımlanan suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmanın, suçun kısmen ya da tamamen kendi topraklarında işlenmiş olması durumunda, mağdurun ifadesine ya da şikâyetine bağlı olmamasını ve mağdurun ifadesini ya da şikâyetini geri çekmesi durumunda dahi devam edebilmesini sağlar."

Evlilik içi tecavüz, Sözleşmenin 36. Maddesinde suç olarak tanımlanmıştır ve bu bakımdan Madde 55 kapsamındadır. Madde metninde sayılan diğer suçlarla birlikte evlilik içi tecavüz suçunun da mağdurun ifadesine ve şikâyetine bağlı olmaması taraf Devletler açısından bağlayıcı bir hükümdür.

¹² Yargıtay, 14. Ceza Dairesi'nin 13.02.2014 tarih ve 2012/4276 E, 2014/1689 K sayılı kararı

Madde 36 – Tecavüz dâhil cinsel şiddet

1. Taraf Devletler, aşağıdaki kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır:

- vücudun herhangi bir bölümüyle veya herhangi bir cisimle rızası olmadan başka bir kişinin vücuduna vajinal, anal veya oral yolla cinsel nitelikte girme;
- rızası olmadan bir kişiye karşı diğer cinsel nitelikte eylemlerde bulunma;
- rızası olmadan bir kişiye karşı üçüncü bir kişinin cinsel nitelikte eylemlerde bulunmasına sebep olma.

2. Rıza, çevreleyen koşullar bağlamında değerlendirildiğinde kişilerin özgür iradelerinin sonucunda gönüllü olarak gösterilmiş olmalıdır.

3. Taraf Devletler, 1. fıkranın hükümlerinin iç hukuk tarafından tanındığı biçimiyle eski veya şimdiki eşlere ya da partnerlere karşı gerçekleştirilen eylemler için de geçerli olmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

2. TCK 102/2 Maddesi düzenlemesi ayrıca Sözleşmenin “Koruma ve Destek” başlıklı 18/4 maddesindeki; *“Hizmetlerin sunulması, mağdurların şikâyetinde bulunmasına veya failin aleyhinde tanıklık etmesine bağlı olmayacaktır”* hükmüne de aykırıdır.

3. TCK 102/2 Maddesi, Sözleşmenin “Cezai Suçların Takibi” başlıklı, 43/4. Maddesine de uyumlu değildir. Sözleşme bu madde ile taraf devletlere, **evlilik içi tecavüz gibi suçların kovuşturmasının suç mağdurunun bildirmesi üzerine başlatılabileceği koşuluna bağlanmaması için gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alma yükümlülüğü getirmiştir.**

4. Yine mevcut haliyle TCK 102/2 maddesindeki düzenleme, Sözleşmenin 43. Maddesine de aykırılık içermektedir. *“Bu Sözleşme uyarınca tanımlanan suçlar, mağdur ile failin arasındaki ilişkinin niteliğine bakılmaksızın uygulanacaktır.”* 43. madde hükmü son derece açıktır ama TCK madde 102/2 ile Türkiye, tecavüz suçunun evlilik

içinde işlenmesi halini, evlilik dışında işlenmesi halinden ayırarak mağdur ile fail arasında evlilik ilişkisinin, suçun meşrulaştırılmasına ve fail lehine sonuçlar doğurmasına yol açmıştır ve dolayısıyla TCK’nın 102/2 maddesi, Sözleşme’nin 43. Maddesine aykırıdır.

5. Türk Ceza Kanunundaki evlilik içi tecavüz suçunun düzenleniş biçimi ayrıca Sözleşme’nin 45. Maddesi ile de uyumlu değildir. “Yaptırımlar ve Önlemler” başlıklı 45. Maddeye göre;

Taraf devletler, bu Sözleşme uyarınca tanımlanan suçların ciddiyetini dikkate alarak etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla cezalandırılmalarını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer önlemleri alır.

Mevcut haliyle TCK 102/2 madde düzenlemesi, etkili ve caydırıcı olmaktan uzaktır. Yukarıda da değinildiği gibi İstanbul Sözleşmesi hükümleri taraflar açısından bağlayıcıdır. Taraflar bu sözleşmeye uymayı taahhüt etmişler, aykırılık halinde uygulanacak yaptırımları da kabul etmişlerdir. Bu açık aykırılık nedeniyle öncelikle TCK 102/2 yeniden düzenlenmeli ve suçun takibi ve kovuşturması şikâyete bağlı olmaktan çıkarılmalıdır.

B) İnsan Hakları ve Ayrımcılık Yasağı Yönünden TCK 102/2 Maddesi

Kadına karşı şiddet ve onun özel bir biçimi olan aile içi şiddet, kadının sırf kadın olmasından kaynaklanan bir tür ayrımcılık ve insan hakları ihlalidir.

Bu bakımdan kadına karşı şiddetin önlenmesi için öncelikle şiddetin, kadının sırf kadın olmasından kaynaklanan bir tür ayrımcılık ve insan hakları ihlali olarak algılanması gerekmektedir.

Ancak TCK 102/2 düzenlemesi ile yasa koyucunun, evlilik içi tecavüz söz konusu olduğunda; evli kadınla evli olmayan kadın arasında ve aynı zamanda evli kadınla diğer tecavüz mağdurları arasında evli kadının hakları bakımından ayrımcı bakış açısından ve geleneksel değer yargılarından uzaklaşmadığı görülmektedir.

Bu bakış açısı her şeyden önce Türkiye'nin, yıllar önce, 1949 yılında onayladığı Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinin hükümlerine aykırıdır. Beyannamenin 1. Maddesine göre; *"Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı dostluk zihniyeti ile hareket etmelidirler"*

Bu bakımdan Türk Ceza Kanununun 102/2 normu, evli kadın açısından her şeyden önce eşitlik ve ayrımcılık yasağının da düzenlendiği Beyannamenin lafzına ve ruhuna aykırıdır. TCK 102/2 maddesi aynı zamanda, 14 Ekim 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) hükümlerine de aykırılık içermektedir.

Türkiye bu Sözleşmeyi imzalayarak ve onaylayarak;

- Kadınlara karşı herhangi bir ayrımcı hareket yapılmasından veya uygulanmasından kaçınmayı ve kamu yetkilileri ile kuruluşlarının bu yükümlülüğe uyumlu olarak hareket etmelerini sağlamayı;
- Herhangi bir kişi veya kuruluşun kadınlara karşı ayırım yapma girişimini önlemek için bütün uygun önlemleri almayı;
- Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturulan mevcut yasa, yönetmelik, adet ve uygulamaları değiştirmek veya feshetmek için yasal düzenlemeler de dahil gerekli bütün uygun önlemleri almayı;
- Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal cezai hükümleri yürürlükten kaldırmayı taahhüt etmiştir.¹³

Türkiye'nin eşitliğin sağlanması ve ayrımcılık uygulamalarına son vermesi yükümlülüğü sadece yukarıya alıntılanan uluslararası sözleşmelerle sınırlı değildir. Türkiye ayrıca; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'yle bağlantılı Tavsiye Kararlarını, bildirileri imzalayıp onaylayarak kadının insan haklarını sağlama ve ayrımcı düzenlemeleri tasfiye etme yükümlülüğü altına girmiştir.

Örnek vermek gerekirse;

1992 tarihli BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi 19 No.lu Tavsiye Kararı'nın 23. Maddesine göre;

Aile içi şiddet, kadına yönelik şiddetin en sinsi biçimlerinden birisidir. Her tür toplumda yaygın olarak rastlanmaktadır. Her yaşta kadın, aile içi ilişkilerde, dayak, tecavüz, diğer cinsel saldırı türleri, ruhsal ve diğer şiddet biçimleri dahil olmak üzere geleneksel davranışlardan beslenen her türlü şiddete maruz kalmaktadır. Yeterli ekonomik özgürlüğe sahip olmamak, pek çok kadını şiddet içeren ilişkilerin içinde kalmaya zorlamaktadır. Kadının aile içi sorumluluklardan erkekler tarafından men edilmesi ise bir şiddet ve zorlama biçimi olabilmektedir. Bu şiddet biçimleri, kadınların sağlığını risk altına soktuğu gibi aile ve toplum yaşantısına eşit olarak katılma yetisini de zayıflatmaktadır.

Bu itibarla;

Taraf Devletlerin aile içi şiddet ve istismar, tecavüz, cinsel saldırı ve diğer cinsiyete dayalı şiddete karşı yasaların tüm kadınlara yeterli korumayı sunmasını ve kadınların bütünlüğü ve itibarına saygı duymasını sağlaması gerekmektedir. Mağdurlara uygun koruyucu hizmetlerin ve destek hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir. Adli ve uygulayıcı personel ile kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde eğitilmeleri, Sözleşmenin etkin uygulanabilmesi için zaruridir.¹⁴

Görüldüğü gibi Türkiye'nin "evlilik içi tecavüz suçu" düzenlemesi, aynı zamanda BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin yukarıdaki tespitine ve Sözleşmenin etkin uygulanabilmesi için alınması gerekli zorunlu tedbirlere de uygun değildir. Normun düzenleniş biçimi ve uygulamasındaki yaklaşımlar, evli kadını, evlilik içi cinsel saldırı karşısında korumasız bırakmaktadır. Türkiye'nin Tavsiye Kararına uygun değişiklikleri yapması, evli

¹³ CEDAW, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi Madde 2

¹⁴ BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi 19 No.lu Tavsiye Kararı Madde 24/6

kadınlara da yeterli korumayı sağlaması ve kadının bütünlüğüne, itibarına saygı duyduğunu göstermesi gerekmektedir.

20 Aralık 1993 tarihli 44/104 Sayılı Kararıyla İlan Edilen BM Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildirinin 3. maddesinde kadınların hakları arasında her türlü ayrımcılığa karşı korunma hakkı özel olarak vurgulanmaktadır.

Aynı Bildirinin Devletlerin Sorumluluklarının düzenlendiği 4. Maddesinde ise;

Devletler kadınlara karşı şiddeti yasaklar ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusundaki yükümlülüklerinden kaçınmak üzere herhangi bir örf ve adeti, geleneği veya dinsel düşünceyi ileri süremez. Devletler her türlü uygun araçla ve hiç gecikmeksizin kadınlara karşı şiddetin tasfiye politikasını yürütür. Bu amaçla:

c- Kadınlara karşı şiddet ister Devlet isterse özel şahıslar tarafından işlensin, bu fiilleri önlemek, soruşturmak ve ulusal hukuka göre cezalandırmak için gerekli önemi gösterir.

d- Şiddete maruz bırakılan kadınlara karşı yapılan uygunsuzlukları cezalandırmak ve gidermek için ulusal mevzuatta ceza, medeni, idare ve iş hukuku ile ilgili yaptırımlar koyar; şiddete maruz bırakılmış kadınların adalet mekanizmasına ulaşmaları ve uğradıkları zararların ulusal mevzuatta öngörüldüğü gibi adil ve etkili bir şekilde giderilmesi sağlar.

f- Kadınların her türlü şiddete karşı korunmaları arttırıcı nitelikte engelleyici yaklaşımlar geliştirir ve en geniş şekilde yasal, siyasal, idari ve kültürel tedbirleri alır; cinsiyet konusunda duyarlı yasalar, yürürlükteki uygulamalar ve diğer müdahaleler yoluyla kadınların yeniden mağdur olmalarına meydan verilmemesini sağlar.

Türkiye'nin evlilik içi cinsel saldırı suçuna ilişkin düzenlemesinin, söz konusu Bildiri ile uyumlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Açıkça ki kadına karşı cinsel şiddetin aile içindeki tezahürünü görmezden gelerek kadına karşı şiddet tasfiye edilemez. Evlilik içindeki cinsel saldırı ve şiddet suç olarak tanımlayıp ama aynı zamanda failleri cezasız bırakmak, ceza adaleti yönünden de onarılamaz sonuçlara yol açmaktadır.

Bu yaklaşım, evli kadının insan haklarını hiçe saymak anlamına geldiği gibi BM 52/86 Sayılı Genel kurul İlke Kararı 2 Şubat 1998 Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesi İçin Suç Önleme ve Ceza Adaleti Tedbirleri'ne de aykırıdır. Kararın "Ceza Hukuk başlıklı 6. Maddesinde üye devletlerin almaları gereken tedbirler şu şekildedir:

Üye Devletlerin;

a) Kanunlarını, kurallarını ve usullerini, bilhassa ceza kanunlarını, düzenli olarak gözden geçirmek suretiyle kadınlara yönelik şiddeti ortadan kaldırma noktasında değerlerini ve etkinliklerini temin etmelerini ve kadına yönelik şiddete izin veren veya göz yuman hükümleri kaldırmalarını,

b) Ceza ve medeni kanunlarını, ulusal yasal sistemleri çerçevesinde, gözden geçirmek, değerlendirmek ve revize etmek suretiyle kadına yönelik tüm şiddet hareketlerinin men edilmesini temin etmelerini ve bunu sağlayacak tedbirleri hayata geçirmelerini;

Sonuç olarak mevcut haliyle TCK 102/2 maddesinin, uluslararası sözleşme amaçlarına ve varılmak istenen hedeflere uygun olduğu söylenemez. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'ni imzalayıp onaylamasının üzerinden geçen 56 yıl boyunca çok sayıda uluslararası sözleşmenin tarafı olarak, ayrımcılığı ve evlilik içi cinsel saldırıyı önleme, yasalarını değiştirme gibi taahhütler altına giren Türkiye, yeni ceza kanunu düzenlenirken, suçun takibini mağdurun şikâyetine bağlayarak bu konudaki taahhütlerini yerine getirmekten kaçınmıştır.

Son olarak Türkiye, bağlayıcı olması nedeniyle yaptırım gücü de olan Kadınlara Yönelik

Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni imzalamış ve onaylamıştır. İstanbul Sözleşmesi olarak da anılan bu Sözleşmenin "Temel haklar, eşitlik ve ayırım gözetmeme" başlıklı 4. Maddesine göre Türkiye, özellikle kadınların şiddetten uzak yaşama haklarını korumak, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önlemek üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri gecikmeksizin almak, kadınlara yönelik ayrımcı yasa ve uygulamaları kaldırmak zorundadır.

Sözleşmenin 4. Maddesinin 3. Fıkrası ise, taraflara diğer statüler yanında medeni durum temelinde de herhangi bir ayrımcılık yapmama yükümlülüğü getirmiştir:

"Özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemler olmak üzere, işbu Sözleşme hükümlerinin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşee, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen ya da mülteci olma durumu veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın Taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır."

Yukarıda da değinildiği gibi Sözleşme'nin 36. Maddesi uyarınca Türkiye, evlilik içi tecavüz suçunun cezalandırılmasını sağlamak üzere gereken yasal ve diğer tedbirleri almak zorundadır.

Ancak TCK'daki evlilik içi tecavüz suçu, süreklilik arz eden bir suç olmasına ve başka suçlar eşliğinde işlenmesine rağmen mağdurların şikâyeti göze alamaması nedeniyle suçların soruşturulmaması, faillerin cezasız kalması sonucuna yol açmaktadır. Sonuçta ortada ceza kanununda tanımlanmış bir suç, hatta zincirleme çok sayıda suç vardır ancak ülkedeki koşullar nedeniyle bu suç adli makamlar önüne getirilemez ve yargılanamaz bir suçtur.

Öneriler

- ▶ Evlilik içi tecavüz suçu yeniden düzenlenmeli, suçun takibi ve failin cezalandırılması, mağdurların şikâyeti şartına bağlı olmaktan çıkarılmalıdır. Yargılama sırasında mağdur şikâyetçi olmadığını beyan etse dahi yargılamaya devam edilmelidir.
- ▶ Madde metni toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden ele alınarak ceza kanununda bağımsız bir suç tipi olarak ayrı bir başlıkta düzenlenmelidir.
- ▶ Ülke gerçekliği, suçun işleniş mekânı dikkate alınarak madde metni rıza ve ispat konularında mağdurların haklarını koruyucu bakış açısıyla düzenlenmelidir.
- ▶ Evlilik içi tecavüz suçu zincirleme olarak işlenen bir suçtur ve mükerrer işlenir. Suçun mükerrer işlenmesi hali cezanın ağırlaştırıcı nedeni sayılmalıdır.
- ▶ Yine bu suç, çoğunlukla tehdit, hakaret, fiziksel saldırı gibi başka suçlar eşliğinde işlenmektedir. Evlilik içi tecavüz suçu ile birlikte işlenen her suç için fail ayrıca cezalandırılmalıdır.
- ▶ Sadece normatif düzenlemenin sorunun çözümü için yeterli olmadığı bilinciyle ülke çapında evlilik içi tecavüzün bir suç olduğu yönünde farkındalık çalışmaları, etkili, kapsayıcı ve eşgüdümlü politikaların tüm ilgili kurumlar ve sivil toplum örgütleriyle etkili işbirliği içinde uygulanması için gereken tedbirler alınmalıdır. Evlilik birliği içinde gerçekleşen nitelikli cinsel saldırı eyleminin, mağdur açısından yıkıcı ve yok edici sonuçları dikkate alınarak mağdura destek politikaları sağlanmalıdır.
- ▶ Mağdurların haklarını bütün önlemlerin merkezine koyarak hayata geçirilmesi ve bu politikaların tüm ilgili organlar, kurumlar ve örgütlerle etkili işbirliği içerisinde uygulanması sağlanmalıdır.
- ▶ Evli kadının kocasının malı olduğuna dayanan önyargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve her türlü uygulamaları yok etmek amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

II. Erken Evlilik ve Zorla Evlendirme

- ▶ Kurumlar, Sivil Toplum Örgütleri ve Medya ile eşgüdüm içinde bütüncül politikalar geliştirilerek toplumun geleneksel yaklaşım ve yerleşik önyargılar nedeniyle eylemi suç olarak nitelendirmeyen yaklaşımı hakkında farkındalık çalışmaları yapılmalı, eylemin suç olduğu ve yaptırımını anlatılmalıdır.
- ▶ Saldırganın en yakınında biri olması nedeniyle mağdurların idari ve adli makamlara başvurmaktan çekindiği, mağdur kadının çoğunlukla duygusal ve ekonomik yönden saldırganına bağımlı olması gerçeği kabul edilerek kadını güçlendirici politikalar devreye sokulmalıdır.
- ▶ Çalışmada evlilik içi tecavüz suçunun ispatında zorlanma, ispat sürecinin kadın açısından sosyal bir linçe dönüşme korkusu, saldırganın misilleme yapmasından duyulan korku, kolluğun ve adli makamların nitelikli cinsel saldırı suçunun evlilik birliği içinde gerçekleşmesi halinin normal bir durum olduğu ön kabulü nedeniyle suçun adli ve idari makamlara ihbar edilmediği tespit edilmiştir. Suçun adli ve idari makamlara ihbarının önündeki bu engellerle bütüncül politikalar yoluyla mücadele edilmelidir.

Erken evlilikler sadece Türkiye’de değil tüm dünyada kayan bir yara. Ancak Türkiye’de yara daha çok kanıyor. Çocuklarına bayram armağan eden ilk ve tek ülke olmakla gururlanan Türkiye, çocuk yaşta zorla evlendirilen kızlarıyla dünyada ön sıralarda yer alıyor.¹⁵ Avrupa ülkeleri olarak değerlendirilen ülkeler arasında erken evlilik konusunda Türkiye, Gürcistan’ın ardından ikinci sırada yer alıyor.

Bu olgunun vahametini anlatmak için “evlendirme” sözü çok yetersiz, fazla naif ve masum. Daha doğru ifade; mal gibi görülen çocukların “satılması”, “değiş tokuş edilmesi” kelimesinin tam anlamıyla “kurban” edilmeleri. Olay, çoğu zaman elbirliğiyle “tecavüz”e dönüşüyor.¹⁶

Ülkemizde pek çok evlendirme, -berdel, beşik kertmesi, başlık parası evliliği, kan bedeli evliliği, akraba evliliği gibi- zora dayanıyor, birçoğu da zorla devam ettiriliyor. Erkekler zaman zaman benzer zorla karşılaşsalar da bu zorun asli muhatapları kadınlardır. Zorla evlendirmenin mağduru, erişkin kişiler de olabilir. Önemli bir insan hakları sorunu olan bu sorun, hiç şüphesiz ataerkil yapıdan bağımsız düşünülemez.

Rızası olmadan ve daha önce belki de hiç görmediği genellekle kendisinden onlarca yaş büyük erkeklerle evlendirilen bu bireylerin hayatları yok ediliyor. Öldürmeye kadar ulaşan şiddet, intihar, derin mutsuzluk takip ediyor onları. Kalabalık aileler, yoksulluk, eğitimsizlik, göçler bu evliliklerin sayılabilecek nedenlerinden sadece birkaçı. KAMER verilerine göre:

İlk Evlilik Yaşı	Sayı	%
12 ve daha küçük	19	1,6
13-15 yaş	267	22,8
16-17 yaş	319	27,2
18 ve daha büyük	568	48,4
Toplam	1.173	

¹⁵ TÜİK’in açıkladığı son rakamlara göre Türkiye’de 181 bin çocuk gelin bulunuyor. 18 yaşından küçük kız çocuklarını evlendirmek için açılan yaş büyütme davalarında yüzde 91,2’ lik artış oldu.

¹⁶ Sancar, s.241

Çalışma kapsamına yaş aralığı gözetilmeden alınan kadınların %51,6'sının 18 yaşından daha küçük bir yaşta evlendiği görülmektedir. Son 10 yıllık evliliklere bakıldığında bu oran %33'e düşmüş olsa da hala çok yüksektir.

Zorla evlendirme ve erken evlilik, toplumu oluşturan bireylerin, bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmelerinin yanı sıra bireysel hak ve özgürlüklerin kullanımı ve kadının statüsü açısından da temel bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu bakımdan zorla evlendirmenin önlenmesi, toplumu oluşturan bireylerin, hak ve özgürlüklerden yararlanmaları sonucuna yol açacağı gibi, özellikle yetişkin olmayan bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının sağlanması açısından da olumlu sonuçlara yol açacaktır.

Çocukların öğrenim hayatlarını etkileyen, oyun çağında olmalarına karşın toplumun biçtiği, ancak henüz hazır olmadıkları annelik – babalık rolleri üstlenmeleri sonucunu doğuran erken evlilikler, özellikle kız çocukları açısından kalıcı hastalıklara, kimi zaman cinsel ilişki sırasında ve kimi zaman da doğum sırasında ölümlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Öğrenim düzeyi düşük ve işgücüne katılamayan kadınlar hayatlarını devam ettirebilmek için önce aileye ve özellikle babaya, sonrasında da eşe bağımlı hale gelmektedirler. Bu süreçte toplumun meşru ve başka açılardan da gerekli gördüğü erken evlilikler yapılmakta ve evlendirilen küçükler çoğunlukla eğitim eksikliği, ekonomik bağımlılık ve yaş küçüklüğü nedeniyle durumu kabullenmek zorunda kalmaktadırlar. Yoksulluk ile erken ve zorla evlilikler arasında doğru bir orantı görülmektedir. Bu durum kırılmayan bir döngü yaratmaktadır.

Ülkemizde çok yaygın bir biçimde ortaya çıkan bu sorunun çözümü için gerekli ve yeterli hukuksal tedbirler yoktur, var olan düzenlemeler de çok yetersizdir. Geleneklerden, ön yargılardan, ailelerin sosyal ve ekonomik durumlarından kaynaklanan bu sorunun çözümü amacıyla oluşturulacak hukuksal tedbirlerin, sorunun çok yönlülüğü, çok katmanlılığı nedeniyle tek başına yeterli olamayacağı da açıktır.

Türk Ceza Kanununda "zorla evlendirme" şeklinde bir düzenleme yoktur. Var olan diğer suç tipleri tek başına zorla ve erken evlendirmenin ihlal ettiği değerleri koruma açısından yeterli değildir.

Erken evlendirme ve zorla evlendirme, aynı zamanda uygulanan şiddetin biçimine göre farklı değerleri de ihlal eder. Örneğin; tehdit (TCK m.106), cebir (m.108), hakaret (m.125) hürriyeti kısıtlama (m.109), kötü muamele (m.232), cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar (m.102), insan ticareti (m.80) gibi suçlar da söz konusu olabilir. Bu suçların her biri, birkaçı ya da tümü zorla evlendirmede araç olarak kullanılabilir.

Ancak hiçbir suç tipi tek başına ihtiyacı karşılamaya elverişli değildir ve mutlaka bağımsız bir suç tipine ihtiyaç vardır. Böyle bir düzenleme öngörüldüğünde zorla evlendirilen çocuk olması cezayı ağırlaştırıcı bir neden olmalıdır. Bu arada başka suçlar işlenmişse faile bu suçlardan da ceza verilmelidir.

Eylemin suç olarak tanımlanıp, failerinin mahkemelerce cezalandırılmasının yanında, çeşitli platformlarda, değişik açılardan ele alınarak anlatılması ve bu şekilde toplumda "farkındalık" yaratılmasının gereği de kabul edilmeli, sivil toplum kuruluşları ve medya ile işbirliği yapılmalıdır. Bu arada, her şeyden önce konuyla ilgili yürümekte olan davaların takip edilmesi, kamuoyuna yansıtılması ve tartışılması yaşamsal önemdedir.

Bu yakıcı ve sonuçları itibarıyla yıkıcı sorunun bertaraf edilmesinin ilk adımı, Medeni Kanunun 124. Maddesinin ikinci fıkrasını derhal yürürlükten kaldırmak olmalıdır. Çocuk evliliklerinin hukuksal temelini oluşturan madde metni aynen şöyledir:

"Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulunduğu karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir."

Böylece Medeni Kanun, 16 yaş sınırına çekmekle erken evlilikleri meşrulaştırmaktadır. Her ne kadar toplumsal gerçekler ve yasal izin

olmaması halinde ortaya çıkabilecek daha ağır sonuçlar bu düzenleme için gerekçe oluşturabilirse de erken yaşta yapılan evliliklere yasal zeminde engel olunmalıdır. Üstelik bilinen bir başka gerçek, ailelerin 16 yaşından küçük çocuklarının yaşını mahkeme kararlarıyla büyüterek bu yasal düzenlemeyi de bertaraf ettikleridir.

Türk Medeni Kanunu'nda yanılarak ve aldatılarak evlenmeye razı olmanın dışında eşlerden birinin korkutularak evlendirilmesi, bir nisbi butlan (evlilik sözleşmesinin iptali) sebebi olarak düzenlenmiştir. Buna göre, "*Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.*" Ancak evlenmenin iptali davaları, belli bir hak düşürücü süre ile sınırlanmıştır: "*İptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer*" şeklindeki düzenleme nedeniyle, bu sürelerin geçirilmesi halinde evliliğin iptali istemi ile dava açılmayacaktır.

Erken Evlilik ve Zorla Evlendirme ve Uluslararası Sözleşmeler

Zorla evlilik ve erken evlilik sorunu konusundaki ulusal düzenlemeler ile uluslararası sözleşmeler arasında tam bir uyumun olduğu iddia edilemez. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi başta olmak üzere bu konuda çok sayıda uluslararası belgenin tarafı olan Türkiye'nin, bu sözleşmelerle üstlendiği yükümlülükleri tam olarak yerine getirdiği söylenemez.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 16. Maddesi'ne göre; "*yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurma hakkı vardır. Evlenme sözleşmesi, ancak evleneceklerin özgür ve tam iradeleriyle yapılır.*"

Zorlamanın, özgür iradeyi ortadan kaldıran en önemli unsur olması yanında yetişkin olmayan bireyin iradesi de tam ve özgür bir irade olarak kabul edilemez.

Bu nedenle, erken evlilik ve zorla evliliklerin bireylerin tam ve özgür iradeleriyle gerçekleştirildiği evlilikler olarak kabulü mümkün değildir.

Türk Medeni Kanunu'nun 124. Maddesi, İnsan Hakları Beyannamesi'nin 16. Maddesine tamamen aykırı olduğu gibi Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin (CEDAW) 16/1. Maddesi düzenlemesine de aykırıdır.

Madde 16/1

1. Taraf Devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

- a. Evlenmede erkeklerle eşit hak;
- b. Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı;

Aynı Sözleşmenin 16/2. Maddesi de şöyledir:

Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır.

Görüldüğü gibi Medeni Kanun'un 124. Maddesi, Sözleşme'nin 16/2 maddesi düzenlemesine de açıkça aykırıdır.

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan ve taraflar açısından bağlayıcı olan "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile (Ev) İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin "Zorla Yapılan Evlilikler" başlığını taşıyan 37. Maddesine göre;

1) Taraflar yetişkin bir bireyi veya çocuğu evlenmeye zorlayan kasıtlı davranışların suç sayılmasını sağlamak üzere hukuki ve diğer tedbirleri alır.

2) Taraflar yetişkin bir bireyi veya çocuğu evlenmeye zorlamak amacıyla kendi ikamet yeri dışında diğer ülke veya Taraf devletin topraklarına çekmeye ilişkin kasti davranışların suç sayılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Bu Sözleşmenin ilk imzacılarından olmakla övünen Türkiye'nin hukuksal mevzuatında zorla evlendirmenin suç sayılmasına ilişkin herhangi bir düzenleme yoktur. Erken evlilik konusundaki düzenlemeler ise çok yetersizdir. Sözleşmenin bağlayıcı olmasına rağmen Türkiye, halen ceza kanunlarında zorla evlendirmeyi suç olarak tanımlayan bir düzenleme yapmamış, erken evlendirme konusunda etkili ve caydırıcı cezai yaptırımlar öngörmemiştir. Türkiye, bu Sözleşme hükümlerini yerine getirme yükümlülüğünden kaçınamaz.

Türkiye'den Sözleşmenin açık ifadesi karşısında, zorla evlendirme eylemini cezalandırmak üzere ayrı bir suç tipi oluşturması ve bu eylemi gerçekleştirenlere etkili bir ceza yaptırımı öngörerek taraf olduğu İstanbül Sözleşmesi ve diğer tüm sözleşmelerin gereklerini yerine getirmesi beklenmektedir.

İstanbül Sözleşmesi'nin 1/a maddesinde Sözleşmenin amacı; "*Kadınları her türlü şiddetten korumak, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak*" 1/b maddesinde ise "*Kadınlara yönelik her türlü ayırmacıliğin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesi yolu dahil kadınlar ile erkekler arasındaki temel eşitliği teşvik etmek*", 1/c maddesinde "*Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının korunması ve bu mağdurlara yardım edilmesi için kapsamlı bir ereve, politikalar ve tedbirler geliştirmek*" olarak yazılmıştır.

Sözleşmenin "Tanımlar" başlıklı 3. Maddesinin f fıkrası; "*kadınlar kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsar*" şeklinde-dir. Bu açık hüküm karşısında TMK 124. Maddesinin Sözleşmeye uygunluğundan asla söz edilemez.

Türkiye, 1995 yılında taraf olduğu BM ocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesiyle her bireyin on sekiz yaşına kadar ocuk kabul edileceğini kabul etmiştir. Ancak Medeni Kanundaki düzenlemeyle ocuk olarak tanımladığı bireylerin evliliklerine hukuksal yönden meşruiyet sağladığı gibi bu madde uygulamada erken evlilikleri teşvik edici bir nitelik kazanmıştır.

ocuk Hakları Sözleşmesi

Madde 1: On sekiz yaşından kk her birey ocuk kabul edilir. Her ocuk vazgeçilmez haklara sahiptir.

Türk Medeni Kanunu 124. Madde düzenlemesi, ocuk Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğu gibi 5395 Sayılı ocuk Koruma Kanunu madde 3/a düzenlemesine de aykırıdır.

ocuk Koruma Kanunu, ocuk tanımını aşağıdaki gibi yapmıştır:

Madde 3/a: ocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiye ifade eder.

Bu durumda, Türkiye iç hukuk düzenlemeleri arasındaki bu çelişkiyi gidermeli ve ocuk olarak tanımladığı bireylerin evliliklerine son vermelidir. Mevcut düzenleme, çocuğun cinsel istismarı niteliğindedir.

Oysa Türkiye, ocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. Maddesiyle çocukları koruma ve zen gösterme yükümlülüğünü kabul etmiş, 24. Maddesiyle de çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alacağını da taahhüt etmiştir:

Madde 12: Taraf devletler görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını, bu görüşlere çocuğun yaşi ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken zen gösterilmek üzere tanırlar.

Madde 24-3: Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

Çocuğun kendisini ve sağlığını bu kadar yakından ilgilendiren bu konuda, Türkiye halen geleneksel uygulamayı sürdürmektedir. Bu bakımdan Medeni Kanun düzenlemesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin lafzına da ruhuna da aykırıdır.

Erken evlilikler yaygın ve geleneksel olarak dinsel tören şeklinde gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar Türkiye, dinsel tören şeklinde yapılan evlilikleri tanımasa da erken evlilikler bu yolla gerçekleştirilmektedir.

Türk Ceza Kanununun, *"Aralarında evlenme olmaksızın, evlenmenin dinsel törenini yaptıranlar hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir"* (TCK 230/5-6) ve *"Evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren belgeyi görmeden bir evlenme için dinsel tören yapan kimse hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir"* hükümlerine rağmen erken evlilikler dinsel törenler yoluyla yapılmaya devam etmekte, toplum nezdinde ailenin kurulduğu varsayılmaktadır.

Dinsel tören devlet görevlileri olan imamlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Erken evliliklere daha doğrusu çocuğun cinsel istismarına yol açan bu eylem için öngörülen cezanın miktarı caydırıcı olmaktan uzaktır.

Düzenlemedeki yaptırım yeterince caydırıcı olmadığı gibi bu haliyle dahi uygulaması azdır. Uluslararası Sözleşmelere uyum sağlanması bakımından cezanın artırılması ve daha etkin bir uygulama yapılması gerekir.

Dinsel törene dayanılarak gerçekleşen ve toplum nezdinde meşru görülen evliliklerde, bir çocuğun cinsel anlamda istismarı söz konusu olmaktadır.

Erken evliliklerde dikkate alınması gereken bir başka önemli husus, çocuk yaştaki bireyin yaşadığı travma yanında öğrenim hayatının son bulmasıdır. KAMER'in araştırması sonuçlarına bakıldığında orantısız olarak çocuk evlilikleri,

zorla evlendirmeler ile bu muameleye maruz kalan çocukların eğitimsizliği arasında doğru bir orantı olduğu gözlenmektedir.

Türkiye'nin eğitim mevzuatı ve uygulaması, zorunlu eğitim konusundaki taahhütlerine de aykırılık içermektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28/1. Maddesi aşağıdaki gibidir:

"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: a.İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler"

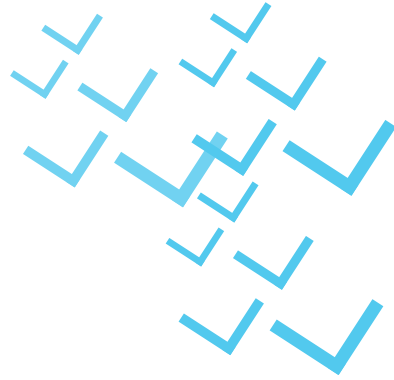
TMK 124. Maddesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28/1 maddesine de aykırıdır. Türk Ceza Kanununun 103. Maddesi "Çocukların cinsel istismarı" suçunu düzenlemektedir. Zorla erken evlendirmelerde bu maddeye mutlaka başvurulmalıdır.

Öte yandan TMK 124. Maddesi, çocuk evliliklerini meşrulaştıran bir hukuksal araç olmaktan çıkarılmalıdır.

Öneriler

- ▶ Bu yıkıcı ve sonuçları itibarıyla yıkıcı sorunun bertaraf edilmesinin ilk adımı olarak erken evliliklere hukuksal temel sağlayan Medeni Kanunun 124. Maddesinin ikinci fıkrası derhal yürürlükten kaldırılmalı, ailelerin yaş büyütme davaları titizlikle takip edilmelidir.
- ▶ Uluslararası sözleşmelere paralel olarak en kısa zamanda bu konuda özel bir düzenlemenin yapılması, zorla evlendirmenin bağımsız bir suç tipi olarak ceza kanununda tanımlanması gerekir. Mevcut suç tipleri tek başına zorla ve erken evlendirmenin ihlal ettiği değerleri korumaya yetmemekte bağımsız bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Düzenlenecek cezanın caydırıcı olması ve etkin bir biçimde uygulanması için devletin gerekli tedbirleri alması zorunludur.
- ▶ Zorla evlendirme mağdurunun 18 yaşından küçük olması hali, cezanın ağırlaştırıcı nedeni olarak kabul edilmelidir

- Zorla evlendirme ve erken evlilikler; tehdit, hakaret, hürriyetten yoksun bırakma, yaralama gibi diğer çok sayıda suçla birlikte işlendiğinden mağdurun her bir suç için ayrıca cezalandırılması sağlanmalıdır.
- Zorla evlendirmenin elbirliğiyle ve çok sayıda kişinin iştiraki ile işlendiği bir vakiadır. Bu nedenle, İstanbul Sözleşmesi'nin 41. Maddesi uyarınca bu suçların işlenmesine yardım ve yataklık edilmesi hali durumunda caydırıcı yaptırımlar öngörülmelidir.
- Erişkin olmayan bireylerin zorla evlendirilmesi, çocuğun cinsel istismarı suçu kapsamında değerlendirilmeli ve TCK 103. Maddesi bu açıdan yeniden ele alınmalıdır.
- Erken evliliklerinden dolayı takibat yapılması hiçbir şekilde mağdurun şikâyetine ya da fail aleyhinde beyanda bulunmasına bağlanmamalıdır.
- İstanbul Sözleşmesi'nin 4. Maddesinde belirtilen tedbirler acilen hayata geçirilmeli, bu kapsamda Türkiye, kadın erkek eşitliğini sağlamak üzere, başta Anayasa olmak üzere bütün hukuksal mevzuatında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı yasaklamalı, ayrımcılığı bir suç olarak düzenlemelidir.
- Sorunun sadece normatif tedbirlerle giderilemeyeceği gerçeğinden hareketle, İstanbul Sözleşmesi'ne uygun bütüncül politikalar tespit edilmeli, sivil toplum kuruluşları, medya ve özellikle eğitim kurumlarıyla kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar hayata geçirilmelidir.
- Sözleşmenin 19. Maddesi uyarınca; *"mağdurların anladıkları bir dilde mevcut destek hizmetleri ve yasal tedbirler hakkında yeterli ve zamanında bilgi almalarını sağlamak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirler"* alınmalıdır.
- Zorla evlilik ve erken evliliklerin yol açtığı zararlar konusunda kapsamlı ve çok yönlü politikalar uygulamaya konmalı, farkındalık çalışmaları yapılmalı, zorla evlendirilmek istenen ya da zorla evlendirilen çocuk veya yetişkin tüm bireylerin etkin şekilde korunması sağlanmalıdır.
- Etkin korumanın da tek başına yeterli olamayacağı durumlar mevcuttur. Örneğin evlendirilmek istenen kişinin ekonomik açıdan bağımsız olmaması, ekonomik açıdan bağımlı olduğu bireyin hapse girmesi durumunda çaresiz kalması söz konusu olabilir. Aynı şekilde yargılama sonrasında da hayatı tehlikede olabilir. Bu türden durumlarda da bireyin kendini güvende hissedebilmesinin sağlanması için devletin ve sivil toplum kuruluşlarının gerekli yardımı yapmaları için uygun ortamlar sağlanmalıdır.

III. Şiddet ve Çocuk

Şiddetin kadınlar yanında diğer mağdurları çocuklardır. Çocuklar, şiddetten, şiddet ortamından doğrudan etkilenmekte ve çocukluk çağına yaşadıkları travmayı ömür boyu taşımaktadırlar. KAMER'in verilerine göre:

Şiddet uygulayan, çocuklara nasıl davranıyor?	Sayı	%
İlgili	20	1,5
İlgisiz	758	58,0
Çocuklara şiddet uyguluyor	123	9,4
Kız çocuklarını dövüyor	3	0,2
Oğlan çocuklarını dövüyor	2	0,2
Çocukları dövüyor ve aşağılıyor	13	1,0
Çocukları dövüp sokağa atıyor	4	0,3
Annesini koruyan kızını dövüyor	2	0,2
Annesini koruyan oğlunu dövüyor	2	0,2
Üvey çocuğunu dövüyor	0	0,0
Korkutuyor	161	12,3
Toplam	1.308	

Hane başına düşen çocuk sayısı 3,4 olarak görünmektedir. Şiddet yaşayan 1 kadın ile birlikte 3-4 çocuk da mağdur olmakta, çocuklar kadına yönelik şiddetin görünmeyen mağdurları olarak büyümektedir. Bu veriler nedeniyle, şiddet yaşayan çocuklar konusu, ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır.¹⁷

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin (UNCRC) 19. Maddesi şiddeti şöyle tanımlamıştır: "Şiddet, cinsel istismar da dahil olmak üzere her türlü fiziksel veya zihinsel şiddet, yaralama ve tacizi, ihmal ve ihmalkar muameleyi, kötü muameleyi ve suiistimali" içermektedir.

Bu tanım kendi evlerinde veya başka her hangi bir yerde şiddete maruz kalan çocukları da kap-

samakta, şiddetin sadece yetişkinlerle çocuklar arasında değil, aynı zamanda çocukların kendi aralarında yaşandığı kabul edilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından ise çocuğa şiddet ve istismar; "Çocuğun beden ve akıl sağlığını bozan, onun gelişmesine ve yaşamasına olumsuz etki yapan veya yapma olasılığı olan, her türlü, fiziksel veya duygusal davranış ile cinsel istismar veya ihmal olgularının tümüdür" şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu şiddet türlerinin birkaçının ya da hepsinin bir arada yaşandığı olaylar söz konusu olabildiğinden çocuğa yönelik şiddet türlerini birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir.

¹⁷ Raporumuzun yayınlanma aşamasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 12 bölgede 15-59 yaş arası 15 bin 72 kadın katılımıyla yaptığı, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"nın sonuçları gazetelerde yer aldı. Araştırmada, şiddete uğrayan kadınların çocuklarının da şiddete meyilli oldukları, sonucu ortaya çıktı. Taraf, 19 Mayıs 2015, s.2

Bu konuda yapılan araştırma ve istatistiklerin sonuçları ürkütücü ve vahimdir. Zira özellikle aile içinde ve okulda çocuğa şiddet uygulamak, disiplin gereği kültürel bir norm olarak kabul edilmektedir.

Çocuk ihmali de bir istismar türüdür ve kabaca çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin çocuğun bakım, korunma, beslenme, giyim, eğitim, sağlık gibi gereksinimlerini yeterince yerine getirmemesi, çocuğu tek başına bırakması olarak tanımlanabilir.

Genel olarak ihmal, pasif davranışlardan, istismar ise aktif davranışlardan oluşur. İhmal fiziksel, cinsel ve duygusal ihmal olarak üç ana başlıkta toplanabilir. Çocuğa sosyal olarak mevcut kaynakların sunulmaması, çocuğun yoksun bırakılması fiziksel ihmale; cinsel sömürüye karşı korunmaması, cinsel gelişimine gereken önemin verilmemesi cinsel ihmale; çocuğun sevilmemesi, yakınlık gösterilmemesi ise duygusal ihmale örnek olarak gösterilebilir.

En fazla görülen istismar türü, fiziksel istismardır. Çocuk ve Gençlik Merkezi'nin 2006 verilerine göre çocukların %65,72'si fiziksel istismara maruz kalmaktadır. Bu oranların açığa vurulan istismar vakalarından derlendiği, saklanan vakaları kapsamadığı düşünüldüğünde sorunun ürkütücü boyutlarda olduğu açıktır. Türkiye'de fiziksel istismar oranının bu kadar yüksek olmasının nedenlerinden biri yukarıda da değinildiği gibi dayanın disiplin yöntemi olarak kullanılmasıdır.

Fiziksel Şiddet, Kötü Muamele, İstismar

Fiziksel istismar; 18 yaşından küçük çocuk ya da gencin, sağlığına zarar verecek biçimde fiziksel hasara uğratılması, yaralanması ya da yaralanma riski taşımasıdır. Bu hasar elle ya da bir nesneyle vurularak, itilerek, sarsılarak, yakılarak ya da ısırılarak olabilir. Fiziksel istismar en kolay belirlenen istismar türüdür.

Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler

Hukuk sistemimizde çocuk hakları ve çocukların korunmasına ilişkin düzenlemeler, çeşitli yasalarda dağınık halde bulunmaktadır.

Çocukların korunmasına ilişkin temel ilkeler Anayasa'da, çocuğun bir kişi olarak toplum içindeki statüsü Medeni Kanunda, çocuk haklarının ihlali halinde uygulanacak cezai müeyyideler Ceza Kanunu'nda yer almaktadır. İhlalin önlenmesi ve olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler ise Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Ailenin Korunmasına ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, İş Kanunu, Basın Kanunu, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, İcra İflas Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, ve daha pek çok kanun ve yönetmeliklerde yer almaktadır.

- 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Kanununda çocukların lehine olduğu gibi, çocukların aleyhine de düzenlemeler mevcuttur. Örneğin Türk Ceza Kanun'unun 31. maddesi "Yaş Küçüklüğü" başlığı altında Küçükleri Genel Ceza Adalet Sisteminin içine sokmuştur.

- Çocuk suçlu da olsa özel statüsü, yasalardan ve yargılama usullerinin çocuğun yüksek yararına özgü olmasını gerektirir. Bu nedenle çocuk yargılamasının aşamaları, hazırlık soruşturması ve soruşturma usulü de çocuğa özgü ve çocuğun yüksek yararını gözetecek şekilde 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile düzenlenmiş ise de yetersizlikler tam anlamıyla giderilmiş değildir.

- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ise korunmaya muhtaç çocukların bakımını ve korunmasına ilişkin esasları düzenlemektedir. Kanununda korunmaya muhtaç çocuk tanımı yapılarak bu çocuklara yönelik hizmet modelleri düzenlenmektedir.

- 4721 sayılı Medeni Kanunda çocuğun fiil hak ve ehliyetine sahip olması, miras hakkı, evlat edinilmesi, boşanma sırasındaki durumu, velayeti gibi durumlar düzenlenmektedir.

- 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çocukların eğitim hakkını ve zorunlu eğitime ilişkin hususlarını düzenlemektedir.

- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında,

şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadın, çocuk ve diğer aile bireylerine ilişkin önemli koruyucu tedbirler düzenlenmiştir.

- 9 Şubat 2013 tarihli Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği'nin 7. maddesi (h) fıkrası uyarınca, SHM'ler illerde ilk kabul birimlerinin ve şiddet önleme ve izleme merkezlerinin bulunmadığı yerlerde bu merkezlerin faaliyetlerini yürütmekle görevlendirilmişlerdir.

- 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu ise on sekiz yaşından küçüklerin üzerinde kötü tesir yapacağı anlaşılan basılmış eserlerin sınırlamalara tabi tutulmasını, bu amaçla bir kurul oluşturulmasını ve küçüklerin maneviyatına zarar verici bulunan yayınların satışı ve dağıtımına ilişkin hususlara sınırlama getirilmesini düzenlemektedir.

- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir.

Cinsel İstismar ve Cinsel Sömürü

Çocukluk çağı travmaları içinde çocuk istismarı, tekrar edilebilirliği, çocuğa genellikle en yakınları tarafından yapılıyor olması, bu nedenle de açıklanması, tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor olan travma biçimidir.

Çocuğun bir yetişkin tarafından; cinsel uyarı ve doyum için kullanılması, fuhuşa zorlanması, pornografi gibi suçlarda cinsel obje olarak kullanılması cinsel istismar olarak kabul edilmektedir. Çocuğun cinsel istismarı, genital bölgeye dokunma, teşhircilik, pornografi, ırza geçmeye kadar çok geniş yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır. Cinsel istismarın mutlaka şiddet içermesi gerekmez, çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmaz.

Çocukların cinsel istismarı tek başına pek çok hukuki menfaati bünyesinde barındıran bir suç tipidir. Burada sadece çocukların cinsel dokunulmazlıkları değil, aynı zamanda çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi ile birlikte geleceği de korunmaktadır.¹⁸

Cinsel istismara uğrama oranı, genellikle kız çocuklarda oğlan çocuklarına oranla daha fazladır. Ancak oğlan çocuklarının istismarının açığa vurulmasının kızlara oranla daha az olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

2003 yılında 3.956 davada çocuklara yönelik cinsel istismardan mahkûmiyet kararı verilmiş, 2013 yılında ise bu sayı 13.935 olmuştur.¹⁹ Bu veriler, cinsel istismar vakalarındaki artışın kaygı verici oranda olduğunu göstermektedir.

Çocukların Cinsel İstismarı, Türk Ceza Kanununda ayrı bir başlıkla düzenlenmiştir. 18.06.2014 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle bu suçların yaptırımları ağırlaştırılmıştır.

Ceza Kanununun değişikliklerle birlikte son düzenlemesi şu şekildedir.

Madde 103-

(Değişik: 18/6/2014-6545/59 md)

1.Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir

¹⁸ Dr. Pinar Memiş Kartal, Türk Ceza hukukunda Çocukların Cinsel istismarı, DER Yayınları, 2014, s.2

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz, Av. Seda Akço, Av. Bürge Akbulut, Türkiye 2014'te de Çocuk Haklarını Korumadı, Güncel Hukuk, Ocak 2015, s.22

nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(3) Suçun;

a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,

d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

TCK'nun 104. Maddesinin değişiklikten sonraki hali, aşağıda 'ensest' bölümünde incelenecektir. 105. Maddelerindeki düzenleme ise son değişikliklerle şu şekildedir:

Cinsel taciz

Madde 105- (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (1)

(2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Son değişikliklerle suç faillerine uygulanacak ceza oranları caydırıcı olması amacıyla artırılmış ise de sorunun sadece cezai tedbirlerle çözülemeyeceği bilinmektedir. Ayrıca, söz konusu değişiklikler, yoğun eleştirilere neden olmuştur. Örneğin, "Önceki kanunda çocuklara yönelik cinsel suçların tümü 103. maddede "çocukların cinsel istismarı"

başlığı altında ele alınırken, cinsel tacizi düzenleyen 105. maddeye "suçun çocuğa karşı işlenmesi halinde" ibaresi eklenerek çocuklara yönelik cinsel suçlarda cinsel taciz-cinsel istismar ayırımı getirilerek ve cinsel tacize altı aydan üç yıla kadar ceza verilmesini öngörerek cezada indirim getirmiş oldu²⁰" şeklinde eleştiriler yöneltilmektedir.

Ayrıca eklemek gerekir ki, çocuğa yönelik şiddetin, istismarın önlenmesi, etkili, orantılı, caydırıcı cezai tedbirler yanında önleyici ve koruyucu tedbirlerle mümkün olabilir.

Uluslararası Düzenlemeler

Uluslararası alanda Çocukların Anayasası olarak kabul edilen BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve bu sözleşmeye ek protokoller Türkiye tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Özellikle çocukların cinsel istismarı ve önlenmesinde büyük önem taşıyan BM Çocuk haklarına Dair Sözleşmeye ek Çocuk satışı, fuhuşu ve pornografinin önlenmesine ilişkin ihtiyari protokol de Türkiye tarafından 4755 sayılı kanunla ve 09.05.2002 tarihinde kabul edilmiştir.

Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulüne Dair Kanunun yürürlüğe girişi ve Aile Mahkemelerinin Kurulması ile uygulama açısından oldukça önemli bir diğer sözleşme de, Avrupa Konseyi BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Avrupa Sözleşmesidir. Ayrıca Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, yukarıda da değinildiği gibi 6284 Sayılı Yasanın oluşumunda önemli role sahiptir ve uluslararası bağlayıcılığı olan bir sözleşmedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19/1'inci maddesinde; *"Bu sözleşmeye taraf devletlerin, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri almaları gerekmektedir"* denilmektedir.

Sözleşmenin amacı "Çocukların korunması için evrensel ilkeler belirlemek, onları her türlü istismar, ihmal ve kötü muameleye karşı korumak" olarak ifade edilmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye ek olarak düzenlenen Çocukların Satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokole göre, taraf devletler hangi yolla olursa olsun, çocuğun cinsel istismarı, organlarının kâr sağlamak amacıyla nakli, zorla çalıştırılması amaçları ile teklifi teslimi ya da kabulü durumunda bu fiil ve faaliyetlerin ülke içinde veya ülke dışında veya ferdi veya örgütlü biçimde işlenmiş olup olmamalarına bakılmaksızın kendi suç veya ceza yasalarının tam anlamı ile kapsamı içine girdiğini garanti edecektir.

Protokole göre taraf devletler, çocuk mağdurların haklarını ve çıkarlarını bu protokol ile yasaklanmış uygulamalardan korumak için uygun önlemleri ceza adaleti sürecinin her aşamasında alacaklardır.

Protokol ayrıca taraf devletlere protokol ile yasaklanan suçların çocuk mağdurları ile çalışan kişilerin özellikle hukuki ve psikolojik olmak üzere uygun eğitime tabi tutulmalarını sağlayabilmek için önlemler alma yükümlülüğünü getirmiştir.

Protokol taraf devletlere mağdur çocukların korunması ve rehabilitasyonu hususunda yükümlülükler getirmektedir.

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Avrupa Sözleşmesi, 25.01.1996 tarihinde Strazburg'da imzalanmıştır. Çocuklara, BM Çocuk Hakları sözleşmesi ile tanınan haklarının korunması için, yargı mercileri önünde usule ilişkin haklar taşıyan bu sözleşme, Türkiye'de Aile Mahkemelerinin kuruluşu ile ilgili 4787 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesi, Aile Mahkemelerinin kurulması ve gene son Anayasa değişikliği de dikkate alındığında çocukların yararına düzenlemeler bakımından önem taşımaktadır.

²⁰ Sevinç Eryılmaz, 2014 Biterken Kadın Hakları, Fitrat mı Eşitlik mi? Güncel Hukuk, Ocak 2015, s.21

Kasım 2009'da, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi çocukların şiddetten korunması için bütünlük ulusal stratejiler üzerine Avrupa Konseyi Politika Rehberini kabul etmiştir.

Rehberin amacı, Avrupa Konseyi Üye Devletleri çocuk haklarını korumak ve çocuğa karşı şiddeti ortadan kaldırmak için bütünsel bir ulusal çerçeve geliştirmeye ve uygulamaya teşvik etmektir. Rehber, bir dizi genel ilkeye ve işleyiş ilkesine dayalı olarak, saygı kültürünün oluşturulmasını ve çocuk haklarının ileriye götürülmesi ve korunması için çok boyutlu ve sistematik bir ulusal stratejinin geliştirilmesini desteklemektedir.

Mayıs 2011'de UNICEF ile ortaklık halinde Kiev'de "Çocuğa karşı şiddet ile mücadele: izole edilmiş eylemlerden bütünlük stratejilere" başlığıyla ikinci bir konferans düzenlenmiştir.

25 Ekim 2007 tarihli Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi bu konuda ayrıntılı düzenlemeler içermesi bakımından son derece önemlidir. Sözleşmenin 27. Maddesi, taraf devletlere sözleşmede yazılı suçların ciddiyetini göz önüne bulundurarak etkin, makul, caydırıcı yaptırımlarla cezalandırılmasını sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alma yükümlülüğü getirmiştir.

Çocukların korunması amacı, bu sözleşmenin merkezinde yer alır. Sözleşme her yönüyle, çocuk haklarına saygı, çocukların esenliğinin sağlanması, görüşlerine, ihtiyaçlarına ve endişelerine cevap verilmesi ve her zaman yüksek menfaatlerine göre hareket edilmesi konularına odaklanmıştır.

Sözleşme, cinsel sömürü ve cinsel istismar oluşturan davranışları Madde 18-23'te tanımlamaktadır.

Bu sözleşme ile ilk kez bir uluslararası anlaşma, cinsel istismar suçunu tanımlamakta ve cinsel istismarı suç saymaktadır. Araştırmaların ortaya koyduğuna göre, çocukların tanıdığı kimseler ya da ilişkisi olan kimseler tarafından cinsel istismara uğraması, çocuklara karşı cinsel şiddetin psikolojik açıdan en fazla hasar yaratan ve mağdur üzerinde uzun süre kalıcı etkiler bırakan şekillerinden biridir. Sözleşme,

bir yetişkinin bir çocukla cinsel açıdan ilişki kurduğu vakaların, özellikle zor kullanma ve tehdit unsuru varsa, suç oluşturduğunu kabul etmektedir.

Sözleşme çocuk fuhuşuyla ilgili suçlara da özel önem verilerek düzenlenmiştir.

Ayrıca çocuk hakkında pornografik yayınların üretilmesi, önerilmesi, dağıtılması, bunlara sahip olunması ve internet ortamında görüntülenmesi sözleşmede suç oluşturan fiiller olarak kabul edilmektedir.

Çocuklara cinsel amaçlı teklifler yapılması (kandırılması) da suç olarak kabul edilmiş ve böylece 'kandırma' kavramı ilk kez bir uluslararası anlaşmada yer almıştır.

"Kandırma" terimi, cinsel haz amacıyla çocuğu kullanmak için çocuğu cinsel istismara hazırlama anlamında kabul edilmektedir.

Sözleşmeye göre devletler;

-çocuklarla temas halinde çalışan kimselerin özenli bir incelemeden geçirilerek işe alınması, eğitilmesi; çocukların cinsel sömürü ve cinsel istismar konusunda ve kendilerini bunlardan nasıl koruyacakları konusunda bilinçlendirilmesi; çocuklara karşı cinsel suçları önlemek amacıyla, hem suçlular hem de muhtemel suçlularla ilgili müdahale tedbirlerinin alınması ve bunların düzenli aralıklarla izlenmesi gibi önleyici tedbirler;

-mağdurları ve ailelerini desteklemeye yönelik programlar geliştirilmesi, iyileştirici yardım ve acil psikolojik destek sağlayacak bir düzen kurulması; cinsel sömürü ve cinsel istismar şüphesi bulunan durumların bildirilmesinin teşvik edilmesi; danışmanlık hizmeti verecek, telefon ve internet acil yardım hatlarının tesis edilmesi gibi koruyucu tedbirler;

-yasal olarak cinsel faaliyetlere girebilecek yaşa erişmemiş bir çocukla bu tür faaliyetlere girişmek gibi belirli davranışların ceza gerektiren suç sayılmasının sağlanması; özellikle de internet olmak üzere yeni teknolojiler kullanılarak çocuklara cinsel açıdan zarar verecek davranışların, örneğin çocukların kandırılmasının (cinsel amaçlı tekliflerde bulunulmasının) suç olarak kabul edilmesi;

etkili, orantılı ve caydırıcı bir ceza sistemini yerleştirebilmek için açık ve net ortak kriterler geliştirilmesi; çocuklara karşı işledikleri cinsel suçtan dolayı hüküm giymiş suçlular hakkındaki verilerin toplanıp saklanması gibi ceza hukukuna dair tedbirler;

-çocuk mağdurların yargı işlemleri süresince iyi korunması ve yaşamış oldukları sarsıntının daha da ağırlaşmasına izin verilmemesi, çocuk mağdurların mahremiyetinin, kimliğinin ve imajının korunması; çocukların ve ailelerinin haklarına saygı gösterilerek çocuk mağdurların ihtiyaçlarına uygun tedbirlerin alınması; çocuk mağdurlarla yapılan görüşmelerin sayıca sınırlı tutulması; bu görüşmelerin güven verici ortamlarda, bu amaca yönelik eğitilmiş profesyonel kişilerce yapılması gibi yargılamaya ilişkin çocuk dostu tedbirler alınacaktır.

-bilgi ve veri toplanmasına katkıda bulunmak, Sözleşme'nin yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası her düzeyde uygulanmasının izlenmesine imkân sağlamak gibi izleme tedbirleri alınacaktır.

Sözleşme çocuk yargılaması konusunu da bütün safhalarıyla ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Soruşturma ve ceza davasının çocuğun yaşadığı travmayı ağırlaştırmamasını vurgu yaparak mağdurlara karşı koruyucu bir yaklaşım belirlemiştir.

Mağdurun bilgilendirilmesinin önemine dikkat çekilerek taraf devletlerin verilen bilginin yaşlarına ve olgunluklarına uygun bir şekilde ve anlayabildikleri dilde verilmesini sağlamakla yükümlü olduğunu belirlemiştir.

Sözleşmeye göre taraflardan her biri soruşturmanın ve ceza davasının çocukların yüksek menfaatlerine uygun ve haklarına saygı içinde yürütülmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaktır.

Öneriler

- ▶ Yukarıda da belirttiğimiz gibi hukuk sistemimizde çocuk hakları ve çocukların korunmasına ilişkin düzenlemeler, çeşitli yasalarda dağınık halde bulunmaktadır. Uluslararası hukukun etkisiyle bir takım yeni düzenlemeler yapılmış ancak konuya ilişkin da-

ğınıklık giderilmemiştir. Bu durum, uygulamada özellikle yasa uygulayıcıları açısından aksaklıklara ve güçlüklerle yol açmaktadır. Gerek bu dağınıklık ve gerekse konuyla ilgili eğitim ve kavrayış eksikliği nedeniyle soruna bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşımda ciddi eksiklikler vardır. Sorunun çözümü açısından öncelikle bütün düzenlemelerin "Çocuk Hukuku" başlığı altında bir araya toplanmasında yarar vardır.

- ▶ Türkiye'de çocuklara özgü bir hukuk sisteminin olmaması, çocuk adalet sistemi açısından da çok önemli bir eksikliktir. Suça sürüklenmiş çocuklara yönelik özel bir ceza ve yargılama sistemi yoktur. Çocuk Koruma Kanununun ve 6284 Sayılı Kanunun öngördüğü kurumsal yapılar henüz istenen ölçüde oluşturulmamıştır. Bu eksiklikler yanında suça itilmiş ve suç mağduru çocuklara yönelik rehabilitasyon ve eğitim mekanizmalarının etkin olmaması ve Kanunda öngörülen mekanizma ve kurumların yeterli alt yapı ve kadro ile desteklenmemesi çocuk adalet sisteminin temel sorunlarıdır. Çocuk adalet sisteminde cezalandırıcı sistem yerine onarıcı sistem benimsenmeli ve bu sisteme uygun alt yapı oluşturulmalıdır.

- ▶ Çocuk ceza adaletinin geleneksel araçlarının (baskı kurma, cezalandırma) yerini rehabilitasyona ve onarıcı adalete bırakması çocuğun yüksek yararının korunması bakımından zorunludur. Avrupa'daki birçok uygulamada çocukların işlediği bazı suçlar, çocuk arabuluculuğu ve uzlaşma gibi yöntemlerle çözülmektedir. Özellikle sosyo-ekonomik sorunlardan kaynaklanan suçlarda onarıcı adalet yöntemine başvurulmaktadır. Okullarda bu yöntemin uygulanması için gerekli eğitim ve alt yapı oluşturulmalıdır.

- ▶ Çocuk hakları kültürünün gelişmesi bakımından, yürütülecek çalışmaların tüm aşamalarına çocuğun etkin katılımı ve ortaklığı sağlanmalıdır.

- ▶ Çocukların her türlü şiddetten korunması için; koruyucu ve önleyici politikalar ve hizmet modelleri geliştirilmesi, kurumlar arası işbirliği, koordineli çalışma ile çocuk koruma mekanizmasının geliştirilmesi, toplumda hassasiyet yaratacak eğitim kampanyalarının başlatılması, farkındalık yaratılması zorunludur.

➤ Ayrıca, ulusal planda gerçekleştirilecek stratejilerle, çocuklar her türlü ayrımcılıktan korunmalı ve cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimsemelidir. Bu türden stratejiler, politik ve ekonomik değişimlere karşı dirençli kılınmalıdır.

➤ Bölgemizdeki gelişmeler nedeniyle göçmen çocuk sayısında ve dolayısıyla sorunlarında olağanüstü artışlar olmuştur. Göçmen çocukların şiddete özellikle açık olduğu, bu durumun çocuklara yönelik şiddeti önleme ve çocukları koruma açısından ciddi sorunlar yarattığı kabul edilerek bütüncül stratejinin oluşturulmasında, göçmen çocuklara ve sorunlarına özel önem verilmelidir.

➤ Çocuk Koruma Kanunu uyarınca her ilde çocuk mahkemesinin olması ve her savcılık bünyesinde çocuk suçları bürosu kurulması gerekmesine rağmen, hâlihazırda gerek Çocuk Mahkemeleri, Çocuk Mahkemesi hâkimi ve gerekse savcılıklar bünyesinde çocuk suçları bürosu sayısında ciddi yetersizlikler vardır.

➤ Ayrıca gerek yargılama sürelerinin uzunluğu gerekse yeterli sayıda çocuk ıslahevi ve tutukevinin bulunmaması nedeniyle çocuklar yetişkin cezaevlerinin çocuk bölümünde veya yetişkinlerle birlikte kalmaktadırlar. Bu durum, çocukların mağduriyetine yol açtığı gibi uluslararası sözleşmelere de aykırıdır.

➤ Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın verilerine göre mağdur ve/veya suça sürüklenen çocukların adli tıp kurumları tarafından muayenesi ve ilgili mütalaa düzenleme süresi ortalama 5-6 ayı bulmaktadır. İşlemlerin uzun sürmesi ve çoğunlukla çocuğa özgü bir bakış açısının olmaması çocukların süreçteki mağduriyetlerini artırmaktadır. Çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmek üzere oluşturulan kurumsal yapıların sayısı yetersizdir. Bu konuda çalışan kurumların birbirleriyle uyumlu çalışması, eşgüdüm ve işbirliği konusunda bir yasal düzenleme yoktur. Bu konuda çalışan kurumların eşgüdümü ve işbirliği Avrupa Konseyi Esaslarındandır.

➤ Çocuğa karşı şiddeti sona erdirmeye çabalarında yer alan bütün resmi ve sivil kurumlar arasında bir güven ilişkisi kurulmalıdır. Sivil toplum, üniversite ve baroların çocuk hakları birimleriyle ortaklıklar güçlendirilmelidir.

➤ Çocuğa Yönelik şiddet ve istismarın önlenmesi çalışmalarını denetlemek üzere bağımsız kurullar oluşturulmalıdır. Devlet tedbirlerinin değerlendirilmesi, periyodik bazda bağımsız kurumlarca yapılmalıdır.

➤ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Çocuk Suçluluğuna Karşı Sosyal Tepkiler Hakkındaki Tavsiye Kararına göre çocuk yargılamasında görev alacak savcılar ayrı şekilde teşkilatlanmalı, çocuk ve çocuk suçluluğu hukukuna dair uzmanlık eğitiminden geçirilmelidir. Her ne kadar Çocuk Koruma Kanunu'nun 29. maddesinde, "Cumhuriyet başsavcılıklarında çocuk bürosu kurulacağına ilişkin düzenleme" yapılmış ise de, çocuk ve çocuk suçluluğu hukukuna dair uzmanlaşmış ve ayrı şekilde teşkilatlanmış savcılık kurumuna ihtiyaç vardır.

Çocuk savcılıklarının görevleri Fransa ve Almanya uygulamaları örnek olarak alınabilir. Çocukla ilgili her işte çocuğun üstün yararını korumak için uzmanlaşma aranmalı, çocuk suçluluğu ve psikoloji, pedagoji, davranış bilimleri konusunda eğitilmiş ayrı bir savcılık kurumu oluşturulmalıdır.

➤ Suç mağduru olan 18 yaşından küçük kişiler hakkındaki tüm adli ve idari işlemler Emniyet teşkilatı bünyesinde kurulan Çocuk Şube Müdürlüklerince yürütülmektedir. Ancak çocuğun, kolluk kuvvetlerinden çocuk polisine intikaline kadar geçen süreçte yaşanan sıkıntılar, çocuk şubelerinin sayısı, personeli gibi hususlardaki eksiklikler önemini korumaktadır.

➤ Polisin ilk temas noktası olması nedeniyle her ne kadar çocuk suçluluğunda uzmanlaşmış polislerden oluşan çocuk şube müdürlükleri ve büro amirliği oluşturulmuş ise de personel yetersizliği ve özellikle kırsal kesimlerde işlenen suçlar bakımından gerekli örgütlenmeler yoktur ya da eksiktir.

- Çocuğa atanacak müdafinin de çocuk yargılaması hukukunda özel olarak eğitilmiş olması gereklidir. Bu konuda barolarla ortak çalışmalar yürütülmelidir.
- Çocuk yargılamasının her aşaması gizli yürütülmelidir. Uluslararası sözleşmeler bu yönde olmasına rağmen örneğin yer gösterme işlemi sırasında basın da bulunmakta ve konuya, basın organlarında haber olarak yer verilmektedir.
- Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılarak çocukla ilgili sivil toplum kuruluşlarının ve barolar bünyesindeki çocuk hakları birimlerinin davalara müdahil olmalarına olanak sağlanmalıdır.

IV. Ensest

TCK 104. maddeye yeni eklenen ancak ceza hukuku terminolojisi açısından çocukların cinsel istismarı suçu altında incelenmesi gereken düzenlemeler için, toplumda genel kabul gören ve yaygın olarak kullanılan terimin ensest olması nedeniyle konu, bu başlık altında ele alınmıştır.

Bilindiği gibi, 28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 Sayılı Kanunla TCK'nın, "reşit olmayanla cinsel ilişki" başlıklı 104. Maddesine iki fıkra eklenmiştir. Bu fıkralara göre, reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun mağdur ile "evlenme yaşağı bulunan, evlat edinen, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesinde bakımını üstlenen veya koruyucu aile çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi" tarafından işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın 10 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Hükümde yer alan "aralarında evlenme yaşağı bulunan" ifadesi akla ensesti getirirse de, aslında burada düzenlenen ensest suçu değildir. Zira ensestin, ceza hukukunda kabul gören tanımı, aralarında evlenme yaşağı bulunan ve cinsel ilişkiye rıza gösterme ehliyeti bulunan bireyler arasında gerçekleşen rızaya dayalı ilişkidir. Bu

nedenle günlük dildeki yaygın kullanımının aksine ceza hukukundaki ensestin çocuk istismarı ile bir ilgisi yoktur.

Belirtmek gerekir ki bu düzenlemenin yeri aslında reşit olmayanla cinsel ilişki değil, çocukların cinsel istismarı olmalıydı. Zira burada yapılan aslen çocuk üzerinde hüküm ve nüfuzu bulunan bazı kimseler bakımından, çocukların cinsel istismarı suçunda mağdurun yaş sınırının yükseltilmesidir. Nitekim buna benzer düzenlemeler Alman ve İtalyan Ceza Kanunlarında yer almaktadır.²¹

Hukuk terminolojisinde ve ceza kanunlarında ensest; "evlenmeleri yasak olan reşit kişiler (rıza ehliyeti olan) arasındaki rızaya dayalı cinsel ilişki" olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi "cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen" suçlardan farklı olarak ensestte, taraflardan biri mağdur değildir, her iki taraf da suçun failidir. Kısaca ifade etmek gerekirse, "ensest çok faili bir suçtur".²²

Bir başka anlatımla ensest, aralarında kan bağı bulunan, evlilikleri kanunlarla engellenen (anne-oğul, baba-kız, dede-torun, kardeşler gibi) akrabalar arasındaki cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım bağlamında hukuk terminolojisi, ensest ilişkide, mağdur kavramının yer alamayacağı aksine bu ilişkinin karşılıklı rıza ile gerçekleştiği gerçeği göz ardı edilerek; sadece çocuklara yönelik gerçekleştirilen cinsel eylem şeklinde algılanmasını doğru bulmaz. Ancak psikolojik açıdan daha geniş çerçevede yapılan tanımlarda, resmi ya da gayri resmi akrabalık bağı bulunan kişiler arasındaki cinsel ilişki de ensest kavramı içerisinde değerlendirilmektedir.

Basında yer alan haberlerde, yapılan sosyolojik araştırmalarda ve yayınlanan birçok eserde ensest, özellikle cinsel istismar kavramıyla özdeşleştirilerek anlatılmaktadır.

Karışıklığı önlemek için ceza hukuku öğretisinde, "rıza dayanan ensest" ve "rıza dayanan ensest" şeklinde bir ayırımı

²¹ Dr. Fahri Gökçen Taner, 6545 Sayılı Kanunla Cinsel Suçlarda Yapılan Değişiklikler Üzerine Bir Değerlendirme, Güncel Hukuk, Ağustos 2014, s.63

²² Sancar, s.91-92

gitmenin doğru olacağı savunulmaktadır.²³ Buradaki 'rıza' kavramı ile kastedilen elbette rıza ehliyetleri olan kişilerdeki rıza halidir. Rıza ehliyeti bulunmayan kişiler ile çocuklar söz konusu olduğunda 'rıza'dan söz etmek zaten mümkün değildir.

Bu raporda 'ensest' kavramı, dokunma ile gerçekleştirilen istismarı da kapsayacak şekilde aile içinde ve yakınları tarafından çocuk ve gençlere yönelik yapılan her türlü cinsel eylem olarak ele alınacaktır. Bir başka deyişle 'rıza'ya dayanmayan encest' üzerinde durulacaktır.

Encest, (rıza'ya dayanmayan encest) çoğunlukla çocuk ve gence en yakın ve güvenebileceği baba, büyükbaba, erkek kardeş, ağabey, amca, üvey baba, üvey erkek kardeş, teyze, hala gibi birinci dereceden yakın akrabalar ve aile dostu yetişkinler tarafından yapılmaktadır. Encest ilişkilerde cinsel istismar mağdurları genellikle kız çocuklarıdır.

Rıza'ya dayanmayan encestin ya da cinsel istismarın özellikle aile içinde ve aile bireyleri tarafından gerçekleşmesi halinde aileyi koruma gibi reflekslerle olayın adli makamlara taşınmak istenmediğini biliyoruz. Mağdur çocuklar da içinde buldukları ağır ruhsal travma ve korku nedeniyle kendilerine yeterli güvence sağlanmadığından bildirim yapmaktan çekince duyabiliyor.

Çocuğun yakınları tarafından cinsel istismarı, tekrar edilebilirliği, çocuğa genellikle en yakınları tarafından yapılıyor olması nedeniyle açıklanması, tanımlanması ve tedavi edilmesi en zor istismar türüdür ve etkileri çocuk açısından yıkıcıdır.

Hukuksal Düzenlemeler

Almanya, Fransa, İspanya gibi Avrupa ülkelerinin çoğunun hukuk düzenlerinde rıza'ya dayanan encest kabul görmemekte ve cezalandırılmaktadır. TCK'da, aralarında evlenme yaşağı bulunan ve reşit olan akrabalar arasında rıza ile gerçekleşen cinsel ilişkiyi yasaklayan bir hüküm bulunmadığı için bu ilişkilerin taraflarına yaptırım uygulanamaz.

Ceza Kanununda; "Reşit olmayanla cinsel ilişki" başlığı altındaki yeni düzenleme, gerek basında, gerek hükümet sözcüsünün sunumunda 'ensest' suçlarının cezalandırılması olarak sunulmuştur. Maddenin 1. Fıkrasında, reşit olmayanlarla, (15-18 yaş arası) cinsel ilişkiye ilişkin bir düzenleme içermektedir. Maddenin 2. ve 3. fıkrasında, rızaya dayanmayan encest kavramı ile açıklayabileceğimiz yeni düzenleme şu şekildedir:

Reşit olmayanla cinsel ilişki :

Madde 104- (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yaşağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) (Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

Madde başlığından ve içeriğinden anlaşılacağı üzere bu suç, reşit olmayanın yani çocuğun cinsel istismarı suçudur. Maddenin ikinci fıkra düzenlemesi, suçun, mağdur ile arasında evlenme yaşağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halini, üçüncü fıkrası ise çocuğun bakımını üstlenen veya koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halini düzenlemektedir.

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz, Türkan Yalçın Sançar, "Encest ve Tartışmada Genel Ahlak Engeli", Güncel Hukuk, Aralık 2008, s.23-24. Ayrıca bkz. Türkan Yalçın Sançar, Tuçe Nimet Yaşar, "Encest, Genel Ahlak ve Alman Mahkemesi'nin Kararı", TBDD, S.106, 2013, s.215-261

Türkiye’de Ensest suçu ceza hukuku anlamında düzenlenmemiş ancak Medeni Kanunda evlenme yasağı bağlamında ele alınmıştır.

Medeni Kanununun “Hısımlık” başlığını taşıyan 129. maddesi evlenmeleri yasak olan kimseleri saymıştır. Buna göre;

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,
3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında” evlilik yasaklanmıştır.

Yukarıda çocukların cinsel istismarı bölümünde ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, çocukların güvendiği kimseler ya da ailesinden olan kimseler tarafından cinsel istismara uğraması, çocuklara karşı cinsel şiddetin psikolojik açıdan en fazla hasar yaratan ve mağdur üzerinde uzun süre kalıcı etkiler bırakan şekillerinden biridir.

Raporumuzun çocuğun cinsel istismarı başlıklı bölümünde yer verdiğimiz değerlendirmeler ve öneriler bu bölüm için de geçerlidir. Ayrıca; Sadece normatif düzenlemenin sorunun çözümü için yeterli olmadığı anlayışıyla ülke çapında rızaya dayanmayan ensest sonuçları açısından tahrip edici bir suç olduğu yönünde farkındalık çalışmaları yapılmalı, etkili, kapsayıcı ve eşgüdümlü politikaların tüm ilgili kurumlar ve sivil toplum örgütleriyle etkili işbirliği içinde uygulanması için gereken tedbirler alınmalıdır.

Aile içinde, yakın aile bireyleri tarafından gerçekleştirilen bu suçlarda, ispat konusundaki güçlük, genel olarak cinsel suçlardaki ispat güçlüğünden daha fazladır. Özellikle geleneksel yargılar bu güçlüğü arttırmaktadır. Ülke gerçekliği, suçun işleniş mekânı dikkate alınarak madde metni ispat konularında mağdurun haklarını koruyucu bakış açısıyla düzenlenmelidir.

Rızaya dayanmayan ensest suçu temadi eden süreklilik arzeden, zincirleme bir suçtur ve mükerreren işlenir. Suçun mükerrer işlenmesi hali cezanın ağırlaştırıcı nedeni sayılmalıdır.

V. Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

1) 6284 Sayılı Kanunun öngördüğü kurumsal yapılar henüz istenen ölçüde oluşturulmamış ve bu yapılarda görevlendirilecek uzman personel konusundaki yetersizlikler giderilmemiştir.

Kanunun 14. Maddesine göre;

(1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.

(2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.

Kanunun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na verdiği bu görev, ayrıca Kanunun Uygulama Yönetmeliği’nin 39. Maddesinde tekrar edilmiştir. Bakanlık, Kanunun geçici 1. Maddesi uyarınca pilot uygulama yapılmak üzere 14 il merkezinde ŞÖNİM kurmuş ve yine geçici 1. Madde gereğince, kuruluşlar tamamlanincaya kadar merkezlerin görevlerinin ASP İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından yürütüleceğini il teşkilatlarına 2012/13 Sayılı genelge ile bildirmiştir. Bakanlık ayrıca resmi web sitesinde; “İki yıl içinde tüm illerde en az birer şiddeti önleme ve izleme merkezinin hizmete açılması öngörülmektedir” şeklindeki bilgiyi kamuoyu ile paylaştığı halde bugüne kadar ŞÖNİM sayısında bir değişiklik olmamıştır.

Ayrıca, 2012/13 Sayılı Genelge uyarınca şiddet önleme ve izleme merkezleri kuruluncaya kadar, kanundaki bu merkezlerin görevlerini yürütecek olan ASP İl ve İlçe müdürlükleri, mesai saatleri dışında ve hafta sonları kapalı

olduğundan şiddet mağdurları, tedbir ve destek hizmetlerine erişemiyor, yasadaki haklarını kullanamıyor.

Esasen ASP il ve ilçe müdürlükleri, konusunda yetkin personel ve donanımdan yoksun olduğundan mesai saatlerinde dahi gerekli hizmeti verme konusunda son derece yetersiz kalmaktadır. Uzman personel yokluğu nedeniyle başvurucular çoğu kez keyfi davranışlara muhatap oldukları gibi, hiçbir işlem yapılmayarak karakola yönlendiriliyorlar. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin görevleri, 6284 Sayılı Kanununun 15. Maddesinde ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir:

MADDE 15 – (1) Bu Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak.

b) Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek.

c) Gerekli hâllerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak.

ç) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak.

d) Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak.

e) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

(2) Korunan kişilerle ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından

verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Kişiyi hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.

b) Verilen tedbir kararıyla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine yönelik önerilerde bulunmak ve yardımlar yapmak.

c) Tedbir kararlarının uygulanmasının sonuçlarını ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemek.

ç) Psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak.

d) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

e) İlgili merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

f) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda gerekli rehberliği yapmak.

(3) Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

b) İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

c) Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;

1) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,

2) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,

3) Meslek edindirme kurslarına katılmasına, yönelik faaliyetlerde bulunmak.

(4) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulur.

Özellikle “Özgecan cinayeti” sonrasında Başbakan Davutoğlu, her ilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri açılacağını söylemiştir. Kanun ile getirilen bu zorunluluğun kısa sürede karşılanması umulur. Ancak sadece ŞÖNİM sayısını arttırmakla sorunun çözüleceğini düşünmek hatalı bir yaklaşım olur. Sorunu algılayıştaki eksiklik giderilmediği sürece açılacak merkezlerin bir yararı olmayacaktır.

Bu merkezlerde çalışanların öncelikle sorunun bir asayiş sorunu olmadığını kabul etmeleri, şiddet mağduru kadının sadece poliseyle tedbirlerle korunamayacağını, ilgili bütün kurumlarla iletişim ve işbirliği ve özellikle sivil toplumla işbirliği konusunda gerekli hassasiyeti göstermeleri gerekir.

2) Şiddet mağduru kadının başvurduğu makamlardaki görevliler, aileyi koruma adına arabuluculuk yapıyor, sonuçta kadını, şiddet uygulayanın yanına, şiddetin mekânına yolluyorlar.

Oysa şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ve arabuluculuk önerilmeyeceği yasal bir zorunluluktur.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile (Ev) İçi Şiddetin

Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 48/1 maddesine göre taraf devletler, Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin arabuluculuk ve uzlaştırma gibi süreçleri yasaklayacak hukuki ve diğer tedbirleri almak zorundadır.

Sözleşmenin 48 /1 maddesine göre;

Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin olarak arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alırlar.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 35/3 maddesi şu şekildedir:

Tedbir kararları, kararın niteliğine göre kamu kurum ve kuruluşları tarafından ŞÖNİM ile işbirliği içerisinde ivedilikle yerine getirilir. Korumacı veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez.

Bu düzenlemelere rağmen başvuru makamlarındaki görevlilerin şiddet mağduru ile şiddet uygulayana, ailenin korunması amacıyla uzlaştırma, barıştirma yoluna gitmektedirler ve sonuçta mağdur kadın şiddetin mekânına, şiddetin failinin yanına yollanmaktadır.

3) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesinde karşılaşılan sorunlar:

6284 Sayılı Kanun'un "Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları" başlıklı 4. Maddesinin (ç) fıkrasına göre; "Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağını anlaşılmaması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi" kararı verilir.

Maddenin bu düzenlemesi ile yasal unsurların bulunması halinde ceza yargılamasında tanıklık yapanların korunmasına ilişkin usul ve esasların, şiddet mağduru için de uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak, bu tedbire karar verilebilmesi için de yasa koyucu, bazı şartların aynı andavarlığını aramıştır. Buna göre; korunan kişi bakımından hayati tehlikenin bulunması, hayati tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılması halinde korunan kişinin aydınlatılmış rızası alınarak Tanık Koruma Kanununun kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesine ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

Tanık Koruma Kanunu'nun "Tanık koruma tedbirleri" başlıklı 5. Maddesinin (d) fıkrasında ise kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi şu şekildedir:

d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi:

1) Adli sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi.

2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi.

3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması.

Tanık Koruma Kanununun 11. Maddesi aşağıdaki gibidir:

Tanık koruma birimleri ve kolluk makamlarınca yapılacak işlemler :

MADDE 11-

(1) Bu Kanun kapsamında alınacak tanık koruma tedbirlerini uygulamak üzere, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğüne tanık koruma birimleri

kurulur. Bu birimlerde yeterli kadar hukukçu, idarî ve teknik uzman personel bulundurulur.

(2) Tanık koruma biriminde çalışan personel için, tanık koruma birimi tarafından verilen bilgilere göre geçici kimlik düzenlenebilir veya bunu sürdürülebilmesi için belge verilebilir. Bu belgeler, tanığın korunması ile gözetilen kamu yararı veya somut diğer olgular da dikkate alınarak, soruşturma konusuyla orantılı ve amaca uygun olarak kullanılabilir.

(3) Bu Kanun hükümlerine göre, kolluk makamlarınca alınacak tedbirler ile yapılacak işlemlerin ve tanık koruma birimlerinin çalışma esas ve usulleri yönetmelikte gösterilir.

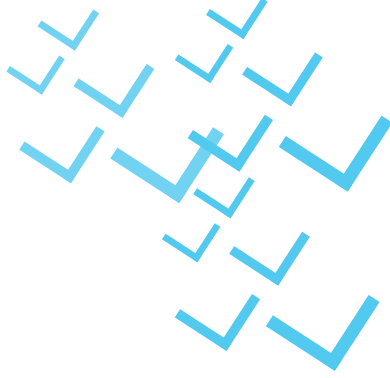
Kanun'un 11/3 maddesine göre, bu kanunda yazılı tedbirler ile yapılacak işlemler ve tanık koruma birimlerinin çalışma esas ve usulleri, hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilecektir. Bu madde uyarınca hazırlanan Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerde Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte ise, kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi konusunda hiçbir düzenleme yapılmamıştır. Yani bu önlem, Kanunda var ama bu kanunun uygulanmasındaki usul ve esasları gösteren yönetmelikte yok.

Kanunun, bu maddesi yok sayılmış adeta. Oysa bu maddenin nasıl uygulanacağına ilişkin usul ve esaslar, uygulamada ikircime yer verilmeyecek şekilde ayrıntılarıyla düzenlenmeliydi. Yönetmelikler bunun için çıkarılır. Kanunun da bu konuda açık ve amir hükmü var.

Bu durum, uygulamada zorluklara neden olmakta, zor da olsa kimlik değişikliği yapıldığı durumlarda ise kadınların korunmasında eksikliğe yol açmaktadır.

4) Şiddet uygulayan, o yörede etkili ve nüfuzlu bir kişi ise başvurular sonuçsuz kalıyor. Öte yandan şiddet uygulayanın güvenlik görevlisi olması durumunda kolluk gerekli önlem almıyor.

5) Evden uzaklaştırma kararları erkeğe karşı verildiği halde kolluk, erkeği evden uzaklaştırmak yerine kadını uzaklaştırıp bir sığınma evine yerleştiriyor. Erkeği hırçınlaştırır gerekçesiyle uzaklaştırma kararını uygulamıyor.

Başvuru Hikâyeleri

Bardağın Boş Tarafı

Kadınların yaşadıkları il isimleri belirtilmemiş ve isimler değiştirilmiştir. Bütün hikâyeler Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesindeki 23 ilde yaşanmıştır.

Medine 27 yaşında boşanmış, bir çocuğu var. Bize Mor Çatı'dan yönlendirildi. Eşi sürekli şiddet uyguluyor ve kadını aldatıyormuş. Yine de kadın evinden ayrılmak istemiyormuş. Eşi akşamdan işe gitmeyeceğini izinli olduğunu söylemiş. Saat 07.30 sularında kapı çalmış, kadın kapıyı açmış, alt komşusu olan erkek kapıdaymış. Kadın, "buyur ağabey bir şey mi oldu" demiş, komşu içeri zorla girip kapıyı kilitlemiş. Kadına sarılıp öpmüş, kadın "ağabey ne yapıyorsun?" diyerek kendini korumaya çalışmış. Tam o sırada eşi gelmiş, karısını dövmeye başlamış. Kocasını boşanma davası açmış. Kadın hiç bir hak iddia edmeden çocuğuyla birlikte evini bırakmış. Kocasını çocuğu ondan almaya çalışıyor.

Bize geldiğinde avukatla görüştük, avukat "artık her şey bitti, bu saatten sonra yapacağın hiç bir şey yok. Çünkü yaşanan olay ile koca kadının aldattığını ispatlamış oluyor" dedi.

Şirin, 18 yaşında görücü usulü ile evlenmiş. Evlendikten sonra kocasının ruh sağlığının ciddi derecede bozuk olduğunu fark etmiş. Kocasının ailesi bu durumu hem reddetmiş hem de kadını kocasının deli olduğunu yaymakla suçlamış. Bu olaydan sonra kadın kocasından şiddet görmeye başlamış. Evliliğinin daha fazla sürdüremeyeceğine karar veren kadın ailesinden destek istemiş. Ailesi kadının çocuğunu bırakıp gelmesi durumunda kendisine destek olacağını söylemiş. Henüz 6 aylık olan bebeğini bırakıp babasının evine dönmüş kadın.

Boşanmak isteyen Şirin, adli yardım konusunda KAMER'den destek istedi. Altın takıları dahil tüm eşyalarını bırakıp evden ayrılan Şirin giyeceklerini ve çeyizini almak istiyordu. Adli yardım alması sağlandı. Eşyalarını alması için bağlı bulunduğu karakola refakat edilerek gidildi. Polisler savcılıktan eve girme izni istedi, kadına refakat edilip sözlü izin alındı, izni veren savcı ismini ve telefonunu verdi. Tekrar karakola gidildi, polisler bu defa da yazılı izin istediler, sözlü izni kabul etmediler. Savcıyla tekrar görüşüldü. Savcı kadını valiliğe yönlendirdi, Vali Yardımcısı izin verilmesi konusunda savcılığa yazı yazdı. Tekrar savcılığa gittiğimizde nöbetçi savcı yazıyı imzalayıp, kadına refakat edilmesinin mecburi bir durum olduğunu polise bildirdi. Karakola kadınla birlikte tekrar gidildi. Polisler can güvenliklerinin olmadığını, geçenlerde bir koruma polisinin öldürüldüğünü söyleyip, evine gidip eşyalarını almak isteyen Şirin'e refakat etmeyi reddettiler. "Sen git eğer sana saldırırsa 155'i ara, biz gelelim" dediler. Biz görevleri olduğunu hatırlatınca da "bizi istediğiniz yere şikâyet edin, bizim de can güvenliğimiz yok, kadına eşlik etmeyeceğiz" dediler. Kocası ve kocasının ailesinden zaten fazlaca korkan Şirin, polislerin de destek olmadığını görünce eşyalarını almaktan vazgeçti.

Nujin 29 yaşında üç çocuk annesi. Bekar iken bir gece kulübünde şarkıcılık yapıyormuş. Bir gün eve geç gittiği için aile tepki göstermiş. Ertesi gün de sosyal arkadaşı olarak konuştuğu kişi aniden ona "benimle kaçır mısın?" demiş, o da "nasıl oldu bilmiyorum, sosyal olarak yıllardır arkadaşım olan kişiyle kaçtım" diye anlattı. Ailesi önce reddetmiş, yıllar sonra barışabilmiş. Evlendikten sonra işi bırakmış. Kocasının maddi durumu çok kötüymüş, alkol ve uyuşturucu kullanıyormuş ve sıklıkla ceza evine girip çıkıyormuş. Nujin'le mahalle alan çalışmasında tanıştık. Mahalleden anlatılanlar ve şahit olduklarımız yaşadığı şiddetin hangi noktada olduğunu gösteriyordu. Duvarlarda mermi izleri vardı, mahallelinin de beyanına göre her gün fiziksel şiddet artarak sürüyormuş. Silahın namlusunu kadına yöneltir, çocuğunun da bunu görmesini sağlarmış. Her kavgada polis geldiğinde ya hiçbir şey yapmadan "ailesiniz" der giderlermiş ya da adamı karakola götürüp ertesi gün bırakırlarmış. Kadın kocanın babasına ve kardeşine zarar vereceği korkusundan dolayı yaşadığı bütün şiddetleri kabullenmiş.

Zeynep 21 yaşında, üniversite öğrencisi. 10 yıl önce annesini kaybetmiş, üvey annesi var. Ailesi başka bir ilde yaşıyor, kendisi eğitim için ilimizde okuyup yurttan kalıyor. Ailevi sorunları nedeniyle yurt parası sürekli geç yatırılıyor. Bu nedenden dolayı da bir süre önce yurttan kaydı silinmiş. Bize geldiğinde kalacak bir yeri yoktu, geçici olarak arkadaşının yanına sığınmıştı.

Zeynep'le beraber Yurt Müdürü'nün yanına gittik, "üç kez ihtar alındığından yapacak bir şeyimiz yok" deyip geri çevirdi. Bölge Müdürü'nün yanına gidip durumu açıkladık ve "bir kız öğrencinin dışarıda kalması sizce doğru mu, ne imkânlar varsa onları değerlendirebilir misiniz?" diye rica ettik ancak "yönetmelik gereği tekrar alamıyoruz" dedi. Bunun üzerine Belediye'nin Sosyal İşler Müdürü'nün yanına gittik, çok ilgilendiler. Burs çıkması için kaydını yaptılar ama "üç yüze yakın sıra bekleyen var, çıkar ama biraz zamana ihtiyacı var" dediler. Belki bir çare buluruz diye Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü'ne gittik, oradaki yetkili "eğer öğrenci kabul ederse sığınma evine yerleştirelim, takibini de bizzat kendim yapar, ilgilenirim" dedi, fakat Zeynep ikinci öğretimde okuduğu için akşam geç saatte okuldan çıktığını, orada kalamayacağını söyledi. Sonuç olarak; kime başvurduysak henüz olumlu sonuç alamadığımızdan dolayı arkadaşının evinde ne kadar kalabilirse o kadar kalmak şansını denemekten başka bir çaresi yok.

Muazzez komşusu vasıtasıyla KAMER'e geldi. Geldiğinde birilerinin takibi altındaymış gibi tedirgindi. Kocasıyla kaçarak evlenmiş, üç çocuğu varmış. Öncelikle bugüne kadar kimseye açılmadığını, sorunlarını sadece bizimle ve onu KAMER'e getiren komşusuyla paylaştığını, bize güvenmek istediğini dile getirdi. Biz de ilk olarak çalışmalarımızdan bahsettik, kendimizi tanıttık. Kocasının imam hatip lisesinde öğretmen olduğunu, kendisine çok ciddi şekilde şiddet uyguladığını, başka kadınlarla ilişkisinin olduğunu dile getirdi. Kaçarak evlendiği için ailesi tarafından reddedilmiş, onlardan herhangi bir destek alamıyormuş. Bizimle birlikte Baroya gitmek istediğini, bu sefer boşanmak ve sığınma evine gitmek istediğini dile getirdi. Bir kaç kez daha boşanmak istemiş, ancak aşiret büyükleri mani olmuş.

Baroya gittik. Barodayken kocasının tacizlerine uğradığına ve çocukları ile tehdit edildiğine tanık olduk. Daha sonra kocasının bizi takip ettiğini ve baroda olduğumuzu öğrendiğini anladık. Bizi de hem benimsediği, hem de başımıza birşey gelmesini istemediği için arkadaşı olarak tanıttı. Muazzez hiç bir şey yapamayarak telaş içinde barodan kocasıyla çıktı.

İki gün sonra Muazzez'i son durumunu öğrenmek için aradık. Şu an iyi olduğunu ve bizim onu aramamızı, kendisinin bize döneceğini dile getirdi. Aradan bir ay geçtikten sonra Muazzez'i telefonla aradığımızda ulaşamadık. Edindiğimiz bilgilere göre kocasıyla birlikteliğini sürdürdüğünü öğrendik. Kendisiyle görüşemediğimiz için şiddetin devam edip etmediğini, Muazzez'in son durumunu bilmiyoruz. İhtiyacı olduğunda bize nasıl ulaşacağını bilmesine güveniyoruz.

Mahalle çalışması sırasında karşılaştığımız Nedret evliliğinin ilk aylarından başlayıp 20 yıldır devam eden şiddet dolu hikâyesini bizimle paylaştı. 18 yaşında olan kızının da kendisi gibi eşi tarafından fiziki şiddete maruz kaldığını anlattı. Eşinin çalışmadığını ve her ay Nedret'in temizlik yaptığı kurumun önüne gelerek maaşını alıp gittiğini ifade etti. Boşanmak istediğini söylemesi üzerine Nedret'le Baroya gittik ve avukat talebinde bulunduk. Avukat bulundu ve hukuki süreç başlatıldı. Ancak bir kaç gün sonra Nedret bizi arayarak boşanmaktan vazgeçtiğini, ailesinin baskılarından yorulduğunu, ayrılırsa eşinin onu öldürebileceğini söyledi.

Hevi, 16 yaşında istemediği bir evlilik yapmış, evlendikten sonra başka bir şehre gitmişler. Şehir dışı bir yerde yaşıyorlarmış, kocası bir benzin istasyonunda çalışıyormuş. Bu evlilikten iki tane çocuğu olmuş. Şehir dışında herkesten uzak bir yerde, şiddetin her türlüşünü yaşamış. Bir süre sonra, kayınbabası ve kocasının ailesi arasında geçen bir dava yüzünden, amcası tarafından kocasının esir olarak alındığını ve onu ömrü boyunca çalıştıracakları konusunda bir sözleşme yaptıklarını öğrenmiş. Şiddet gün geçtikçe artmış. Kocası aynı zamanda başka kadınlarla ilişki kurmaya başlamış. Hevi sonunda bunlara dayanamayarak ailesinin yanına sığınmış. Kocasının amcası ve amca çocukları, Hevi'nin ailesine saldırmışlar. Hevi'nin kardeşi bu tartışma sonucu öldürülmüş. Arada kan davası oluşmuş. Hevi'nin ailesi çocukları zaten hiçbir şekilde kabul etmiyorlar, "çocuğumuzun katilinin çocuklarını asla istemeyiz" diyorlarmış. Hevi boşanma davası açmış, fakat çocukların velayeti güvenlik açısından devlete verilmiş. Çocuklar yetiştirme yurdunda ve anneleri sürekli onları görmeye gidiyor. Baba başka bir şehirde ve çocukların kendisinin bulunduğu şehirdeki yurda yerleştirilmesi için dilekçeler vermiş. Ve bulunduğu şehre nakletme kararı bir süre önce çıkmış. Hevi çocukların gönderilmemesi için bizden destek istedi. ASPM müdürü ile görüştük, bakanlığa yazı yazıldı. Fakat çıkmış bir karar vardı, buna engel olmadık. Hevi'nin velayet davası açması gerekiyor. Dava sonucunda karar verilecek. Avukatla görüşülerek velayet davası açıldı. Herhangi bir sonuç elde edemedik, Hevi çocuklarından ayrıldığı için çok kötü durumda ve onlar olmadan yaşamayacağını söylüyor.

Aycan 19 yaşında ve bir çocuk annesiydi. Başvurusunu hane çalışmamız sırasında aldık. Köyde yaşarken evli ve kendisinden yaşça büyük bir adamın tecavüzüne uğramış ve hamile kalmış. Bu noktadan sonra kadın için hayati tehlike başlamış ve namus cinayetine kurban gitme ihtimali ortaya çıkmış. Köydeki jandarma onu sığınma evine yönlendirmiş, başka bir şehirdeki sığınma evinde doğum yapana kadar kalmış. Bu arada bebeği için DNA testi yapılmış ve baba tecavüz eden adam çıkmış. Buna rağmen baba bebeği kabul etmemiş. Aycan kendisine tecavüz eden adamın onu nikahına- imam nikahlı- almasını istiyordu. Aycan'ın ailesi onu istememiş, tecavüz eden adamın amcası ona sahip çıkmış. Evinin alt katında bir oda vermiş. Aycan için hukuksal yollar denendi. Kendisi bilgilendirildi. Ancak kısa bir süre sonra Aycan ile yaptığımız telefon görüşmelerinde bize şunları söyledi; "Sağ olun benim için uğraşıyorsunuz. Ama ben asla bir sığınma evine gitmek istemiyorum. Orada bir daha kalmak istemiyorum. Köyün yükükleri araya girmiş. Onunla konuşacaklar. Karısını da ikna ederlerse beni imam nikâhlı alacak. Çocuğum için de benim içinde böyle daha iyi. Ben sizi aramadan siz beni aramayın olur mu? Ben size istersem ulaşırım" dedi. Başvurunun talebi bizim için esastır. Bundan dolayı onu aramadık. Ancak tüm iletişim bilgilerimiz onda var.

İlimizde KAMER'in düzenlediği panele davet etmek için kadın vali yardımcısını ziyarete gittik. Kendisine veri sonuçlarını gösterdiğimizde okuma-yazma oranının çok düşük olduğunu, bunun kendi yaptıkları ankette de çıktığını, okuma yazma kampanyası başlatacaklarını söyledi. KAMER'e gelen önlisans mezunu 12 kadını özel kalemine yönlendirmemizi istedi ve bu kadınların 15 günlük bir seminerden sonra "Kadın Kültür Merkezleri"nde usta öğretici olarak çalışabileceklerini söyledi. Biz de 10 önlisans mezunu kadına eşlik ederek valiliğe gittik ve başvuru formlarını aldık. Gelişmeleri öğrenmek için kadınları aradığımızda, kadınların HEM e (Halk Eğitim Merkezi) gönderildiklerini öğrendik. Halk Eğitim Merkezi Müdürü'nü aradığımızda ise "böyle bir şey olamayacağını ihtiyaç durumunda 4 yıllık mezun ve öncelikle kırsal kesimlerde çalışabilecek öğretmenleri alabileceklerini" söyledi. Biz ve kadınlar hayal kırıklığına uğradık. Vali yardımcısı hala olumlu konuşuyor, biz de kadınlarla beklemedeyiz.

Birsen 15 yaşında ilk evliliğini yapmış, üç aylık hamileyken kocasını trafik kazasında kaybetmiş. Çocuk doğduktan sonra kocasının ailesi çocuğu anneden alıp Birsen'i baba evine göndermişler. İkinci evliliğini kuma olarak yapmış. İki çocuğu daha olmuş. Her iki evliliğinden de resmi nikâhı yok. Bize başvurduğunda çocuk maaşı almak istedi. Yaptığımız başvurular sonucunda çocukları kumasının üzerine kayıtlı olduğu için bu maaştan faydalanamadı.

Ayşe 21 yaşında, 6 yıllık evli ve 5 yaşında bir çocuğu var. Ayşe aile şiddetinden kurtulmak için sevdiğini zannettiği adama çocuk yaşta kaçmış. Bir yıl sonra bir çocuğu olmuş ve bu dönemden sonra eşi tarafından çok yoğun bir şiddete maruz bırakılmış. Eşinin madde ve alkol bağımlısı olduğunu, kumar borçlarından dolayı alacaklıların evine geldiğini ve kendisine ahlaksız tekliflerde bulunduğunu, ailesinin de kaçtığı için ona destek olmadığını, eşinden boşanmak istediğini, fakat eşinin kesinlikle kabul etmediğini anlattı.

TRT 1 kanalında izlediği bir dizide ASP'nin sığınma evlerinin koşullarının çok iyi olduğunu ve sığınma evine gitmek istediğini, orada kendisine iş imkanının sağlanabileceğini, çocuğunu da ASP'nin kreşlerine bırakarak bir süre bu şekilde çalışarak kendisine bir düzen kurmak istediğini söyledi.

Biz de kendisine refakat ederek ASP'ye gittik, sığınma evlerinin koşulları, kalma süreleri ASP çalışanları tarafından anlatıldı. Koşullar hiç de Ayşe'nin dizilerde gördüğü gibi değildi. Ayşe ilk olarak çocuğundan ayrı yerlerde kalmak istemediğini, 6 ay sonra buradan çıkarsa hiçbir yere gidemeyeceğini, hayatın onun için çok daha zor olacağını söyledi. İyice düşündükten sonra bize kısa bir süre içinde tekrar döneceğini belirtti.

İki gün sonra bizi arayarak bu şartlarda sığınma evine gidemeyeceğini ailesiyle görüşüp barışmaya çalışacağını söyledi. Biz de acil destek hattımızın numarasını ve KAMER'in kartını kendisine vererek olası bir durumda bize veya polise ulaşmasını söyledik. Ayşe bize "beni siz aramayın, benim için sıkıntı olur" dediği için de arayamadık.

Yaklaşık 5 ay sonra bizi tekrar arayarak ailesinin yanına gittiğini onların da boşanmasına kesinlikle karşı olduğunu ve evine geri dönmesini söylediklerini anlattı. Durum böyle olunca evden kaçarak başka bir ildeki sığınma evine gittiğini bir süre burada kalarak ne yapacağına karar vereceğini söyledi. Bizde o ildeki KAMER'in iletişim bilgilerini kendisine verdik ve ona destek olabileceklerini söyledik. Ayşe bu duruma sevindi. Ancak KAMER'e gitmediğini öğrendik.

Bardağın Dolu Tarafı

Emine ile mahalle çalışması sırasında karşılaştık. Özel görüşmek istedi, görüştük. 20 yaşındayken kocasıyla severek evlenmiş. 2 çocuğu var. Son 10 yıldır kocası Emine'ye şiddet uygulamaya başlamış. Emine için en dayanılmaz olanı cinsel şiddet olmuş. Kocası onunla ancak ters ilişki olunca birlikte oluyor, istemediğinde de tecavüz ediyormuş. Çocuklar da durumu öğrenmiş. Bazen küçük kızın yanında Emine'ye tecavüz ediyormuş. 18 yaşındaki oğlu, 13 yaşındaki ve 8 yaşındaki kardeşlerini alıp İstanbul'a yerleşmiş. Kocası İstanbul'da kirli işlere bulaşmış. 20 yaşındaki kızı çok istediği halde üniversiteye gidememiş. Küçük kızı karaciğer ameliyatı olması gerektiği halde, yeşil kart çıkaramadıklarından ameliyat olamıyormuş. Kocası naylon faturadan hapse girmiş, borçları kadın ve çocuklara kalmış.

Bizimle görüştüğünde ancak akşamdan akşama komşularının getirdiği bir tabak yemekle geçimlerini sağlıyor, adamdan korktuğu için kimseden destek alamıyordu. Daha önce boşanma davası açmak isteyen Emine, avukatların kocasını tanıdığı için vazgeçmeleri üzerine dava açamamıştı.

İlk olarak çok istediği halde okumayan kızı belediyenin açmış olduğu dershaneye yönlendirildi. Kayıt yapıldı ve dershaneye gitmeye başladı. Üzerinde ev ve araba olan ve adli yardım alamayan Emine'ye refakat edilip kurumlarla görüşüldü, adli yardım alması sağlandı. Avukat ile görüşüldü, durumunun aciliyeti anlatıldı, boşanmanın hızlandırılması sağlandı. Avukatın adamla görüşmesi sonucu adam anlaşmalı boşanmayı kabul etti. Ancak cezaevinde de kadını tehdit etmekten geri durmadı. Süresi giderek azalan kadının kocası hakkında suç duyurusunda bulunması yönünde danışmanlık verildi, refakat edildi. Boşanma kâğıdı gelmeden para alamayan Emine'nin durumu ASP müdürü ile görüşülüp anlatıldı. Boşanan kadınlar için verilen maaşı alması sağlandı. Savcılık Emine'yi kendisinin isteği üzerine il dışına göndermek için valiliğe yönlendirdi. İl valiliğince verilen maddi yardım ile başka bir ile gönderilmesi sağlandı. Telefon ile görüşerek gelişmeler izlenmeye devam edildi.

Emine'nin şu anki durumu: Kocasından boşandı, iki kızını alıp başka bir ile yerleştirildi. ASP'den maaş almaya devam ediyor, aynı zamanda evlere ufak işler yapmak için gidiyor. İstanbul'a ağabeyleri tarafından götürülen iki küçük çocuk polislerce alınıp annenin yanına yerleştirildi. Okula tekrar başladılar. Büyük kızı üniversiteye gidiyor. Daha sonra telefonla arayıp yine destek isteyen Emine'ye yeşil kart çıkartılıp gönderildi. Yeşil kart çıkartılan Emine, küçük kızını ameliyat ettirdi, çocuk sağlığına kavuştu. Cezaevinden çıkan koca Emine'yi yaşadığı yerde bulup tehdit etmeye devam edince köyde oturan imam devreye girip adamı ikna etti. Telefonu değiştirdi için Emine'den haber alamıyoruz. İhtiyaç duyarsa bizi arayacağını düşünüyoruz.

Diren'in eşi yaklaşık 5 yıl önce kız kardeşiyle kaçmıştı. Bize başvurduğunda morali çok bozuktu. Ekonomik olarak da durumu iyi değildi. Yaptığı örgülerle hayatını kazanmaya çalışıyordu. Kiracıydı ve iki çocuğu vardı. Mahalle çalışması sırasında kartımızı verdiğimiz bir kadından numaramızı alarak bizi aramış. Telefon ile görüşürken "Bir dakika, ben en iyisi oraya, yanınıza geleyim. Yüzyüze görüşelim" dedi. KAMER'e geldi, durumunu anlattı. "Sadece anlaşılmak istiyorum. Başımda tümör var. Hayatımı kısıtlıyor. Çalışmalarınıza katılmak istiyorum" dedi. Yaptığımız pek çok etkinliğe katıldı. Düzenlediğimiz seminerlere, pikniklere, şehir dışı toplantılara... Çocuğuyla birlikte Beraber Oynama Grubuna katıldı. Ekonomik durumuyla ilgili olarak ASP'ye ve Sosyal Yardımlaşma Vakfına beraber başvurduk. Artık kömür yardımı, çocuk yardımı ve yeni dulluk maaşı alıyor. Şimdi kuaförlük kursuna gidiyor ve ileride kuaförlük yapmak istiyor.

21 yaşındaki Gülbin bize başka bir kadın aracılığıyla ulaştı ve sığınma evi talebinde bulundu. Sevdiği kişi tarafından "seni istemeye gelsem bile ailen seni bana vermez" denilerek kandırılıp, kaçmaya razı edilmiş. Birlikte bir hafta aynı evde kaldıktan sonra adamın "seni evine göndereceğim git" diye baskılarıyla karşılaşmış. Beraber kalmaya çalışmış ancak adam bir süre sonra terk edip gitmiş sonra da bir tanıdığının yanına gidip bir süre orada kalmış. Ancak bu arada aile ölüm kararı çıkarmış. Tanıdığının da zor durumda kalmasını istemediği için oradan ayrılmak zorunda kalmış. Bir parkta otururken karşılaştığı kadına durumunu anlatmış. Kadın da Gülbin'i bize yönlendirmek için aradı. Bize ağabeylerinin her yerde onu aradıklarını, yardım etmemizi söyledi. Gülbin'i bulunduğu yerden aldık, isteği doğrultusunda kendisine eşlik ederek ASP müdürlüğünden sığınma evi talebinde bulduk. Öncelikle Gülbin ile karakola gidip başvuruda bulduk. Sağlık kontrolünden geçirilip daha sonra sığınma evine gönderileceği bildirildi. Gülbin çok korkuyordu, titriyordu ve 7 aylık hamileydi. Can güvenliğinin olmadığını ve ailesinin her yerde onu aradığını söyledik. Karakoldakiler Sevgi'yi hastane içine sokmadan direkt doktor odasına alıp işlemleri orada gerçekleştireceklerini dile getirdiler. Karakolda işlemlerini tamamladıktan sonra polis otosuna bindirdik, hastaneye gitti. Giderken gözlerindeki korku bir nebze de olsa azalmış gibiydi.

Zeynep yıllarca İstanbul'da yaşamış ve halasının oğluyula evli bir kadın. Kocasından her türlü şiddeti yaşamış, 17 yıldır da şiddetle mücadele ediyormuş. Çocukları büyüyünce babalarını istememişler. Dayak canına tak etmiş. Üstüne içki ve kumar da eklenmiş. Defalarca ailesinden yardım istemiş ve her defasında reddetmişler, çocukları istememişler. Bir kurumda temizlik yapmaya başlamış, bu sefer de kocası gelip parasını elinden almaya başlamış. Geçen yaz KAMER'in farkındalık grubuna katılmış bir kadın onu bize yönlendirdi. Zeynep merkeze gelir gelmez ağlamaya başladı, "Beni anlayan hiç kimse yok" dedi. İstanbul'a dönmek istemediğini, kocasını bir daha görmek istemediğini anlattı. Kocasından boşanmak istediğini ama bunu yapmanın onun için çok güç olduğunu, çünkü hiç kimsenin kendisine ve çocuklarına destek olmadığını paylaştı. Biz KAMER olarak ona bütün haklarını anlattık. Kadınla birlikte Baroya gidip avukatla konuştuk, boşanma süreci yaşadığına dair resmi bir yazı alıp, ASP (Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü) ye gittik. Çocukları için yardım almasını sağladık. Üç ay boyunca ona destek olduk.

Evini İstanbul'dan getirdi. Çocuklarına kırtasiye ve okul yardımında bulunulması için bildiğimiz bütün STK'lardan yardım sağladık. Şu anda kendi kiraladığı bir evde çocuklarıyla beraber hayat mücadelesi veriyor, bir kurumun mutfağında çalışıyor.

Kezban, 17 yaşında kaçarak evlenmiş, İstanbul'da yaşıyor. İki çocuk annesi ve eşi tarafından evliliğin ilk günlerinden itibaren her türlü şiddete maruz kalmış. Toplumun dedikodusundan, aile desteği olmadığından ve eşinin tehditlerinden dolayı bu zor günlere 19 yıl katlanmak zorunda kalmış. Sonra dayanamayıp çocuklarını alıp ailesinin yaşadığı ile gelerek yanlarına sığınmış. Bize başvurduğunda ailesi ekonomik zorluklardan dolayı sıkıntı yaratıyordu. Kızı üniversiteyi kazanmış ama ekonomik sıkıntıdan dolayı kayıt yapamıyordu. Kezban KAMER'den ekonomik destek istedi. KAMER olarak kadına refakat ettik. Vali yardımcısı ile görüştük. Kezban tüm yaşadıklarını gözyaşları içinde Vali Yardımcısına anlattı. Kızı için de destek bulundu. Ayrıca Kezban İŞKUR'da işe başladı, kendine ev tuttu, oğlu ile yaşıyor.

Bize başvuran iki kadının Hazal ve İlknur'un kesişen hayat hikâyeleri; Hazal 23 yaşında ve altı çocuk annesi. 14 yaşındayken berdel olarak zorla evlendirilmiş. Her türlü şiddeti yaşıyor. Üzerine üç defa kuma gelmiş, hepsi de kaçmış. Evden kaçıp başka bir ildeki Belediye'ye ait sığınma evine gelmiş. Orada 6 ay kalmış, aile aramış, bulmuş ve tekrar eve götürmüşler. Bu arada altıncı çocuğuna hamile kalmış, tekrar şiddet görmüş. Kocasının ve ailenin hamileliğinden haberi yokmuş. Daha önce gittiği şehirdeki sığınma evine gelerek orada doğum yapmış. Son kaçışında "dağa gitmiştir" diye aile umudunu kesmiş. İlknur 25 yaşında. 15 yaşında zorla evlendirilmiş. İki kız, bir oğlan çocuk annesi, kocası alkol ve uyuşturucu kullanıyor. Çok şiddet yaşadığı için İstanbul'da kızlarını bırakıp oğluyla başka bir ilde kaçmış. Sığınma evine yerleştirilmiş. Ardından da boşanma davası açmış. Hazal ile bu ildeki sığınma evinde tanışıp arkadaş olmuşlar. Sığınma Evinden çıkıp birlikte ev tutmuşlar. KAMER' le mahalle çalışması sırasında tanıştıktan sonra merkezimize geldiler. Refakat edilerek ASP'ye gidildi. Hazal'ın çocuğunun kimliği olmadığı için çocuk parası alamıyordu. KAMER'in desteğiyle çocuğun kimliği çıkarıldı. İlknur'un oğlu kreşe verildi, avukat, eşya ve yiyecek destekleri sağlandı. Daha sonra İlknur'un kocasının ve ailesinin "boşanacağı için öldürüleceksin" diye haber gönderdikleri öğrenildi. Bu sırada Hazal'ın kocasının da çocuktan haberi olmuş. İki kadın başka bir ildeki Sığınma Evine yerleştirilerek güvenlikleri sağlandı. Bu ildeki Sığınma Evinde kaldıkları süre içerisinde iki kadın için ev arandı. ASP aracılığı ile kira yardımı temin edildi. En son Belediye aracılığı ile eşya yardımı alacakları öğrenildi.

Esra biri üç yaşında, diğeri 40 günlük iki çocuklu genç bir anne olarak bize başvurdu. Telefonla aradığında alan çalışmasındaydık, ertesi gün için randevulaştık. Bize geldiğinde çok kötü durumdaydı. Görüşmeyi çocuk odasında yaptık çünkü 3 yaşındaki çocuk gördüğü her şeyi kırıp dökmek, parçalamak istiyordu ve annesinden bir an bile ayrılmak istemiyordu. Bizi dinlemesin, dikkatini başka şeylere versin diye büyük çaba harcadık. Esra, yaşadıklarını ağlayarak anlattı. Eşi ile kaçarak evlenmiş ve iki aile tarafından da dışlanmışlar. İkinci çocuğuna bir aylık hamile iken eşi cezaevine girmiş. Üç ay sonra kirayı ödeyemediği için evinden çıkartılmış ve kayınpederine sığınmış. Ancak üvey kayınvalide sadece bir ay barındırmış onları. Esra aylarca arkadaşlarının evlerinde günübirlik kalmış. Bize geldiğinde kararını vermişti ama başka bir seçeneği olup olmadığını öğrenmek istiyordu. "Ben çocuklarımla aylardır arkadaşlarımla evlerinde kalıyorum. Sağ olsunlar idare ediyorlar ama oğlumdan çok rahatsız oluyorlar. Çok da haklılar. Oğlum yaşanan şeylerden çok etkilendiği için olsa gerek çok hırçın. Her şeyi kırıp döküyor, sürekli ağlıyor, sürekli bir şeylere zarar vermeye çalışıyor. Kızım 40 günlük, kimseye zararı yok. Kızımla bir süre daha bir yerlere sığarım ama oğlumu Esirgeme Kurumu'na vermek istiyorum. Oğlum çok yaramaz, kurumda oğlumu döverler mi? Eşim 5 ay sonra cezaevinden çıktığında oğlumu geri verirler mi? Ya da başka çarem var mı?" diye sordu bize. "Sosyal hizmetlere gidelim, sığınma evi talebinde bulunalım" diye bir teklif sunduk. Bunu duyunca gözleri parladı. Hemen kalkıp Sosyal Hizmetlere gittik ve ilgili memura talebimizi belirttik. Gerekli işlemler yapıldı ve çocuklarıyla birlikte sığınma evine götürülmek üzere yola çıktılar.

Gonca mahalle çalışmalarımızdaki görüşmeler sonucu KAMER'e gelerek başvuru yaptı. İki evlilik yapmış. İlk evliliğinde eşi sürekli kendisine ve çocuklara şiddet uygulamış. Eşi iki çocuğunu kendisinden habersiz evlatlık vermiş ve "öldü" demiş. Bir oğlunu da gözleri önünde öldürmüş. Gonca bu durumdan sonra depresyona girmiş, eşinden boşanmış. Uzun bir aradan sonra ikinci evliliğini yapmış, ikinci eşi öldükten sonra eşinin akrabaları bankadan kredi çekerek kendisine imzalatmışlar. Borcu ödemek zorunda kalmış, eşinden kalan evi de ona miras kalmasın diye yakılmış. Kayıp iki çocuğundan birini bulmuş, Eşinden kalan maaş krediye gittiği için çocuklarının geçimini sağlayamıyormuş. Bu arada eski eşi kendisini tehdit ediyormuş, oğlunu kışkırtıyormuş annesini öldürmesi için. Oğlu da babasının yanında saf tutuyormuş.

Gonca'ya savcılıktan koruma kararının çıkartılabileceğini ve kendisine eşlik edebileceğimizi söyledik. Fakat bu durumu için bir girişimde bulunmak istemedi. Talebi kızının üniversite eğitimi, oğlunun çene çıkığının tedavisi ve biriken faturaların ödenmesiydi. Önce kurumların kapısından kovulduğunu, gitmek istemediğini söyledi. Kendisine eşlik edilip vali yardımcısıyla görüşüldü. Destek talepleri liste halinde vali yardımcısı tarafından yazıldı. Daha sonra SYV (Sosyal Yardımlaşma Vakfı) na dilekçe yazıldı. Bütün talepleri karşılandı.

Mehtap 27 yaşında iki çocuk annesi. Travma çalışmasından sonraki gün KAMER'e gelerek, bize çok güvendiğini söyleyerek, yıllardır içinde sakladığı, hiç kimse ile paylaşmadığı başından geçenleri anlatmaya başladı.

"Yedi yaşındaydım, babam bizi sürekli kucağına alır, göğüslerime ve vücudumun bazı yerlerine dokunarak severdi. Bu beni çok rahatsız ederdi ama pek bir şey bilmiyordum ve sevdiğini zannediyordum. Birkaç yıl sonra, ergenlik çağına gelince bunun sevgi değil bir taciz olduğunu geç de olsa anlamıştım, kendi kendime önlem almaya başlamıştım. Elektrikler kesik olduğu zaman bile karanlıkta kalıp odamın kapısını arkadan kilitliyordum. Annem babamın bu hareketlerinden dolayı babamı ikaz eder ve tartışır, babam dinlemez ve devamlı bizi sevdiğini söylerdi. Ben 8 yaşına kadar hiç konuşamadım. On altı yaşına gelince annem "evde kaldın, evlen artık" diye baskı yapmaya başladı. Sürekli beni kıskanırdı. Daha sonraları anladım ki annem babamdan beni kıskanıyor ve beni bir an önce evlendirip evden çıkarmak istiyor. Beni istemeye gelen ilk kişi ile ben istemediğim halde beni evlendirdiler, derdimle beraber evlenmişim, sustum. Hep sustum. Kimlere derdimi anlatabilirdim ki, kim beni anlardı ki, onun için sustum. Evliliğimin ilk aylarında eşi mi bile yanına yaklaştıramıyordum. Hep babamı hatırlıyordum. Bu da eşimle aramda anlaşmazlıklara yol açınca kendimi alıştırmaya başladım ama asla derdimi anlatamadım. İlk çocuğum olduğunda yaşadığım olumsuzlukları çocuğumdan çıkardım, onu hep dövdüm. Onun cezasını da yine ben çekiyorum, çünkü çocuğum 8 yaşında olmasına rağmen benim küçüklüğüm gibi hiç kimse ile konuşmuyor. Şu an çocuklarımla birlikte yokluk içinde kıvraniyoruz, eşim çok sorumsuz, evle ilgilenmeyen birisi olduğundan bütün yük benim üzerimde. Hala düşünürüm annem beni babamdan kıskandığı için mi, yoksa beni babamdan kurtarmak için mi evlendirdi. Sonuç ne olursa olsun beni zor bir hayatın içine attığı için mutlu mu? Ben yıllardır taşıyamadığım yükü sizin gelip kapımı çaldığınız gün karanlık dünyama biraz da olsa bana ışık saçtınız ve sizin sayenizde yıllardır içimi eriten derdimi hafifletmiş oldunuz."

Saliha küçük yaşta babasının zoruyla istemediği bir evliliğe zorlanmış. Evlendirildiğinde dini nikah bile kıyılmıyormuş. Yaşadığı köyün dışına bir köye gelin gitmiş. Hem yaşı küçük, hem de zaten istemediği bir evlilik yaptığı için kendisini ilk günden itibaren kötü bir hayatın içinde bulmuş. Birkaç defa evinden kaçmış ama tekrar "koca" evine geri gönderilmiş. Yaşadığı şiddete dayanamayan kadın, baba evine kaçtığı anda, orada da ağabeylerinden ve babasından şiddet yaşamış. Babasının ve ağabeylerinin baskılarına rağmen ayrılmaya karar vermiş.

Uzun bir süre baba evinde kaldıktan sonra ikinci kez kuma olarak evlendirilmiş. İstemeyerek evlenmesine rağmen kocasını sevdiğini söyledi. Evlendikten sonra kocasından, kaynanasından ve kumasından şiddet yaşamaya başlamış. Buna rağmen direnmiş ve vazgeçmemiş. Evlendikten üç ay sonra hamile kalmış ve hamileliğinin ikinci ayında yaşadıklarından dolayı kaçıp babasının evine gitmiş. Doğumunu babasının evinde yapmış. Doğumdan sonra kaynanası gelmiş ve dört günlük bebeği zorla alıp götürmüş. Bir hafta sonra bir şekilde bebeğinin yanına gitmiş. Birkaç gün sonra bütün aile toplanmış ve konuşmuşlar. Ağabey toplantı esnasında kadını dövmüş ve bebeğini de alıp zorla köyüne götürmüş. Babası vicdan azabı yaşadığı için pes etmiş ve kızını bir daha geri göndermemiş. Oğlu 5 yaşına gelene kadar babasının evinde sorunsuz yaşamışlar. Ancak babası öldükten sonra annesi ve ağabeyleri bir olup oğlunu babasına vermek istemişler. Saliha karşı gelmiş ve ağabeylerinden şiddet, annesinden de baskı yaşamaya başlamış.

Çoğu kez pes etmesi için ağabeyleri kendisini günlerce ahıra kapatmışlar, işkence yapmışlar. Bir iki defa kaçıp jandarmaya suç duyurusunda bulunmuş. Ağabeyleri akli dengesinin iyi olmadığını söyleyip jandarmadan alıyorlarmış. Daha sonra "ya oğlunu gönder ya da ikiniz gidin" diye evden kovulmuş. O da oğlunu almış ve şehirdeki akrabalarına sığınmış. Ancak onlar da bir süre sonra bakmak istememişler. Tam bu sırada tesadüfen, mahalle çalışmaları sırasında KAMER ile yolu kesişti, gün verilip KAMER'e görüşmeye çağrıldı. Görüşme sonucunda ilk başta vali yardımcısı ile randevu alınıp Saliha ile birlikte valiliğe gidildi, yaşadıkları anlatıldı. Daha sonra valilik sosyal hizmetler il müdürlüğüne (ASP) yönlendirdi. Oradan da başvurusu alındıktan sonra sosyal yardımlaşmaya gidilip kendisine dosya açıldı. Kira yardımı için işlemler yapıldıktan sonra görevli bir memur ve KAMER'den bir sorumlu kiralık ev baktılar ve ev tutuldu. Daha sonra ASP den aylık maaş bağlandı. Ayrıca Sosyal yardımlaşmadan da kira yardımı alındı. Eş dosttan da ev eşyaları alındıktan sonra evine yerleşmeye başladı. Gönüllü esnaflardan da destek alınıp çocuğu için kıyafet sağlandı.

Kendi isteği ile bir gazetede haberi yapıldı. Bu haberi okuyan İstanbul'dan bir vatandaş bir yıl boyunca her ay düzenli bir şekilde Saliha'ya para desteğinde bulundu. Saliha halen tutulan evde yaşayıp, sosyal yardımlaşmanın kendisine sağladığı aylık kira yardımı almaktadır. Aynı zaman ev işlerine giderek oğlu ile yaşamını sürdürmektedir. Şu an çok mutlu.

Mahalle çalışması sırasında çaldığımız bir kapının ardından genç bir kadın çıktı, çok güzel fakat bir o kadar da bakımsız, kendini bırakmış, üstünde pijamalarıyla gördük. Kendimizi tanıtip KAMER'in çalışmalarından bahsettik. Sonra formda yer alan soruları sormaya başladık, o da bize yaşadıklarını anlatmaya başladı. İlk etapta çekingen davranıyordu. Ona kartımızı verip "istersen bizi ara" dedik ve arayacağından emin olarak ayrıldık o evden.

Ertesi gün telefon çaldı ve arayan Yasemin. Bizimle özel görüşmek istediğini söyledi merkeze davet ettik ve hemen geldi. Anlatacak çok şeyi vardı. 22 yaşında olmasına rağmen çok şey yaşamış ve yaşadıkları karşısında ezilmişti. Kendisini yalnız ve çaresiz hissettiğini söyleyince "biz varız" dedik ve gözleri dolu dolu anlatmaya başladı.

Severek bir adamla dini nikâhli olarak evlenmiş. Adam düğünden sonra resmi nikâh kıyma sözü vermiş fakat nikâh kıymamış. Defalarca aldatıldığını öğrenmiş, fiziksel, ekonomik, sözel şiddet yaşamış. Sadece eşi tarafından değil, eşinin ailesi tarafından da dışlanmış, hamileliği boyunca evden dışarı çıkmamış, eşinin kendisi ve ailesi ilin sayılı zenginlerinden olmasına rağmen onu aç bırakmışlar.

Doğum yaptıktan sonra eşi eve gelmemeye başlamış ve en sonunda da babasının evine getirip bırakarak "seni istemiyorum bu çocuğa da sahip değilim" diyerek gitmiş. İki yıldır dönmesi için beklediğini ve telefonla dahi arayıp çocuğunu sormadığını söyledi.

Önce Baroya giderek avukat talebinde bulunduk, bütün işlemler hazır olunca babalık davası ve tazminat davası açmak için 3000 TL den fazla adli masraf olduğunu öğrendik. Daha sonra bir avukatla görüşerek masrafların devlet tarafından karşılanabileceğini öğrendik ve adliyeye başvuru yaptık. Masraflar için yaptığımız başvuru sonuçlandığında babalık davası açılacak. İşlemler bittikten sonra ayrılacağımız zaman "siz iyi ki geldiniz ve beni buldunuz" dedi, bize sarıldı ve gitti.

Sonucun olumlu olacağını düşünüyoruz, çünkü kadın iki yıldır hayata küsmüş bir şekilde yaşıyormuş. Dava açma sürecine başlanması ve babalık davası için avukatının olmasını olumlu gelişmeler olarak görüyoruz, devamını getireceğine ve yeni bir hayat kuracağına inanıyoruz.

Ferda 18 yaşında kaçarak evlilik yapmış. Daha sonra aileler barışmış ve düğün yapılmış. Evliliğinin hemen akabinde de hamile kalmış. Fakat kocası ve kocasının ailesi çocuğun evlendiği adamdan olmadığını iddia etmişler ve ona hamile haliyle şiddet uygulamışlar. Ferda da "baba evi"ne dönmüş. KAMER'e geldiğinde boşanmak istediğini söyledi, biz de gerekli hukuki işlemler hakkında bilgi verdik. Belgeler hazır olduktan sonra beraber Baroya gittik, gerekli işlemler yapıldı, kocasına dava açıldı.

DNA testiyle çocuğun evlendiği adama ait olduğu kanıtlandı. Kocasını boşanmayı kabul etmedi "çocuğumu istiyorum, karımı istiyorum" diye bayağı bir direndi. Ancak bebek dünyaya gelmeden boşanma işlemi gerçekleşti ve bebek dünyaya geldikten sonra çocuğun velayeti anneye verildi. Mahkemenin belirlediği nafaka da icra yoluyla alınmaya çalışılıyor.

Başka bir ilden bir kadın aradı, bizimle görüşmek istediğini söyledi. Biz de "Bulduğunuz ilde KAMER var oraya başvurabilirsiniz" dedik. "Biz burada çok tanınmış bir aileyiz, onun için kesinlikle burada bir yere başvurmayacağım" dedi. Biz de "o zaman ilimize gelebilirseniz görüşebiliriz" dedik. Ertesi gün geldi. Kızının 16 yaşında olduğunu, beş aylık hamile olduğu için okuldan aldıklarını, kimsenin bilmesini istemediklerini söyledi. İldeki sığınma evinde doğum yapmaya kadar kalmasını istedi. Hemen sığınma eviyle görüştük, gerekli evrakları hazırlamasına yardımcı olduk. Kızını Kadın Sığınma Evine yerleştirdik, sonra da çocuk şubeye başvurduk, kıza tecavüz eden kişi hakkında suç duyurusunda bulunduk. Çocuk şube başkanı hemen kadın ve kızının bulunduğu ildeki çocuk şubelerini aradı. Görüşeceği müdürün numarasını ve ismini verdi akşamüstü yola çıktılar. Ertesi günü çocuk şubeye gidip şikâyetlerini yaptılar. Tecavüz eden kişi hemen tutuklandı. Genç kadın hamilelik süresince Kadın Sığınma Evinde kaldı, doğumunu yaptı. Çocuğuna sahip çıktı. Bir işte çalışan annesi bu süre içinde tayinini başka bir şehre çıkarttı ve orada ev tuttuktan sonra gelip kızını ve bebeğini aldı. Gittikten sonra defalarca KAMER'i arayıp teşekkür ettiler. Kızının eğitimi yarım kalmasın diye okula kayıt yaptırdıklarını anlattılar.

Kadın, 16 yaşında evlenmiş, ilk kocasından şiddetin her türlüünü yaşamış. Bu evliliğinden iki tane çocuğu olmuş, yaşadığı şiddet dayanılmaz bir hal alınca boşanmış. Çocuklarının velayeti kocasına verilmiş, çünkü ailesinin yanına sığındığı için çocuklara bakacak durumda değilmiş ve ailesi çocuklarını istememiş. Birkaç yıl ailesinin yanında yaşamaya devam etmiş, daha sonra komşusunun önerisi üzerine biriyle tanıştırılmış. Tanıştığı kişi de bir evlilik yapmış, ilk evliliğinden üç çocuğu varmış. Anlaşamadıkları için ayrıldığını ve velayeti annelerine verdiğini söylemiş. Bir süre bu adamla görüştüktan sonra evlenmeye karar vermişler. Çünkü kadının hiç kimsesi yokmuş, kanser hastası yaşlı bir annesi, bir oğlan kardeşi ve ablası varmış. Oğlan kardeşi ve ablası evliymişler ve ona destek olamayacaklarını söylemişler.

Sonra bu tanıştığı adamla ikinci evliliğini yapmış. Fakat bu adamdan da her türlü şiddeti yaşamaya başlamış. Defalarca kadının başına silah dayayarak ölümle tehdit etmiş. Cinsel şiddet kısmında, filmler seyrettirerek, aynı hareketleri yapmaya zorlamış, cinsel ilişkisini kameraya çekerek, ona farklı tekliflerde bulunmuş (toplu seks gibi), kabul etmediği takdirde yaptığı çekimleri internete koymakla ve kadının ilk eşinden olan oğlan çocuklarına bu görüntüleri göndermekle tehdit etmiş. "İstediklerimi yapmazsan eğer, kızımızı senden alırım ve ömrün boyunca onu göremezsin" diyerek şiddeti devam ettirmiş.

Kadın intihar etmeyi düşünmüş. 3 yaşındaki kızını düşünerek vazgeçmiş. Defalarca şikâyet etmesine rağmen hiçbir şekilde tedbir alınmamış. Çünkü adam bir devlet kurumunda önemli bir işte çalışıyor. Kocasını kadının şikâyetlerini tanıdıklarını devreye sokarak işleme koydurmamış. Adam kadından önce hastanedeki tanıdıkları aracılığıyla, kadın rapor almadan kendisi gidip kadın tarafından darp edildiğine dair rapor almış. Bu kadar çaresizken ilçede bulunan Aile Destek Merkezine başvurmuş. Aile Destek Merkezi onu KAMER'e yönlendirerek, bizim ona destek olabileceğimizi söylemiş.

Kadının istekleri doğrultusunda, önce ilçe emniyet müdürlüğü ile görüşülerek, kadın için koruma kararı çıkarıldı. Hastaneden raporlar alındı. Barodan avukat sağlanarak, boşanma davası açıldı. Adam evden uzaklaştırıldı. Bütün bunlar yapılırken ASPM ile görüşülerek nakdi destek sağlandı. Kadın kendini toparladıktan sonra, ailesinin bulunduğu şehre göç etmek istediğini söyledi. Taşınabilmesi için ASPM den para desteği sağlanarak, polis koruması ile başka bir şehre taşındı. Boşanma mahkemesi devam ediyor. Avukatı takip edecek.

Tuba, 15 yaşında zorla, başlık parası uğruna 40 yaşında bir adama kuma olarak verilmiş. Evlenmemek için iki gün kendini tütünlerin arkasında saklamış. Ailesi onu döverek adama vermiş. Tuba evlendikten sonra kuması ve eşinden şiddet görmüş. Bu evlilikten 5 tane çocuğu olmuş. Eşi şiddet uyguladığı gibi maddi destekte bulunmuyor ve çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamıyormuş. Tuba eşinin başka şehirde olmasını fırsat bilerek bir gece çocuklarıyla birlikte birkaç parça eşya alıp başka bir ile kaçmış. Burada kendilerine gecekondu gibi bir ev tutup komşularının yardımıyla geçinmeye çalışmış. Mahalle çalışması sırasında tanıştık, bize durumunu anlattı. Biz de onu KAMER'e davet ettik. Başvurusunu aldıktan sonra birlikte SYDV 'ye maddi yardım talebinde bulunduk. SYDV'den iki ayda bir maddi yardım almaya başladı.

Zahide yaklaşık 1,5 yıl önce kanser hastası olan kocasını kaybetmiş, 8 çocuğu ile kalmış. Köyden birisi tarafından ormanlık alanda tecavüze uğramış. Korktuğu için bu durumu saklamış. Tecavüz sonrası hamile kalmış. Uzun ve geniş kıyafetler giyerek hamileliğini herkesten saklamış. Ancak tecavüz eden adam hamileliğinin farkına varmış ve ormanlık alanda tekrar kıstırmış ve sürükleyerek götürüp bir ağaca bağlamış. Sonra da şunları söylemiş ona:

"Sen başımı belaya mı sokacaksın, hamilesin söylemedin bana. Bunu doğurmayacaksın."

Ve ağaç dalının içine koyduğu jilet ile kadının karnını kesip bebeği çıkartmaya çalışmış. Hayvan kesimi yapan birisi olduğundan nereyi, nasıl keseceğini biliyormuş. Karnını kesip bebeği çıkartmaya çalışırken bebeğin eli dışarı çıkmış. Kadın boğuşarak, mücadele ederek kaçmayı başarmış.

Ailesine gidip "Ben ağaçtan düştüm. Çok kötüyüm. Beni şehire hastaneye götürün" demiş. İle getirmişler. Devlet hastanesine giderken kadın; "Beni doğum hastanesine götürün" demiş. Ağabeyi ve yengesi şaşırılmışlar ve onu hastanede bırakıp gitmişler. Zahide'nin karnındaki ölü bebek alınmış ve kimsesizler mezarlığına gömülmüş. Adli soruşturmadan kurtulmak için hastaneden gizlice kaçmış.

Köye döndüğünde namus cinayetine kurban gitme ihtimali olduğunu biliyormuş. Kocasının ailesi, üvey çocukları ve kendi ailesi onu istememiş. 15 yaşındaki oğlunu, ona karşı kıskırtıyorlarmış. "Anneni öldürmen gerekiyor. Namusunu temizle" diyorlarmış. Çocuk annesini görmemek için eve gelmiyormuş. Zahide ilçedeki kızının yanına gelmiş. Kızının kaynanası-kayınpederi ona sahip çıkmışlar ve bir göz oda vermişler. Kendisiyle yüz yüze görüştük, başvurusunu aldık. Ankara'daki yetkililerle yapılan görüşmeler üzerine kadın ve çocuk köyden alınarak ile getirildi. Bir süre sığınma evinde kaldıktan sonra ev tutuldu ve gerekli destekler sağlandı. Hukuksal destekler için avukat ile görüşüldü. Davasının takibi yapıldı. Tecavüzcü uzun bir hukuksal süreçten sonra tutuklandı.

Zahide ile iletişimimiz devam ediyor. Kocasından kalan arsa davaları için de KAMER tarafından hukuksal destek sağlandı. Arsa davalarından hakkı olan payı alması sağlandı.

Özlem 55 yaşında hafif engelli bir kadın. Beraber yaşadığı anne ve babası ölmüş, maddi yönden çok zayıf, evli oğlan kardeşleri ve onların eşleriyle beraber tek odalı bir evde kalıyormuş. Köyün muhtarı ve bir siyasi partinin kadın kolları tarafından telefonla arandık, bizden kadın için kalacak yer (sığınma evi) talep edildi.

Muhtara Kaymakamlıktan destek alabileceğini söylediğimizde, gittiğini fakat Kaymakamın bir şey yapmadığını söyledi. Bunun üzerine ASP Müdürü'nü arayarak, kadının durumu ve ne gibi destek alabileceği, sığınma evinde kalıp kalamayacağı konuşuldu. Müdür bey ilçelerde SHM Merkezlerinin olduğunu fakat başvuru alan ilçede bir merkez bulunmadığını belirtti. Yakın bir ilçenin SHM ini arayıp gerekli incelemeyi başlatacaklarını söyledi. Gerekirse kadının başka bir ilçedeki "Engelsiz Yaşam ve Rehabilitasyon Merkezi" ne alınabileceğini söyledi.

Bir süre sonra Muhtar'ı tekrar arayarak Özlem'in durumunu sorduğumuzda, SHM yetkililerince "Engelsiz Yaşam ve Rehabilitasyon Merkezi" ne götüldüğünü öğrendik.

Gurbet ile hane ziyaretleri sırasında tanıştık. Gurbet başvuruya geldi. 12 yıllık imam nikâhıyla evli, çocuğu var. Kan davası yüzünden köylerinden göç etmek zorunda kalmışlardı. Fakat eşi ölüm tehditleri aldığı için yaklaşık 1.5 yıl önce ailesini terk ederek şehir dışına kaçmıştı. Resmi nikâhları olmadığı için çocukların nüfus cüzdanları da yoktu, bu nedenle okul çağında olan biri 11, diğeri 9 yaşında olan çocuklar okula alınmıyordu. Aile ekonomik olarak da çok sıkıntılı bir durumdaydı.

Gurbet, eşinin sadece kayınbiraderiyle görüştüğünü söyledi ve kayınının da araya girmesiyle kısa bir sürede resmi nikâhı yapıldı. Ancak çocukların sayısından ve yaşlarının büyük olmasından dolayı nüfus cüzdanlarının çıkartılması için büyük bir meblağ para cezası ödemeleri gerekiyordu, ailenin durumu buna hiç müsait değildi.

Biz KAMER olarak ASP' den sorumlu Vali yardımcısından randevu aldık. Ailenin durumunu anlatan dilekçemizi sunduk. Vali yardımcısı aileye verilmesi gereken her türlü desteği sağlayabilmemiz için ilgili bütün kurumları bilgilendirerek bize destek olmalarını söyledi. Bu şekilde ilk olarak, çocukların nüfus cüzdanlarının çıkartılması için girişimde bulunduk ve ödenmesi gereken cezayı ödmeden nüfus cüzdanları çıkartıldı. Çocukların okula kayıtları yapıldı ve okula başladılar.

Sonrasında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına başvurduk. Ailenin yeşil kartlarını, çocuklar için giyim kırtasiye vs ve ekonomik olarak da hem çocuk parası hem de gıda ve kömür destekleri sağlandı. Gittiğimiz her kurumdan olumlu sonuçlar alarak başvurumuzun gereksinimlerini karşıladık.

İsveç'te KAMER Gönüllüsü olan ve bir dönem çalışmalarımız içinde bulunan Psikolog Sevil Bremer aracılığıyla, Afganistanlı ve İsveç'te yaşayan bir aile ilimizdeki KAMER'e başvurdu. Aile başka bir ilde yaşayan kızlarının kocası tarafından yoğun şiddet yaşadığını ve bu nedenle Mülteci Kampına sığındığını ancak bir süreden beri telefonlara cevap vermediğini bildirdi. Kızlarının can güvenliğinden endişe ettiklerini söyleyerek bizden kızlarıyla ilgili bilgi almamızı istediler.

Biz bu başvurumuz için Yabancılar Şube Müdürlüğü'ne durumu anlatan dilekçemizle gittik. Şube Müdürü ile görüştük, durumu anlattık. Müdür bize bu isimde ve konusu anlattıklarımızla uyuşan bir Afgan mülteci kadın olduğunu söyledi. Çarşamba günleri 9 ile 12 saatleri arasında mültecilerin imza verme günleri olduğunu, kadının da o gün mutlaka geleceğini, bize de gelirse görüşürebileceklerini söyledi.

Çarşamba sabahı Yabancılar Şube Müdürlüğü'ne gittik. Kadın geldiğinde de tercümanı eşliğinde görüştük. Kadın aradığımız kadındı. Afgan bir aile ile beraber kalıyordu. Kocası yoğun şiddet sonrası iki ay önce telefonunu da elinden aldığı için ailesi ile iletişiminin tamamen kopmuş olduğunu anlattı. Kocasının İran'da olduğunu ve kendisine bir zarar veremeyeceğini söyleyerek ailesi ile de bir an önce iletişime geçmek istediğini, hatta onların yanına gitmek istediğini belirtti.

Kadının iletişim bilgilerini ve fotoğrafını alarak, ailesine gönderdik. Bu şekilde birbirlerine ulaşmalarını sağladık. Jamila'nın konuyu anlatmaya başladığı andan itibaren gözlerinin dolması bizimle büyük bir güvenle her şeyini paylaşması ve ailesinden haber aldığı zaman yüzündeki mutluluğu görmek müthiş bir duyguydu. Yabancılar Şube Müdürü ve Komiser de bize çok teşekkür ederek, KAMER Vakfı'nı daha önce duymadıklarını ve bundan sonra bizimle mülteci başvurular ile ilgili iletişime devam etmek istediklerini belirttiler.

Kevser dört yıl önce ailesi tarafından dövülerek zorla evlendirilmiş. Kevser evlendikten sonra eşi ve eşinin ailesinden şiddetin her türlüünü yaşamış. Kevser'in kulağı şiddet gördüğü için zarar görmüş, eşiyile birlikte doktora gidip kulak zarının patladığını öğrenmişler. Buna rağmen Kevser şiddet görmeye devam edince, ailesinin yanına gitmiş. Annesi ona "biz sana o kadar çeyiz verdik o çeyizleri bırakıp nasıl gelirsin?" demiş ve Kevser'i tekrar kocasının yanına göndermiş. Kevser'i tekrar istemeye istemeye eşinin yanında çeyiz bekçiliği yapmaya dönmüş. Kevser'in kocası ona bir gün "ben ölürsem sen benim kardeşimle mi evleneceksin? Sizin Kürtlerin adeti öyle ya..." demiş. Kayınbiraderi de Kevser'e pis pis bakıp "evet yenge, ben seninle mi evleneceğim" deyince Kevser kocasının ailesinden daha da korkmaya başlamış. Eşi şiddetin dozunu arttırmaya başlayınca Kevser de ailesinden umudu kesip sığınma evine gitmiş. Kevser'in ailesi kızlarının sığınma evine gittiğini öğrenince kızlarına destek olmuşlar ve onu yanlarına almışlar.

Kevser, farkındalık grup çalışmamıza katıldı, bizden boşanma aşamasında destek olmamızı istedi. Biz de ona Baroya giderken refakat ettik, davası karşı taraf boşanmayı kabul etmediği için henüz sonuçlanamadı.

Canan küçükken babası tarafından cinsel saldırıya uğramış. Eşi tarafından şiddet yaşıyordu. Bize başvurduğunda morali bozuk, ne yapacağını bilemez durumdaydı. Farkındalık ve Beraber Oynama Grupları'na katıldı. SODES projemizde yer aldı. Seminerlere, pikniklere, etkinliklere katıldı. Onu yönlendirdiğimiz işler oldu. Şimdi bir işi var ve çalışıyor. ASP'ye beraber gittik. Çocuk yardımı alması için. Dosyası hazır. Yavaş ilerlediği için hala bir sonuç alınmış değil. Yardımın çıkmasını bekliyor. Şimdi hamile ve eşi hapishanede. 2 küçük çocuğu var. KAMER'in hayatına yansımalarıyla ilgili bizimle şunları paylaştı "Çevrem oldu. Ben hiç kimseyle görüşmüyordum. Kendime güvenim geldi. İnsanlarla konuşmayı öğrendim. Artık çocuklarıma zaman ayırıyorum. Onlarla oyun oynamaya başladım. Çocuklarımı dinlemeyi öğrendim. Onlarla sohbet ediyorum. Kurumlara gitmekten artık çekinmiyorum. Hakkım olanı almak için artık çekinmiyorum. Sizinle tanıştıktan sonra İŞKUR' a, Sosyal Yardımlaşma Vakfına, ASP'ye gidebilirim."

KAYNAKÇA

Altınay, A. G. & Arat, Y. (2007). Türkiye'de kadına yönelik şiddet. Araştırma Raporu. Punto , İstanbul.

Birleşmiş Milletler, (2009). Birleşmiş Milletler Durum Raporu. Violence Against Women.http://www.un.org/en/events/endviolenceday/pdf/UNiTE_TheSituation_EN.pdf

Campbell, J. (2002, April 13). Health consequences of intimate partner violence. THE LANCET, 1331-1336.

Heise, L. (1998, June 4). Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework. Violence Against Women, 262-290.

Heise L, Ellsberg M, Gottemoeller M. Ending violence against women. Population Reports. Baltimore: Johns Hopkins University, 1999.

Heise, L., Ellsberg, M., & Gottmoeller, M. (2002). A global overview of gender-based violence. International Journal of Gynecology and Obstetrics, 78, 5–14.

Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008, January 1). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. Child Abuse & Neglect, 797-810.

İnsan Hakları Derneği. Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Bilançosu 2014. Erişim tarihi: 10 Mart 2015, <http://ihd.org.tr/index.php/raporlar-mainmenu-86/bilanar-mainmenu-99.html>

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (2008). Aile içi şiddetle mücadele el kitabı. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. <http://www.aileicisiddet.net/egitim/set/KYAIS.pdf>

KAMER Kadın Merkezi, (2011). İstersek Biter. KAMER Yayınları, Diyarbakır.

KAMER Kadın Merkezi, (2013). Bedenim Benimdir Projesi.

Krantz, G., & Garcia-Moreno, C. (2005, January 1). Violence against women. J Epidemiol Community Health, 818-821.

Krug, E., Mercy, J., Dalhberg, L., & Zwi, A. (2002, October 5). The world report on violence and health. THE LANCET, 1083-1088.

Kumar, A., Nizamie, S., & Kumar Srivastava, N. (2013, January 1). Violence against women and mental health. Mental Health & Prevention, 4-10.

PICO-ALFONSO, M., GARCIA-LINARES, M., CELDA-NAVARRO, N., BLASCO-ROS, C., ECHEBURÚA, E., & MARTINEZ, M. (2006, January 1). The Impact of Physical, Psychological, and Sexual Intimate Male Partner Violence on Women's Mental Health: Depressive Symptoms, Posttraumatic Stress Disorder, State Anxiety, and Suicide. JOURNAL OF WOMEN'S HEALTH, 599-611.

Pınarbaşı, R.T.D., Özkök, M.S., Katkıcı, U., Erel, O., & Dirlik, M. (2003) Aydın'da Erkeklerde Cinsel İstismar. Adli Tıp Bülteni. 8(2):41e7.

Riggs, N., Houry, D., Long, G., Markovchick, V., & Feldhause, K.M. (2000). Analysis of 1,076 cases of sexual assault. Ann Emerg Med. 35(4):358e62.

Rose, S. (2013, January 1). Challenging Global Gender Violence. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 61-65.

Stein, M., & Kennedy, C. (2001, January 1). Major depressive and post-traumatic stress disorder comorbidity in female victims of intimate partner violence. *Journal of Affective Disorders*, 133-138.

UNIFEM. (2007). *Facts and figures: Violence against women*.

United Nations. *Declaration on the elimination of violence against women*. New York: United Nations General Assembly, 1993.

Violence Against Women, WHO Consultation, Geneva, 5-7 February, 1996. Erişim tarihi: 12 Mart 2015, www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/

Watts, C., & Zimmerman, C. (2002, April 6). Violence against women: Global scope and magnitude. *THE LANCET*, 1232-1237.

World Health Organization, (2002). *World report on violence and health* (Geneva: World Health Organization, 2002), 149.

World Health Organization, (2005) *WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women: initial results on prevalence, health outcomes and women's responses* / authors: Claudia García- Moreno ... [et al.]

WHO. (2010). *Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence*. Geneva: World Health Organization/London School of Hygiene and Tropical Medicine.

WHO (2013), Erişim tarihi: 10 Mart 2015, http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/en

